Matye-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Yesu Krista duku wɩ̀l-ǹsahlɛ

1 Yesu Krista sútó náhkɩ̀ yɔ́ ye lésõ Davidilɛ,
Davidi sútó náhkɩ̀ yɔ́ mɛ Abrahmɩnɛ. Yesu Krista
mɛ̀ náh tãn nónó-á ku sɔkɔ, pé yni wɛ yɔ̀:
2 Abrahmɩ mɛ̀nɛ, Yisakɩ sú ye. Yisakɩlɛ,
Nsyakɔbɩ sú ye. Nsyakɔbɩlɛ, Nsyuda sú ye, ǹmɔ
nɛ̂-á ǹ dɩ̃́npɩ̀ sɔkɔ yɔ́lɛ.*
3 Nsyudalɛ, Perɛsɩ ànɛ̂ Nsera sú ye, tɛ́ Tamar
mɛ pé yʊ̃́nɛ. Perɛsɩlɛ, Yɛsrɔnɩ sú ye. Yɛsrɔnɩnɛ,
Wramɩ sú ye.
4 Wramɩnɛ, Yaminadabɩ sú ye. Yaminadabɩlɛ,
Nasõ sú ye. Nasõnɛ, Salma sú ye.
5 Salmalɛ, Bowasɩ sú ye, tɛ́ Bowasɩ yʊ̃́ mɛ
Wrahbɩlɛ. Bowasɩlɛ, Wobɛdɩ sú ye, tɛ́ Wobɛdɩ
yʊ̃́ mɛ Wrutilɛ. Wobɛdɩlɛ, Nsyese sú ye.
6 Nsyeselɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi sú ye. Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́
Davidilɛ, Salomo sú ye, tɛ́ Salomo yʊ̃́nɛ, Yuri
lékókè kyɩ ye lésõ.
7 Salomolɛ, Wroboyam sú ye. Wroboyamnɛ,
Abya sú ye. Abyalɛ, Asafɩ sú ye.
8 Asafɩlɛ, Nsyosafatɩ sú ye. Nsyosafatɩlɛ, Nsy-
oram sú ye. Nsyoramnɛ, Wosyasɩ sú ye.

---

* **1:2** 1.2 - Nsyakɔbɩ dɩ̃́npɩ̀ ye Yisrayel no yɩ̀kɩ̀nɩ̀ gbɔ̃ninɔ́ súbílɛ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 46.8-21.

9 Wosyasılɛ, Yotam sú ye. Yotamnɛ, Asyası sú
ye. Asyasılɛ, Yesekyası sú ye.
10 Yesekyasılɛ, Manası sú ye. Manasılɛ, Amo
sú ye. Amolɛ, Nsyosyası sú ye.
11 Nsyosyasılɛ, Yekonya sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ ɗı̃́npı̀
sɔkɔ yɔ́lɛ. Tɛ́ légbı̃́ ye sɔ̏ pè mɛ Yisrayel no kyı̃
mɔ à pè tɛ̃ sɔkɔ Babilɔnı yamana sɔkɔ.†
12 Képah náh, Salatyɛlı dubi, ǹmɔ nɛ̂-á Yekonya
píɗı̃́nɛ. Salatyɛlılɛ, Nsorobabɛlı sú ye.
13 Nsorobabɛlılɛ, Abiyudi sú ye. Abiyudilɛ,
Yelyakimi sú ye. Yelyakiminɛ, Asɔrı sú ye.
14 Asɔrılɛ, Sadɔkı sú ye. Sadɔkılɛ, Asyimi sú
ye. Asyiminɛ, Yeliyudi sú ye.
15 Yeliyudilɛ, Yeleyasar sú ye. Yeleyasarlɛ, Matã
sú ye. Matãnɛ, Nsyakɔbı sú ye.
16 Nsyakɔbılɛ, Nsyosɛfu sú ye, nɛ̂-á Mari pɛlɛ.
Mari mɛ̀ ye sɔ̏ dubi Yesulɛ, nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ,
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
17 Knɔ knɔ nónó pól-á wɛ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: Ȁ tɔkɔ
Abrahmı gbı̃ tyı́, pópó à pɔ syı Davidi gbı̃ tyı́, knɔ
knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye wɛ sɔkɔ. Ȁ tɔkɔ Davidi gbı̃
tyı́, à pɔ syı Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyı́ Babilɔnı
yamana sɔkɔ, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye tɔ̃ wɛ sɔkɔ.
Tɛ́ à tɔ̃ tɔkɔ Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyı́ Babilɔnı
yamana sɔkɔ à pɔ syı Krista gbı̃ tyı́, knɔ knɔnɔ
gbɔ̃nyấh ye wɛ sɔkɔ.

Yesu Krista dubi dùkùlɛ

18 Yesu Krista dubi dùkù wɛ yɔ̀: Ǹ yṹ Mari sɔ̏
mɛ gbı̃́nɔ́lɛ Nsyosɛfu tyı́. Ǹtɛ pɛ̀kı̀ náh sɔ̏ wɛ yah

† **1:11** 1.11 - Yah n tɛ 2 Yɔ̃̏tãm 24.12-16.

pé wrɔ́, tɛ́ kè pɔ wɛ Mari mɛ kúrkȉlɛ Liyel Mirki
gbȍ yõ.
19 Tɛ́ ǹ pɛ Nsyosɛfulɛ, nɛ́gbí ye sȍ ǹnɛ. Ȁ náh
sȍ mɛ ké tyí nɛ pé Mari yĩn yɩkɩ névye yɩ̋ yah.
Képah ye à kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ à yahle sèɪ̃̏n
sȍ sɔkɔ.
20 Wǎh mɛ képah sõnɔ sɔkɔ, Tɛ̃ ̀ ǹgbɛ̃ Liyel
yɩ̃̏nyõ tȍnpɩ yɔ́ pɔ wil ǹ yah dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ
tyí nɛ: «Davidi pídɩ̋ Nsyosɛfu, káh tíkí pɩ á kyɩ
Mari fúrnɔ́lɛ. Á náh wɛ di, Liyel Mirki gbȍ yõ ye
à tɔkɔ kúrkȉ mɛ̀nɛ.
21 Ȁ kɩ pídɩ̋ dubi nɛ̂-á kɩ ǹ no pwah n mɔ n pi
pé tyɩ́pêl sɔkɔ. Képah ye, á kɩ ǹ yĩn sah Yesulɛ.»‡
22 Tɛ̃ ̀ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntȍ syɩ́nyo-ò kɔ̃ à tyi
nónó yo sah, sépi wil yĩn ye tyi nɔ́pi pól kɔ̃ sè pɩ.
Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃:
23 «Yah, dɩ́ pɩ̋-ńkɛ̃̂ sê kɩ kúrkȉ tɔkɔ. Ȁ kɩ dɩ̋npir
yɔ́ dubi, tɛ́ ǹ yĩn kɩ sah Yemanuwɛlɩlɛ, nɛ̂ kɔ́r-á:
Liyel mɛ ápilɛ.»§
24 Nsyosɛfu-á pɔ dɔ yuku, Tɛ̃ ̀ ǹgbɛ̃ Liyel yɩ̃̏nyõ
tȍnpɩ-á tyi nónó yo ǹ tyí, à sè pɩ. Ȁ ǹ kyɩ Mari
fur.
25 Ǹtɛ pɛ̀kɩ̀ náh wɛ yah pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Mari syi pɔ
pídɩ̋ mɛ̀ dubi, tɛ́ Nsyosɛfu mɛ ǹ yĩn sah Yesulɛ.

2

Ńwɔ̃̋ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu kyɩ́nyahnɔlɛ Yesu tyí

‡ **1:21** 1.21 - Wâh noh pàh nɛ Yesu-á, ké kɔ́r ye pwáhnmɔ-òlɛ.
§ **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 7.14.

1 Yesu dubi Betlɛmɩ kwil sɔkɔ, Nsyude sétáh
yõ, gbĩ́ nɛ̂-á lésõ yɔ̃̀tɔ̃rí mɛ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ gbɔ̃̀.
Yesu-á dubi sɛ̃́, ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu mɛ wil
gbĩ̀ngbokelɛ, à pɔ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ,
2 tɛ́ mɛ píkínyahnɔ pɩ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyifunɔ
yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ nɛ̂-á dubi, à mɛ ńyãh sɔkɔ? Ápi mɛ
gbĩ̀ngbokelɛ tɛ́ ǹ ńwɔ̃́ kèpil wɛ kè wil. Képah ye
á nɛ á pɔ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.»
3 Yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́, kè ǹ fɔkɔ
fɛ̃kɩ ànɛ̂ Yerusalɛmɩ tãn póllɛ.
4 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú pól ye tuke, tɛ́ pè piki
yah nɛ ńkɛ̃́, ńyãh sɔkɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ
yĩnɛ à pɔ dubi nɩ?
5 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Betlɛmɩ sɔkɔ ye, Nsyude
sétáh yõ. Á náh wɛ di, Liyel lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
kɔ̃ à kè wãrkɩ sah nɛ ńkɛ̃́:
6 ‹Áwɔ Betlɛmɩ kwil nɛ̂-á Nsyude sétáh yõ, á
náh mɛ fɔ̃́rɔɔ Nsyude sétáh yõ kwlo ǹgbnɔ sɔkɔ
dɛ́. Yah, névye yah tɛ̃́-ò yɔ́ kɩ pɔ n dubi n pi á
sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ńmɔ no Yisrayel tɛ̃́nɔ́ plɛ n pi.›»*
7 Képah tɛ̃̀nɛ, Yerɔdɩ mɛ ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi
pnɛ̀pu wɔ̃bɩ ye à pɔ pè piki yah pĩ, gbĩ́ nɛ̂ tɔ́tɔ́-á
pè wɛ ńwɔ̃́ kèpil mɛ̀nɛ.
8 Képah náh, à pè tɛkɩ mɔ Betlɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ yo
pé tyí nɛ, pàh kɩ kyɩ, pè píkínyahnɔ pɩ pallɛ piri
mɛ̀ tyí sɔkɔ, pàh kɩ à wɛ, pè pɔ kè yo pé tyí, péwɔ
tɔ kɔ̃ pé kyɩ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.

* **2:6** 2.6 - Yah n tɛ Mise 5.1.

9 Yȍtɛ̃ dɨ̋ Yerɔdɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ pé tyɩ́, pè mɛ
wɛ̃̆kɩ̀ tɛ̃. Pǎh wɛ̃̆kɩ̀ tɛ̃, ńwɔ̃̋ kèpil nɛ̂-á sȍ pè wɛ
tɛ́ mɛ gbȉngbokelɛ, pè tɔ̃ kè wɛ pé yah tȉnnɛ kè
n yuku pélɛ, pópó à kyɩ yĩn piri mɛ́-ńsah yȍtah
sɨ́rr sɔkɔ.
10 Ńwɔ̃̋ kèpil mɛ̀ tɔ̃̋nwɛnɔlɛ, kè pé nɩ kah vɩ.
11 Pè mɛ de gbô, tɛ́ piri wɛ ànɛ̂ ǹ yṹ Marilɛ.
Képah tɛ̃̆nɛ, pè pé gbètukunɔ di piri mɛ̀ yah à
gbɨ́lkɨ́nɔ́ sah ǹ yõ, tɛ́ pé vyɔ́ yey yɩkɩ mɔ à sɛ̃̋n, ànɛ̂
wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh pãn pènɛ̀kɩ̀ yɔ́, ànɛ̂ làsèkwɛ̆l
pãn pènɛ̀kɩ̀ yɔ́ wilki sé sɔkɔ, à pèpɔrɩ pɩ piri tyɩ́.
12 Képah náh, Liyel gbáhdyâh yɔ́ di pé tyɩ́ dɛ́kɩ́
sɔkɔ nɛ, pè káh pé syɩ yuku Yerɔdɩ tȉnnɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃̋, pè mɛ wɛ̃̆kɩ̀ káhkɩ́ yɔ́ tɛ̃, à pé syɩ sɔkɔ pé kwil
sɔkɔ.

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no tónsɔkɔnɔlɛ Yesyipti yamana sɔkɔ

13 Ńwɔ̃̋ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé syɩ sɔkɔ, Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel yȋnyõ tȍnpɩ yɔ́ mɛ wil Nsyosɛfu yah
dɛ́kɩ́ sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Yõtɛ̃ dɨ̋ Yerɔdɩ kɩ piri
mɛ̀ soh n kɔ̃ n pi núkúnúkú ǹ ko n mɔ n yĩnnɛ.
Képah ye, yuku piri mɛ̀ tɛ̃ ànɛ̂ ǹ yṹnɛ, ǹ to n sɔkɔ
pélɛ Yesyipti yamana sɔkɔ, ǹ kyɩ n tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó
kɩ pɔ n nɔ ń yónmɔnɔ tyɩ́ á tyɩ́.»
14 Képah tɛ̃̆nɛ, Nsyosɛfu mɛ yuku kénɛ lékȃhnɛ,
à piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ Yesyipti yamana sɔkɔ.
15 Pè kyɩ tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó Yerɔdɩ syi pɔ ku. Kǎh
pɩ sɛ̃̋, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntȍ syɨ́nyo-ò kɔ̃ à

nɛ̂ yo sah nɛ: «Mé ń Píɗı̃́ ye yal Yesyipti yamana sɔkɔ.»† kè kɩ wil.

Betlɛmɩ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́ kònmɔnɔlɛ

16 Yerɔdɩ-á pɔ pĩ nɛ ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-
á pé vi tɛ̃, ǹ fɔkɔ kah vyãh. Tɛ́ wǎh lésõ ńwɔ̃́
kèpil mɛ̀ wil gbı̃́ wɛ noh sɔkɔ tɛ ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ
tyi pnɛ̀pu tyí sɛ̃́, à núkú nɛ pè kyɩ Betlɛmɩ kwil
ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlo wɛ̃́npɩ̀ pól ko mɔ, nónó-á pè
náh kah ye nínɔ́ nínɔ́lɛ.
17 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Nsyeremi-á
lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil. Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃́:
18 «Yı̃́npɔ̃́ yɔ́ mɛ n dɔkɔ Wrama kwil sɔkɔ,
nɛ̂-á pɔ̀ gbónɔ́ ànɛ̂ yãm yãm tyi kàhnpínɔ́lɛ.
Arasyɩlɩ ye n gbo ǹ wɛ̃́npɩ̀ yı̃nnɛ.
Pè ye yah kwlɔ, képah ye à náh mɛ fàlnɔ́ tyí.»‡

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no kyíntɛ̃̆nɔ́lɛ Nasarɛtɩ kwil

19 Yerɔdɩ kúntɛnɔ náh, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yı̃̂nyõ
tȍnpɩ yɔ́ wil Nsyosɛfu yah dɛ́kí sɔkɔ Yesyipti
yamana,
20 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Nónó-á sȍ n yah n kõ piri mɛ̀
kònmɔ-ńsahlɛ, pè ku tɛ. Képah ye, yuku piri ànɛ̂
ǹ yṹ tɛ̃ n sɔkɔ Yisrayel sétáh yõ.»
21 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu mɛ yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ
tɛ̃ pè sɔkɔ Yisrayel sétáh yõ.
22 Tɛ́ wǎh pɔ noh nɛ Arsyɩlawusi-á tɔkɔ Nsyude
mara yȍtɔ̃rílɛ ǹ sú Yerɔdɩ swɔ, tíkí à tɛ̃ kyínɔ́lɛ

---

† **2:15** 2.15 - Yah n tɛ Wose 11.1. ‡ **2:18** 2.18 - Yah n tɛ Nsyeremi 31.15.

nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo mɔ ǹ tyí dɛ́kí sɔkɔ.
Képah sɔkɔ, à mɛ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ,§
23 à kyı tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye
Nasarɛtılɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
kɔ̃ pè tir nɛ̂ yo sah, képah wil yĩn ye tir mɛ̀ kɔ̃ kè
pı. Pè lésõ nɛ ńkɛ̃́: «À kı n ye Nasarɛtı nɛynɛ.»

3

Wèlnwı̃̀lkı̃̀-ò Nsyɔ̃ mɛ Liyel wɛynɛ n yo

1 Légbı̃́nɛ, Wèlnwı̃̀lkı̃̀-ò Nsyɔ̃ pɔ Nsyude mara
gbɛ̃́nnı sɔkɔ, à pɔ tyah Liyel wɛynɛ n yo.
2 À sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ: «Yé yé tyípêl pínɔ́ yal mɔ.
Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rí mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.»
3 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah
nɛ ńkɛ̃́: «Ǹnî yɔ́ yı̃́npɔ̃́ mɛ n dɔkɔ gbɛ̃́nnı sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃́: ‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̆kì tɔ̃ sah. Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtɑ̃̂n
pı tómtóm.› Nsyɔ̃ yı̃́npɔ̃́ tyí ye lésõ à n yo.
4 Yɑ̃̀hmíkì yè fwɔ̀mɔnı ye sɔ̃̀ Nsyɔ̃ wil, tɛ́ à mɛ
ǹ syĩ tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Sègblo ànɛ̂ syĩrı ye sɔ̃̀ ǹ yõkelɛ.
5 Képah tɛ̃̆nɛ, Yerusalɛmı kwil tɑ̃n, ànɛ̂ Nsyude
mara pól névye, ànɛ̂ Nsyurdɛ̃ yɔ gbɛ̃̆nyah pól
névye sɔ̃̀ mɛ n wil n pɔ ǹ tyí.
6 Pè sɔ̃̀ mɛ pé tyípêl pínɔ́lɛ n yo n pɔ no pól yı̃́
yah, tɛ́ Nsyɔ̃ mɛ pélɛ n wel n wilki Nsyurdɛ̃ yɔ
sɔkɔ.
7 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃-á kè wɛ Farisi wɛ̃̆kì kɔ́pú
ànɛ̂ Sadusi wɛ̃̆kì kɔ́pú náhnáh mɛ n pɔ n pɔ à
kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ,

§ **2:22** 2.22 - Nsyude mara ànɛ̂ Kalile mara sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sétáh yõ.

wáhnmíɽɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ nɛ pǎh kɩ
fɛ̃ to pwah Liyel fɔ̀kɔ̀vyầhnɩ̀ yah, nɛ̂-á n pi nɩ?
8 Pè tyípéplɔlɛ n pɩ, nónó-á n wɛ̃kɩ n pi nɛ pǎh
pé tyípêl pɩ́nɔ́ yal mɔ.
9 Tɛ́ pè káh wɛ nɛ páh kɩ n sõ pé fɔkɔnɩ sɔkɔ
nɛ Abrahmɩ-á pé súlɛ, képah-á kɩ yĩnɛ dɛ́. Páh
kélɛ n yo pé tyɩ́, dyêh nónó-á yɔ̀, Liyel-á kɩ fɛ̃ sè
vi mɔ pɩ Abrahmɩ pyelɛ.
10 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃
yĩnnɛ sé sémîn sɔkɔ. Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃́nɛ pye
pèplɔlɛ, kǎh kɩ ko min dah mɔ nyàh sɔkɔ.
11 Péwɔ tɛ̃̆ wɔ-á pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, nɛ̂-á
kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ pǎh pé tyípêl pɩ́nɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ névi
nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi péwɔ náhlɛ, tɛ̃̆ wɔ tɛ̃́nwɛnɔ-á kal
péwɔ tyɩ́lɛ. Páh fɔ̃́rɔɔ kah ǹ lékyêh ńtɛ̃ dɛ́nɔ́lɛ.
Tɛ̃̆ wɔ-á kɩ pɔ pè wel wilki Liyel Mirki ànɛ̂ nyàh
sɔkɔ.*
12 Ǹ sèmukɔ fwo fwo kwâh-á mɛ ǹ gbɔ̃̀. Wǎh
kɩ ǹ táh tɔ̃ sah, kɩ ǹ sèmukɔ fwo, tɛ́ kɩ ké pɔ́rí
kwel mɔ dúkúrí sɔkɔ. Ǹtɛ sé yésyɩ̂ wɔlɛ, wǎh kɩ
sépi sukɛ ní-ńkɛ̃́ nyàh sɔkɔ.

Yesu wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ ni sɔkɔ

13 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu wil Kalile mara sɔkɔ à pɔ
Nsyɔ̃ tyɩ́ Nsyurdɛ̃ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ, nɛ pé pɔ à kɔ̃ à
pé wel wilki ni sɔkɔ.
14 Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yahle tɛ́ nɛ, péwɔ-á yĩnɛ pé pɔ
ǹmɔ kɔ̃ à pé wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ pyě pɔ
péwɔ tyɩ́ nɩ?

---

* **3:11** 3.11 - Yah n tɛ Tyípɩ́nɩ̀ 2.1-13.

15 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yɛ kè pı sɛ̃̈ ǎtrɛ.
Á náh wɛ di, ké yah ye Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃, ápi kè
pı.» Wǎh képah yo sɛ̃̈, Nsyɔ̃ mɛ fɛ̃ syi.
16 Yesu wèlnwȉlkȉntɛnɔ ǹsɔ̃, à wil ni sɔkɔ.
Nɛ́npɔ́ swɔ yȋ̂nyõ yıkı mɔ, tɛ́ à mɛ Liyel Mirki
wɛ kè mɛ n tiki n pi kèpíkípíkí tyí kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ
yõ.
17 Képah sɔkɔ, yı̃́npɔ̃́ yɔ́ núkú n wil yȋ̂nyõ nɛ
ńkɛ̃̈: «Ńmɔ nìdɛ̀ Pídı̃́ ye yɔ̀. Ǹmɔ ye ń nìvìnì
yõlɛ.»

4

Sétȁn yȍtɛ̃̈-á Yesu tɔ̃ mɔ yah dùkù nɛ̂nɛ

1 Képah náh, Liyel Mirki Yesu tɛ̃ yuku gbɛ̃̋nnı
sɔkɔ nɛ sétȁn yȍtɛ̃ à wɛ tɔ̃ mɔ yah nɛ́npɔ́.
2 Wǎh sèpȉn tikininí ànɛ̂ lékãhlɔnɔ́ tikininí pı
yõke yő-ńkɛ̃̏nɛ, kwɛkı à tɛ̃.
3 Képah sɔkɔ, sétȁn yȍtɛ̃ nɛ̂-á tɔ̃nmɔ-òlɛ, ǹmɔ
mɛ nɔ de Yesulɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kı nɛ̂ Liyel
Pídı̃́nɛ, à yo dyêh nɔ́pi tyí sè vi mɔ pı yõkelɛ.
4 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wǎ̋rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̈: ‹Yõke ó náh n pu
névilɛ dɛ́. Ǹtɛ wɛlɔ nónó-á n wil Liyel vyãh, sépi
ye pyě n pu névilɛ.›»*
5 Képah náh, sétȁn yȍtɛ̃ yuku ǹnɛ Yerusalɛmı
kwil, à kyı à sah Liyel ní-ńsah gbô yȍtah†

* **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 8.3. † **4:5** 4.5 - Liyel ní-ńsah gbô yȍtah nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, ké kolɔ kah mɛ́tɛ́rnɔ́ gbãmnɛ.

6 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel Píɗ́ĩnɛ,
à yɔkɔ n tiki sétáh. Ǹ kó wɛ nɩ, kǎh mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ
yĩnnɛ, Liyel-á kɩ ǹ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ kõ sè kɩ à swah
syi sé gbɑ̃̀n sɔkɔ, ǹ gbáhkì kõ kè náh n mɩ n pi
dáhkì tyí.‡
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́ tɔlɛ nɛ: ‹Káh á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n
mɔ n yah.›»§
8 Képah náh, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tõ sɔkɔ ǹnɛ yɔ̃lɩ kèyy
yɔ́ yõ, à kyɩ kèkõyɔ̃́ tɔ̃́rí póllɛ à wɛ̃kɩ ànɛ̂ ké
tahrɩlɛ,
9 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ ǹ gbètukunɔ di péwɔ
yah à pé gbilki, páh kɩ sé póllɛ à kõ.
10 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Yal ń tnɔ̂,
sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃! Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Ǻ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki, ǹ tɛ́
nɛ n sah ǹmɔ ó tyí yõ.›»*
11 Képah sɔkɔ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mɛ yal ǹ tnɔ̂. Yĩ̂nyõ
tɔ̃̀npɩbɩ mɛ pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ n yah n dah n mɔ ǹ tyí
sɔkɔ.

Yesu tɔ̃̀ tyàhnɔ́lɛ Kalile mara sɔkɔ

12 Pè lésõ Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ.† Yesu-á kè noh gbĩ́ nɛ̂nɛ, à ǹ syɩ sɔkɔ Kalile
mara sɔkɔ.
13 Tɛ́ à náh tɛ̃ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ. Ǹ sɔ̃̀ mɛ
kyɩ tɛ̃ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye

‡ **4:6** 4.6 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 91.11-12. § **4:7** 4.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.16. * **4:10** 4.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.13. † **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Matye 14.1-12; Markɩ 6.17-18; Likyi 9.7-9.

Kapɛrnayuminɛ, Nsabulõ yȉkȉ ànɛ̂ Nɛfutali yȉkȉ
névye sétáh yõ.
14 Kè ye pɩ sɛ̃, nɛ̂-á kɩ Liyel tɛ̃ntȍ syɩ́nyo-ò Yesayi
tir yónsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè kɩ wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
15 «Nsabulõ yȉkȉ ànɛ̂ Nɛfutali yȉkȉ névye nónó-
á mɛ wɛ̃̀kɩ̀ gbɔ̀pɔ nɛ̂-á sɔkɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ tnɔ̂, ànɛ̂ pé
nónó-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ, à tahlɩ pé Kalile
mara tãn tyɩ́ nónó-á pé túkù náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
16 pépi nónó-á sȍ mɛ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ, pè kyòo ǹgbɛ̃
yɔ́ wɛ. Pépi nónó-á sȍ mɛ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ kũ tɩ́kɩ́lɛ pé
sɔkɔ, kyòo yɔ́ mɛ wɛ pé tyɩ́.»‡
17 Tɛ́ à tɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á sȍ Yesu mɛ Kapɛrnayumi
sɔkɔ, à tyah Liyel wɛynɛ n yo, mɛ yo tũ nɛ: «Yé
yé tyɩ́pêl pɩ́nɔ́ yal mɔ. Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rɩ́
mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.»

Yesu tȍ sɑ̃́hpú nɛ́gbrolɛ

18 Yesu sȍ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ,
tɛ́ dɩ́bɩ́ nɛ́pȋ nɩ́mɩ́ wɛ. Simo nɛ̂-á pè yĩn dyɩ à kɔ̃
Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ ye sȍ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndɩ̃́ Andrelɛ. Pè sȍ
mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min yɔ sɔkɔ. Yɛ̃́nkyɔ
tɛ̃́pú ye sȍ pélɛ.
19 Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé ń sȍ tɛ̃. Mé kɩ yé
pɩ névye tɛ̃́npɔpulɛ Liyel tyɩ́.»
20 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah
tɛ́ ǹ sȍ tɛ̃.
21 Wǎh tɔ̃ yuku yahlɛ kwéy, à dɩ́bɩ́ nɛ́pȋ nɩ́mɩ́
yɩ́syɔ́ wɛ. Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ ye sȍ, pépi nónó-á
Nsebede dɩ̃́npȉlɛ. Pè sȍ mɛ ànɛ̂ pé sú Nsebedelɛ

‡ **4:16** 4.16 Yah n tɛ Yesayi 8.23 - 9.1

krótókè sɔkɔ, mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n tɔ̃ n
sah. Yesu mɛ pè ye yah.
22 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yal krótókè ànɛ̂ pé sú
tnɔ̂, tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu névye kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

23 Yesu sɔ̃̀ mɛ Kalile mara póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ
nolɛ n kwɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɛ̂̃n vɩ̀ sɔkɔ, mɛ
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo Liyel tɔ̃́rɩ́ tyɩ́ yɔ̃, tɛ́ mɛ yámpú
pól ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ n mɔ.
24 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yĩn wil Siri yamana pól sɔkɔ.
No mɛ tyah n pɔ n pɔ yámpú póllɛ ǹ tyɩ́, nónó-
á sɔ̃̀ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ yam ànɛ̂ yèvyãhrɩ duke
duke pól sɔkɔ, ànɛ̂ sétɛ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó sɔkɔ, ànɛ̂
ǹdyɩ̀kɩ̀npɩbɩlɛ, ànɛ̂ wil kúnɔ́ névyelɛ, Yesu pé pól
dɛ mɔ.
25 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃. Pé túkù
sɔ̃̀ wil Kalile mara sɔkɔ, túkù wil Dekapoli mara
sɔkɔ, túkù wil Yerusalɛmɩ kwil, túkù wil Nsyude
mara sɔkɔ, túkù mɛ wil Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.

5

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ yɔ̃lɩ yɔ̃.

1 Yesu-á tɔ́wû wɛ sɛ̃́, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ̃. Wǎh
kɔ̃ tɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂.
2 Képah sɔkɔ, à mɛ tyah pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́:

Névye nónó-á mɛ nɔlɩ sɔkɔ

3 «Nónó-á pĩ nɛ Liyel yétɔ̂̃-á mɛ pé tɛ̃, pépi tyɩ́
nɔ. Pè kɩ Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yɔ̃ n pi.

4 Nónó-á mɛ gbní sɔkɔ, pépi tyí nɔ. Liyel kɩ pé
yétĩ kele n pi.
5 Gblɔ̌y tíkínmɔnɔ-á mɛ nónó sɔkɔ, pépi tyí nɔ.
Sétáh kɩ pɔ n pɩ n pi pépi tyílɛ.*
6 Gbɩ wɛ̃kì kóló dékè-á mɛ nónó sɔkɔ, á kɩ nɛ
kwɛkɩ ànɛ̂ níkì sɔ̃ tɛ̃ pélɛ, pépi tyí nɔ. Păh nɛ̂nɛ
n yah n kɔ̃, pè kɩ kè wɛ n dal n mɔ n pi.
7 Nónó-á névye yãmnɛ n yah, pépi tyí nɔ. Liyel
kɩ pé tɔ yãm yah n pi.
8 Nónó nnɔ-á mɛ yályál Liyel yah, pépi tyí nɔ.
Pè kɩ Liyel wɛ n pi yínɛ.
9 Nónó gbɔ̃̀ yõ-á yèvɩnɩ n wɛ, pépi tyí nɔ. Pè kɩ
n ye n pi Liyel wɛ̃́npìlɛ.
10 Nónó-á mɛ fɔ̃́hnɔ́lɛ n wɛ pé nɛ́gblɔ́ pínɔ́
yĩnnɛ Liyel yah, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ
yõ n pi.
11 Névye-à yélɛ n gbyɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yélɛ n fõh,
tɛ́ yé tyílɛ n yo n ko à mìnì duke duke póllɛ n
sah yé yõ ńmɔ yĩnnɛ, yépi tyí nɔ.
12 Sɛ̃ ye lésõ pè fõh Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ nónó-
á yé dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ. Yé kɩ ké yõre ǹgbɛ̃ wɛ n pi
yĩ̂nyõ sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ n mɛ nìvìnì ǹgbɛ̃
sɔkɔ yèsyìkì tɛ̃̀nɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pnɛ ànɛ̂ kyòo tyí yõ

13 Yépi ye n nɔ kèkõyɔ̃́lɛ, sɔ̃-á pnɛ pãnnɛ n nɔ.
Ǹtɛ pnɛ dɛ̂ndɛ̂n-à wal ké sɔkɔ, sɔ̃ mɛ kè kɩ tɔ̃ fɛ̃
pɩ dɛ̂ndɛ̂n? Kè náh tɔ̃ fɛ̃ tir yɔ́ pɛkɩ n pi, à wil

* **5:5** 5.5 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 37.11.

mílkínɔ́ tyí sɔkɔ kégbɔ́, tɛ́ névye kɩ n kɔ n sɔkɔ
ké yõ.
14 Yépi ye kèkõyṍ kyòolɛ. Kwil nɛ̂-à mɛ mɔ́nɔ́lɛ
yɔ̃lɩ yõ, kè náh fɛ̃ n wɔ̃bɩ n pi dò.
15 Pè náh fɔ̀tnɔ̀lɛ n soh tɛ́ dúlɛ n kwĩnki n mɔ
ké yah. Pě kè sah fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kè kɔ̃ kè n pɩ
kyòolɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ névye pól tyí.
16 Sɛ̃́ ye yé yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ névye tyí, pè kɔ̃
pè yé tyípéplɔ pínɔ́ wɛ, pè mó yé Súlɛ n gbilki,
nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ

17 Yé káh wɛ nɛ ńmɔ-á pɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ duku
kò-ǹsah, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á
kwɔ́nɔ́ nónó kɔ̃, sépi duku kò-ǹsah dɛ́. Mé náh
pɔ sé duku kò-ǹsah, ǹtɛ mé pɔ sé tyi píndalnmɔ-
ńsah.
18 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yĩ̂nyõ ànɛ̂
sétáh tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ, kwâh tyĩ́ĩ yɔ́, képah náh pɩ
kwáhkyĩrí yɔ́ ńtɛ̃ náh n wilki n pi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ ké sɔkɔ tyi pól píntɛnɔ tyí.
19 Képah ye, névi nɛ̂-à n sàh-ǹkɛ̃̂nɛ tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ tir kyĩrí fyé yõ, tɛ́ no tɛ́lɔ́ tɔ yõ
yɩkɩ mɔ sɛ̃́ntɛ̃ pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ kɩ fɔ̃́rɔɔ kal Liyel tɔ̃rí
nɔlɩ yɔ̃́pú póllɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à n sah sé sɔkɔ
tyíyónɔ́ yõ, tɛ́ sélɛ nolɛ n kwɔ, tɛ̃ wɔ kɩ yĩ́n-ńsah
ǹgbɛ̃ wɛ Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́-ńsah sɔkɔ.
20 Mé kélɛ n yo yé tyí, yáh kɩ pí-ńkɛ̃̂nɛ gbɩ wɛ̃kì
kɔ́púlɛ Liyel yah à kal Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú

ànɛ̂ Farisi wɛ̃̆kɩ̀ kɔ́púlɛ, yé náh Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yõ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kõ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ tyɩ́ yõ

21 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kăh yo á náh tɑ̃n tyɩ́ nɛ,
nɛy káh nɛ́kókè mɔ. Névi nɛ̂-à nɛ́kókè mɔ, tɛ̃̆-á
yĩnɛ tùkènɔ́lɛ.
22 Ǹtɛ ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, névi nɛ̂-à
ǹ fɔkɔ vyɑ̃h ǹ ní-òlɛ, tɛ̃̆-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ. Nɛ̂-à ǹ
ní-ò ye Nɛ́wɔ̃̂lɛ, tɛ̃̆-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ tukey tùkèpu
tɩ̃̀nkɩ̀ tyɩ́. Tɛ́ nɛ̂-à à ye Vɩ́npɩlɛ, tɛ̃̆ wɔ-á yĩnɛ
dáhnmɔnɔlɛ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ.
23 Wâh pɔ á yĩ n kɔ̃ kõ kwâhlɛ Liyel kɔ̃́-ńsah,
tɛ́ á dyɔ to kõ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ wáh pɩ de á ní-ò yɔ́
tyɩ́,
24 á yĩ n kɔ̃ kõ kwâh sah nɛ́npɔ́, ǹ tɛ́ n kyɩ á
wrɔ́ tɔ̃ n sah á ní-ò mɛ̀nɛ, ǹ tɛ́ n pyě n pɔ kélɛ
Liyel kɔ̃.
25 Tir yɔ́ kénkɔ̃-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ ǹnɩ̂ yɔ́lɛ, tɛ́ à
kyɩ ǹ ye tukey tùkè-ò tyɩ́, gbah n tɛ̃ ké yah wah
yé yɩ̃́nɩ́ntɛ̃-ńkɛ̃̂ sɔkɔ nɛ́npɔ́. Képah-à pɩ́-ńkɛ̃̂nɛ, à
kɩ kyɩ álɛ tukey tùkè-ò tyɩ́ nɛ à ké yah wah, tukey
tùkè-ò mɛ̀ kɩ kyɩ álɛ sràsyɩ́bɩ́ kõ, tɛ́ pépi kɩ mó ǹ
dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
26 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo á tyɩ́, á náh n wil n pi
nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lɩ mɛ̀ pól dyah tɛ pnɛ́pnɛ́.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kõ fɔ̀fɩ́kɩ̀ tyɩ́ yõ

27 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kăh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Káh
fɔ̀fɩ́kɩ̀lɛ n pɩ.»[†]

---

† **5:27** 5.27 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.14; Tɔ̃nyonɔ 5.18.

28 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à sê yɔ́
yah, tɛ́ yɩ̃́ wil ǹ tyí, tɛ̃́-á fɔ̀fɩ́kɩ̀ pɩ tɛ ǹnɛ ǹ nɩ sɔkɔ.
29 Á gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏ yɩ̃́-à kɩ nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi
tyípékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ, kè gbahlɩ n wilki n milki álɛ
fɩ́ɩ́. Á tɛ́kɩ́nɔ́lɛ á wil gbɛ̃́nsê fɩ̃́ núkú sɔkɔ, képah
kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil pól mɩ́nndahnmɔnɔ yɔ̃ ní-ńkɛ̃́
nyàhnpèkè sɔkɔ.
30 Á gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏ gbɔ̏-à kɩ nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi
tyípékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ, kè kãm n milki álɛ fɩ́ɩ́. Á
tɛ́kɩ́nɔ́lɛ á wil gbɛ̃́nsê fɩ̃́ núkú sɔkɔ, képah kɩ
fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil pól kyɩ́ndenɔ yɔ̃ ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè
sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú kɔ̃ fúr yɩ́kɩ́nɔ́ tyí yɔ̃

31 Kè mɛ yónɔ́ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩlɛ n fin n
mɔ, tɛ̃́-á yĩnɛ à ǹ fɩ̃́nnmɔnɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ́y pɩ à kɔ̃.‡
32 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃̀ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à
ǹ kyɩ fin mɔ né fɔ̀fɩ́kɩ̀ tɛ̃̀ tyí yɔ̃ náh, tɛ̃́-á mɛ ǹnɛ
n mɔ fɔ̀fɩ́kɩ̀ pɩ́nɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃. Névi nɛ̂ tɔ-à mó sê
fɩ̃́nnmɔnɔ tɔkɔ, fɔ̀fɩ́kɩ̀-á tɛ̃̀ n pɩ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú kɔ̃ gblɔ̌y wɔ́nɔ́ tyí yɔ̃

33 Yé kè noh sɔkɔ tɔlɛ nɛ kǎh yo á náh tãn tyí
nɛ: «Káh álɛ n wo mɩ̀nɩ̀ tyi sɔkɔ. Wâh á wo tir
nɛ̂ sɔkɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yah, á yĩnɛ ǹ kè pɩ.»
34 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃̀ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh
yélɛ n wo póllɛ. Yé káh yélɛ n wo yĩ̂nyɔ̃lɛ. Liyel
tɔ̃́rɩ́ kǒ ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ.

‡ **5:31** 5.31 - Yah n tɛ Tɔ̃̀nyonɔ 24.1.

35 Yé káh yélɛ n wo sétáhlɛ. Liyel gbyɛ̂̂h
súnsàh-ǹsah kǒ ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n
wo kélɛ. Yé káh yélɛ n wo Yerusalɛmɩnɛ. Yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel kwil ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n
wo kélɛ.
36 Káh álɛ n wo á yɔ̃lɛ. Á náh fɛ̃ á yɔ̃̀yén pɔ́
núkú ńtɛ̃ fyé piki, képah náh pɩ à kè silki n pi,
képah ye káh álɛ n wo kélɛ.
37 Kàh àwelɛ, yo nɛ àwe-á. Kàh ɔ̃̃ɔ̃lɛ, yo nɛ ɔ̃̃ɔ̃-
á. Tɛ́ wâh nɛ̂ yo dohnɩ sépi yɔ̃, pèkè pɩ́-ò tɔ̃̀ vyãh
ye.

*Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pèkè dyáhnɔ́
tyí yɔ̃*

38 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Wâh
yɩ̃́ sɔ, á yɩ̃́ kɩ sɔ. Wâh yɩ̃́n dal, á yɩ̃́n kɩ dal.»§
39 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi-à tyɩ́túkù
pɩ yé tyí, yé káh nɛ yáh ké wɔ́lɛ n dɛ. Tɛ́ névi-à
á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ létáh mɩ, ké ní-ò tɔ vi n mɔ à kɔ̃.
40 Névi-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹ ye tukey tùkèpu tyí
á fwɔ̀mɔ̀npír syi yĩnnɛ, á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔlɛ tɛ̃ kɔ̃.
41 Névi-à ǹ kyĩ mɔ nɛ á kílóo núkú kɔ pélɛ,
kílónɔ́ nínɔ́ kɔ tɛ̃nɛ.
42 Névi nɛ̂-à ni á tyí, yĩ tɛ̃ kɔ̃. Nɛ̂-à nɛ pé dɛkɩ
syi á tyí, káh n yahle.

*Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ à yuku sépɛ́bí
tyí-á yĩnɛ kè nɔ pé tyí sɔ̃́*

43 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ, á ní-ò
tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí,* á mó á sépɛ dyɔlɛ n yɔ.

§ **5:38** 5.38 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.22-25. * **5:43** 5.43 - Yah n tɛ
Levitiki 19.18.

44 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé yɛ yé sépɛ́bí
tyí nɔ yé tyí, yé mó Liyellɛ n ni yé fɔ̃́hpú tyí.
45 Yâh képahlɛ n pı, yé Sú Liyel nɛ̂-á yĩ̂nyɔ̃ sɔkɔ,
yé mɛ kélɛ n wɛ̃kı nɛ ǹmɔ wɛ̃́npı̀-á yélɛ. Ǹmɔ ye
n sɛ ǹ gbĩnɛ nɛ́pêl ànɛ̂ nɛ́péplɔ tyí, tɛ́ pʊ̃̀nɛ n pı
n mɔ nɛ́gblɔ́ ànɛ̂ nɛ́túkúnı̀ tyí.
46 Tɛ́ yépi tyí-á nɔ nónó tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé
tyí, yɔ̃re nɛ̂ mɛ yé kı n wɛ n pi képah sɔkɔ Liyel
tyí? Mɔ́rí syípú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pı di?
47 Yâh n wɛkı n mɔ yé no ó tyí, gbɛ̃̀ndùnı̀ tir nɛ̂
mɛ képahlɛ? Liyel wɛ̃̀kı̀ kɔ́-ńkɛ̃́pú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ
sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pı di?
48 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé tyípéplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pı, sɔ̃́-á
yé Sú tyípéplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pı, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyɔ̃
sɔkɔ.

6

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ yĩ n kɔ̃ dùkù tyí yɔ̃

1 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ gbı wɛ̃̀kı̀ kɔ́lɔ́lɛ yĩ́nyáhkı̀
sɔkɔ dɛ́. Yâh képahlɛ n pı, yé náh ké yɔ̃re wɛ n
pi Sú Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á yĩ̂nyɔ̃.
2 Képah ye, wâh kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃,
káh ké kwnínɛ n kɔ̃ sɔ̃́-á névye túkù n nɛ n pı kélɛ
Liyel ní-ńtɑ̂n vı̀ sɔkɔ ànɛ̂ wɑ̃̂l yey sɔkɔ, névye kɔ̃
pɛ̌ pélɛ n gbilki. Kègbı yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, pè
ye ké yɔ̃re wɛ tɛ.
3 Ǹtɛ áwɔ-à kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃, káh
n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pĩ ké sɔkɔ.

4 Képah sɔkɔ, yı̃́nkɔ̃nɔ nɛ̂-á á pı, kè kı tɛ̃̀ sètı̃̀n
sɔ̃̀ sɔkɔ. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á sètı̃̀n sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ
kı ǹ dyah ké yɔ̃relɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ Liyel ni dùkù tyí yɔ̃

5 Yâh Liyellɛ n ni, yé káh névye túkùlɛ n
yah n pı. Liyel ní-ńtɑ̃̂n vı̀ ànɛ̂ wɛ̃tlo yey sɔkɔ
yúkúnyı̃nntɛ̃nɔ́ tyí ye nɔ pépi tyí pàh Liyellɛ n
ni. Pé gblɔ̃̌y wɛ̃kı yı̃n ye pè n nɛ n pı képahlɛ.
Kègbı yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yɔ̃re wɛ
tɛ.
6 Ǹtɛ áwɔ-à mɛ ké tyí nɛ á Liyel ni, wâh pı ǹ
de á wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ á yah vike, ǹ tɛ́ á Sú Liyellɛ
n ni. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á sètı̃̀n sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kı
ǹ dyah ké yɔ̃relɛ.
7 Yâh nírílɛ n pı, yé káh tyilɛ n tɔ̃ n yo tyɛ́-
ńkɛ̃nɛ Liyel pı̃́-ńkɛ̃pú tyí kɔ̃lɛ. Pépi tɛ̃̀ sɔ̃nɔ sɔkɔ,
tyi tɔ̃́nyonɔ kwlɛ̌yy níri ye Liyel n tɛ̃.
8 Ǹtɛ yı̂ nónó yétɔ̃̂-á mɛ yépi tɛ̃, yé Sú Liyel sè
pı̃ tɛ sé ní-ńkɛ̃ gbı̃́ ńtɛ̃nɛ ǹ tyí. Képah ye, yé káh
Liyel pı̃́-ńkɛ̃púlɛ n yah n pı.
9 Yáh yı̃nɛ yè Liyellɛ n ni dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:
Ápi Sú Liyel nɛ̂-á yı̃̂nyɔ̃,
á yı̃n nɛ n gbilki.
10 Á yɔ̃̀tɔ̃rí wɛ̃kı.
Wáh mɛ nɛ̂ tyí,
képah nɛ n pı sétáh yɔ̃, sɔ̃́-á kélɛ yı̃̂nyɔ̃.
11 Á kwɛy gbı̃̀yı̃̀kı̃̀ yɔ̃kelɛ á kɔ̃.
12 Ápi-á pı de áwɔ tyí tyi nónó sɔkɔ, sè yɔ̃ n mɔ
á kɔ̃,

sɔ̃-á ápi tɔ yɔ̃ mɔ névye kɔ̃, nónó-á pɩ de á tyí.
13 Káh n yɛ à sétɑ̀n yɔ̀tɛ̃ tɔ̃nmɔnɔlɛ n fɛ̃ n syi.
Ǹtɛ á pwah n mɔ ǹ gbɔ̀, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á pèkè pínɔ́ sõ n wil.
[Yɔ̀tɔ̃rí, ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ, ànɛ̂ gbílkínɔ́lɛ, áwɔ tyí ye gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!]
14 Névye nónó-á n pɩ n de yé tyí, yâh n yɔ̃ n mɔ
pélɛ n kɔ̃, yé Sú Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyɔ̃, à kɩ n yɔ̃ n mɔ
yé tɔlɛ n kɔ̃.
15 Ǹtɛ yépi-à névye tyípêllɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n
kɔ̃-ńkɛ̃́nɛ, yé Sú Liyel náh yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé
kɔ̃ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ nîkɩ̀ tɛ̃ dùkù tyí yõ

16 Yâh níkɩ̀ tɛ̃, yé káh yé yey kwɔ n sah névye
túkù tyí kɔ̃lɛ. Pépi ńkɛ̃́nɛ pé yey yõre n sah nɛ
névye pɩ̃ nɛ páh mɛ níkɩ̀ tɛ̃. Kègbɩ yõ mé kélɛ n
yo yé tyí, pè ye ké yõre wɛ tɛ.
17 Ǹtɛ áwɔ-à níkɩ̀ tɛ̃, á yah wu, tɛ́ káh á yõ pɩ n
sah yákárá,
18 névye kɔ̃ pè pɩ̃ nɛ wáh mɛ níkɩ̀ tɛ̃. Tɛ́ á Sú
Liyel nɛ̂-á sètɩ̃̀n sɔ̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké
yõrelɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tahrɩ koh n sah dùkù tyí yõ yɩ̃̂nyɔ̃

19 Yé káh tahrɩlɛ n yah n koh n sah kèkõyɔ̃́ mɛ̀
sɔkɔ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí ànɛ̂ syɩ̃́mí kɩ fɛ̃ sélɛ
n yõ, képah náh pɩ yɩ̃́pú kɩ fɛ̃ kye de vɩ̀ sɔkɔ kɩ
sè yɩ̃ tɔkɔ.

20 Ǹtɛ yé tahrılɛ n yah n koh n sah yȋ̂nyõ, képah
nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí ànɛ̂ syı̋mí náh mɛ sé yõ yõ tɛ̃̀nɛ,
yı̋pú tɔ náh mɛ kı fɛ̃ kye de vı̀ sɔkɔ, képah náh
pı kı yı̃be yı̃.
21 Á náh wɛ di, á tahrı-à mɛ ńyãh, á sõnɔ tɔ kı
mɛ nɛ́npɔ́.
22 Wil kyòolɛ, yı̋ ye. Á yı̋-à mɛ vyelɛ, á wil pól
kı mɛ kyòo sɔkɔ.
23 Ǹtɛ á yı̋-à yıkı, á wil pól kı mɛ fɛ̃̋ntũ̂ sɔkɔ.
Kyòo nɛ̂-á á sɔkɔ, kàh kı mɛ fɛ̃̋ntũ̂nɛ, á mɛ yı̃̋
fɛ̃̋ntũ̂ pbèy sɔkɔ dɛ́.
24 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tõ̀ kwrɔ n pı n pi yõ̀tãm
nɛ́pı̃ nímí tyí. À kı núkú dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ kı nɔ ǹ
ní-òlɛ. Képah náh pı, à kı núkúlɛ n tı̃nki, tɛ́ kı ǹ
ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃́ ó ye, yé náh fɛ̃ tõ kwrɔ n pı n pi
Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyí.
25 Képah ye ń kõ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh
yé fɔkɔlɛ n sõ yáh nɛ wɛ n yõ [tɛ́ wɛ n wɔ] n pi
sɔ̃́, tɛ́ kı mɛ min sɔkɔ, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n
mɔ n pi sɔ̃́. Névi min tyí náh tah kal yõkelɛ di?
Wil tɔ tyí náh tah kal flɔlɛ di?
26 Yé yah kèpyelɛ yȋ̂nyõ sɔkɔ kɛ̀; sè náh
sèmukɔlɛ n duku, sè náh sèmukɔlɛ n tɔkɔ; sè náh
se mó tɔ̃ sèmukɔlɛ n koh n sah díké sɔkɔ; tɛ́ yé
Sú Liyel sélɛ n pu. Ǹtɛ yépi náh fõ̋nfõ̋ kal kèpye
yõ náhnáh di?
27 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kı fɛ̃ kwéy ńtɛ̃ fyé dohnı ǹ
gblɔ̃̌y min yõ, ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ gbõ̀ yõ?
28 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ fɔkɔ sõnɔ mɛ yé tyí yé mɔ mɔ
flɔ tyí sɔkɔ wɛ́? Yé yah fı̃lkı̀ fı̃ pı dùkùlɛ swɛ̃y

sɔkɔ kɛ̀: Sè náh tɔ̏lɛ n pɩ, sè náh se mó tɔ̃ flɔlɛ n
tĩ.
29 Ŋ̀tɛ mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, yɔ̏tɛ̃ dɩ̋ Salomo
tàh fyé yah yɔ̃, à náh flɔ wɛ mɔ yah nónó-á plɛ
nɔ fĩlfĩ nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ.
30 Liyel yɔ̃ sɛ̋nyĩ-ńkɛ̄pú nɔ́pi. Fílkɩ̀ nɛ̂-á swãh
sɔkɔ kwɛynɛ, tɛ́ kɩ pɔ n sukɛ n pi ńsɔ̂̃nɛ, Liyel-
á képah fĩ pɩ pallɛ sɛ̃́ à, yépi wɔ se pyě à kɩ yɛ
kóhnmɔnɔlɛ kal plɛ́ntnɔɔ?
31 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ yè pɔ nɛ n yo nɛ, kwâh
nɛ̂ se yé kɩ wɛ yɔ̃ nɩ? Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ wɔ
nɩ? Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ mɔ yé wil sɔkɔ nɩ?
32 Yé náh wɛ di, Liyel pɩ̋-ńkɛ̄pú ye ńkɛ̄nɛ nɛ n
yah n kɔ̃ sépi póllɛ tyɛ́tyɛ́nɩ́ kɛ̃nɛ. Ŋ̀tɛ yé Sú nɛ̂-á
yɩ̂̃nyɔ̃, à pĩ nɛ yɩ̂ nɔ́pi pól yétɔ̂̃-á mɛ yé tɛ̃ dò.
33 Yé Liyel tɔ̋rɩ́ ǹgbò yah n kɔ̃, ànɛ̂ wǎh mɛ nɛ̂
tyɩ́. Képah sɔkɔ, à kɩ yɩ̂ tɛ́lɔ́ tɔ pól dohnɩ yé kɔ̃.
34 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ ńsɔ̂̃ tyɩ́ sɔkɔ. Yé ńsɔ̂̃ tyi
sah ńsɔ̂̃ yah. Swɔ̃ swɔ̃ pól ànɛ̂ sé yɔ̋tyɩ́ ye.

7

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú kɔ̃ nɛ pè káh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke

1 Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel náh yé
tɔ tuke n pi.
2 Yé náh wɛ di, yáh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke sɔ̃, sɛ̃́ ye
Liyel kɩ n tuke n pi yé tɔlɛ. Yáh no tɛ́lɔ́ tyɩ́lɛ n
sãh dú nɛ̂nɛ, yé tɔ tyɩ́ kɩ n sãh n pi kénɛ dú ólɛ.
3 Ɑ́ pɩ sɔ̃ tɛ́ ǹdan wɛ á yɯ̋npi yɩ̋ sɔkɔ, tɛ́
dàhnpɛlɛ áwɔ yɩ̋ sɔkɔ, á náh mɛ képah wɔ pĩ?

4 Á kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ yo á yʉ̃́npi tyɩ́ nɛ, à yɛ á ǹdan
wilki à kɔ̃ ǹ yĩ́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛ mó tɔ̃ mɛ áwɔ yĩ́
sɔkɔ?
5 Fɔ̀kɔ̀pĩ̌l névi. Á yĩ́ sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò wilki.
Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃ n yah pallɛ kɩ á yʉ̃́npi yĩ́ sɔkɔ
ǹdan wilki.
6 Yĩ̀ nónó-á mɛ Liyel tyɩ́ yõ, yé káh sélɛ névyelɛ
n kɔ̃ nónó-á mɛ pãhlɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè káh n
pɔ pé yey vi yé tyɩ́ képékèyɔ̂. Yé káh mó tɔ̃ yĩ̂
kètǎrnɔlɛ névyelɛ n kɔ nónó-á mɛ slo tyɩ́ kɔ̃lɛ, pè
kɔ̃ pè káh n pɔ n suki n sɔkɔ sé yõ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ nɛ pè nɛ n ni Liyel tyɩ́

7 Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Yé nɛ n yah n kɔ̃,
yé kɩ n wɛ. Yé wùkahlɛ n mɩ, kè kɩ n yɩkɩ n mɔ
yélɛ n kɔ̃.
8 Yé náh wɛ di, nɛ̂-à ni Liyel tyɩ́, tɛ̃̌ n wɛ n syi.
Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃̌ n wɛ. Nɛ̂-à wùkah mɩ, kè n yɩkɩ
n mɔ tɛ̃̌ kɔ̃.
9 Nɛ̂ tɛ̃̌ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ píɗĩ́-à búrn ni ǹ tyɩ́ à kɩ
dáhkɩ̀lɛ à kɔ̃?
10 Képah náh pɩ, wàh yɛ̃́nkɔ̂ ni ǹ tyɩ́, à kɩ
wahynɛ à kɔ̃?
11 Yépi nónó-á nɛ́pɛ̂llɛ, yé yé wɛ̃́npɩ̀ kɔ̃́nɔ́ yah
wɛ yɩ́péplɔlɛ. Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ké sɔkɔ, yé Sú Liyel
nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ, ǹmɔ kɩ yĩ̂lɛ sé nɩ́pú kɔ̃ nónó-
á plɛ kal yépi tyɩ́lɛ dò.
12 Yáh mɛ ké tyɩ́ nɛ no tyi nónó póllɛ n pɩ yé tyɩ́,
yépi tɔ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ pé tyɩ́. Sɛ̃́ ye tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ yo kélɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ dé-ńsah wɔ̌kè ànɛ̂ dé-ńsah fɩ̃́ɩ̃ tyí yɔ̃

13 Yé nɛ n de dé-ńsah fɩ̃́ɩ̃lɛ. Yé náh wɛ di, wɛ̃̌kɩ̀
nɛ̂-á n yuku tyí yíkɩ́nɔ́ tɛ̃̌-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ fàhfàh,
ké dé-ńsah mɛ wòo. Képah sɔkɔ dépú mɛ dò.
14 Ǹtɛ wɛ̃̌kɩ̀ nɛ̂-á n yuku tyɛ́-ńkɛ̃̂ min tɛ̃̌-ǹsah, ké
kɔ́lɔ́ mɛ táhnɔ́lɛ, ké dé-ńsah mɛ fɩ̃́ɩ̃. Ké wɛ́ndepu
náh mɛ fwɔ́ɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ Liyel yĩn yɔ̃ mɩ̀nyobe tyí yɔ̃

15 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel yĩn yɔ̃
mɩ̀nyobelɛ. Pàh n pi yé tyí, pě pé gblɔ̃̌y pɩ mámm
képyɛ́nɩ̀ tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ ké kègbɩ tɛ̃̌ yɔ̃ sɔkɔ, pè mɛ
pékénɔ́lɛ gbɛ̃̂npɑ̃hlɔ sɔ̃́.
16 Yé kɩ pè pɩ̃ n pi pé tyípɩ́nɔ́ sɔkɔ. Yɛ̀rɛsɛ̃̂ náh
fɛ̃ n wɛ n gbɛ kahrɩ sɔkɔ. Sènsóké pye tɔ náh mó
fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbíyɛ̃̂kɩ̀ sɔkɔ.
17 Sésân pèplɔ pól n syi pye pèplɔlɛ. Tɛ́
séswɔ́ntùkù wɔ mó n syi pye túkúnǹnɛ.
18 Séswɔ̂ pèpɛy náh fɛ̃ n syi pye túkúnǹnɛ.
Séswɔ́ntùkù tɔ náh mó fɛ̃ n syi pye pèplɔlɛ.
19 Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃̂nɛ pye pèplɔlɛ, kè n kɑ̃m
ǹ min n dah n mɔ nyàh sɔkɔ.
20 Sɛ̃̂ ó ye yé kɩ n pɩ̃ n pi Liyel yĩn yɔ̃ mɩ̀nyobelɛ
pé tyípɩ́nɔ́ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tir yónɔ́ ànɛ̂ ké pínɔ́ tyí yɔ̃

21 Kè náh pɩ nɛ nónó pól-á ńmɔlɛ n ye Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃,
TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ pé pól sɔ̃́ kɩ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃ n pi

dɛ́. Ǹ Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yȋnyõ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí,
képah pípú ó ye kɩ yõ ké nɔlɩlɛ.
22 Liyel tukey tuke sõlɛ, névye náhnáh kɩ n yo
n pi ń tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ńmɔ yĩn yõ kó
lésõ pé n syi n yo Liyel tɛ̃ntõnènɛ nɩ? Ńmɔ yĩn
yõ kó lésõ pè n nɛ n yĩni n wilki sétȁnnɛ névye
sɔkɔ nɩ? Ńmɔ yĩn yõ kó lésõ pè n nɛ n pɩ gbǐlnɔ́
náhnáhlɛ nɩ?
23 Ǹtɛ mé kɩ yo pé tyí nɛ, mé náh pélɛ n pnɛ
póllɛ. Pè gbɛ mɔ ńnɛ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ dêl pípú
nɔ́pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sȁ̃hpú kõ vì duke nînɔ́ mɔ́nɔ́ tyí yõ

24 Képah ye, névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh, tɛ́ mɛ
sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ lékȁ̃m névi yɔ́ sɔ̃,
nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ légbȉ̃ yõ.
25 Pȕ̃ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ
wɔ̀kɔ̀ tyí, pȕ̃nyȁ̃hkí tɔ mɛ kõ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, ǹtɛ
kǎh sȍ sõ légbȉ̃ yõ sɛ̃, képah ye kè náh syɩkɩ.
26 Ǹtɛ névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh tɛ́ à náh mɛ
sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ lékȁ̃m kɛ̃ névi yɔ́
sɔ̃, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ sèmȉyȁ̃hrí yõ.
27 Pȕ̃ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ
wɔ̀kɔ̀ tyí, pȕ̃nyȁ̃hkí tɔ mɛ kõ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, kè
mɛ syɩkɩ à pirki kwɛ pnɛ́pnɛ́.

28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɔ́pi kõ tɛ gbȉ̃
nɛ̂nɛ, tɔ́wû gbȁ̃n du ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ.

29 Yé náh wɛ di, ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkù náh sȍ
mɛ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú tyí kɔ̃lɛ dɛ́, kè sȍ
mɛ yȍtɔ̃rí kwɔ́nɔ́lɛ képah ye.

8

Tótɛ̃ dı̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Yesu-á wil yɔ̃lı yõ à tiki pɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû
ǹgbɛ̃ ǹ sȍ tɛ̃.
2 Tótɛ̃ yɔ́ mɛ nɔ de à gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ,
tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, wàh mɛ ké tyí wǎh kı
fɛ̃ pé dɛ mɔ pé kɔ̃ pé pı yályál Liyel yah.
3 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ ǹ gbȍ nɔ à tũ ǹ tyí, tɛ́ yo
ǹ tyí nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kı dɛ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, dı̃́
dú ńyân núkú tyɛ.
4 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh yĩ mè
yãh nɛy tyí dɛ́. Tɛ́ kyı á gblɔ̌ynɛ sárká syínwı̏lkı̏-
ò wɛ̃kı. Moyisi-á sȍ sárká nɛ̂ tyí yo sah tótãm
dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, kyı képah wilki, nɛ̂-á kı kélɛ
pè wɛ̃kı nɛ wáh dɛ.»

Wrome sràsyı̂bı̂ yȍtɛ̃̀ dı̃́ yɔ́ tȍnpı dɛ́nmɔnɔlɛ

5 Tɛ́ Yesu-á pɔ de Kapɛrnayumi sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ,
Wrome sràsyíbí yȍtɛ̃ dı̃́ yɔ́ pɔ ǹ tnɔ̂ tɛ́ à ni
6 nɛ, pé yȍtɛ̃̀, pé tȍnpı dı̃́-á mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ gbô
sɔkɔ wil kúnɔ́ ńyânnɛ ǹ sɔkɔ. Wǎh mɛ n kwlɔ
képékèyɔ̂.
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ páh kı ǹ sȍ
tɛ̃ kyı à dɛ mɔ.

8 Ǹtɛ kénɛ dɩ̋ mɛ yo Yesu tyɩ́ nɛ, pé yɔ̏tɛ̃̏, péwɔ-á
fɔ̋rɔɔ kah ǹ dénɔ́lɛ pé gbô sɔkɔ. Ńkɛ̃́ à wɛy núkú
ó yo, tɛ́ pé tɔ̏npɩ-á kɩ dɛ.
9 À kó wɛ nɩ, yɔ̏tãm-á mɛ péwɔ tyɩ́, tɛ́ péwɔ tɔ
mó mɛ sràsyɩ́bɩ́ yɩ́syɔ́ yɔ̏tɛ̃̏nɛ. Pâh yo nɛ̂ tyɩ́ nɛ, à
sɔkɔ! Tɛ̃̏ n sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyɩ́ nɛ, à pɔ! Tɛ̃̏ n pɔ.
Pâh yo pé yɔ̃̏ tyɩ́ nɛ, à tir mɛ̀ pɩ! Ằ kè pɩ.
10 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, sè ǹ
gbằn kah du. À mɛ yo ǹ sɔ̏ tɛ̃́pú tyɩ́ nɛ: «Kègbɩ
yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, mé náh Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ǹgbɛ̃
mɛ̀ dùkù névi wɛ yah Yisrayel no ńtɛ̃ fyé sɔkɔ.
11 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, névye náhnáh-
á kɩ wil ywɔ̃̏ ywɔ̃̏ póllɛ, kɩ pɔ yõke yõ wɛ̃́ tyɩ́
Abrahmɩnɛ, ànɛ̂ Yisakɩlɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩlɛ Liyel
tɔ̃́rɩ́ tyah sɔkɔ.
12 Ǹtɛ Yisrayel no nónó-á sɔ̏ yĩnɛ dénɔ́lɛ Liyel
tɔ̃́rɩ́ tyah sɔkɔ, pépi kɩ wũ kégbɔ́ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, ńyãh
sɔkɔ-á gbnɩ́ ànɛ̂ ynɩ́ táhnɔ́ kɩ mɛ.»
13 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu ǹ syɩ yo sràsyɩ́bɩ́ yɔ̏tɛ̃̏ dɩ̋ mɛ̀
tyɩ́ nɛ: «Á syɩ nɛ n yuku á tɩ̏nnɛ. Wáh sɛ̃ ńmɔ yõ
sɛ̃́, wáh nɛ̂ yah kɔ̃, kè kɩ pɩ á tyɩ́.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ
tɔ̏npɩ dɩ̋ núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Képah náh, Yesu kyɩ Pyɛrɩ gbô, tɛ́ kyɩ Pyɛrɩ
dɛ́nsê wɛ sɛ̃́nɔ́lɛ wɩ́lvyɑ̃́hnɩ̀nɛ.
15 Yesu mɛ tũ pi gbɔ̏ tyɩ́, wɩ́lvyɑ̃́hnɩ̀ núkú à fin
mɔ. Képah tɛ̃́nɛ, pi mɛ yuku tyah n yah n dah n
mɔ Yesu tyɩ́ sɔkɔ.

16 Gbı̃́yı̃́-á de, no pɔ névye náhnáhlɛ Yesu tyı́
sétȁn-á sȍ mɛ dénɔ́lɛ nónó sɔkɔ. Ȁ mɛ ǹ vyãh
wɛynɛ sétȁn nɔ́pi yı̃ni wilki pé sɔkɔ, tɛ́ yámpú
tɛ́lɔ́ pól dɛ mɔ.
17 Ȁ képah pı Liyel tɛ̃ntȍ syı́nyo-ò Yesayi tir
yónsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè wil. Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃́: «À ye
á yèvyãhrınɔ pól tɔkɔ to á yõ, tɛ́ á yamnɔ pól
tyɛ.»

Nónó-á sȍ mɛ ké tyı́ nɛ pé Yesu sȍ tɛ̃

18 Yesu-á tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè pɔ à mɔ gbı̃ sɛ̃́, à nɛ
pé tȍ sȁ́hpú àwɔ pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ.
19 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ nɔ
de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyı́ nɛ, kwɔ́-ò dı̃́, páh kı ǹ sȍ tɛ̃ n
kɔ n kɔ̃ ǹnɛ ǹ yúkú-ńtẫn pól sɔkɔ.
20 Wăh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyı́ nɛ: «Gbɛ̃́npãhlɔ
tyı́ pı̏ mɛ. Kèpye tyı́ syɛ̀ mɛ. Ǹtɛ Névi Pı́dı̃́ tɛ̏ tyı́,
wɛ́nsɛ̃nmı̀-ǹsah ńtɛ̃ náh mɛ.»
21 Képah tɛ̃́nɛ, ǹ tȍ sȁ́hpú sɔkɔ yɔ́ tɔ̃ à syah nɛ,
kwɔ́-ò dı̃́, à yɛ pâh pɔ pé sú lékó ǹgbò yı̃ tɛ.
22 Yesu mɛ yo ǹ tyı́ nɛ: «Ńmɔ sȍ tɛ̃, ǹ tɛ́ n yɛ
nɛ́kyı̂ kɔ̃ pè pé lékyı̂lɛ n yı̃.»

Yesu yȁ́hpékè yɔ́ yı̃n mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

23 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tȍ
sȁ́hpúlɛ pè sɔkɔ.
24 Dǒ yȁ́hpékè yɔ́ núkú kõ yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́
krótókè yõ n tyah yı̃́nɔ́lɛ ni sɔkɔ. Ǹtɛ Yesu wɔ sȍ
mɛ n dɔ.

25 Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sa̋hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ kyɩ
ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ ńkɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ
oo! Yɔ-á mɛ n tyah pé yɔ̋nɔ́lɛ dɛ́!
26 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ tíkí
yé tɛ̃? Liyel yõ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃́pú nɔ́pi.» Képah tɛ̃̀nɛ,
à yuku à díri kõ ya̋hkí ànɛ̂ ni yõ, tyah núkú pɩ
sűmm.
27 Képah tɛ̃̀nɛ, kè kah pɩ gbɛ̃̀ndùǹnɛ pé tyí. Pè
mɛ tyah yo tũ wɛ̃ tyí nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se dı̋ mènɛ
tɛ́ ya̋hkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nɩ?

Dîbî nɛ́pı̂̃ nîmî dɛ́nmɔnɔlɛ sétȁn-á sȍ mɛ nónó sɔkɔ

28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃
kahnɩnɛ Kadarɩ tãn sétáh yõ gbı̋ nɛ̂nɛ, díbí nɛ́pı̂̃
nímí mɛ wil léya̋̂l wrɔ́ sɔkɔ à pɔ à yohnɩ sétȁnnɛ
pé sɔkɔ. Pé pékénkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, nɛy náh sȍ mɛ fɛ̃
n sɔkɔ nɛ́npɔ́ wɛ̃̀kìlɛ.
29 Pǎh pɔ à yohnɩ, pè tyah n de n syi nɛ, Liyel
Pídı̋, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nɩ? À se pɔ
ásȍ̂ pépi fõh yĩnnɛ ké gbı̋ nɔ́-ńkɛ̃́ sɔkɔ nɩ?
30 Tɛ́ kè sȍ pɔ yĩnɛ sel kwĩnki yísyɔ́ mɛ n yah
n yõ n kɔ̃ fíí kwéy pélɛ.
31 Sétȁn nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, wàh kɩ sé yĩni wilki
díbí nɔ́pi sɔkɔ, à yɛ sé kɔ̃ sé kyɩ n de sel nɔ́pi sɔkɔ.
32 Yesu mɛ nɛ, sè nɛ n yuku. Sè núkú wil díbí
nɔ́pi sɔkɔ à kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel nɔ́pi pól
núkú wil yɔ̃lɩ yȍtah, à to tiki tùkùtùkù à kyɩ de
yɔ sɔkɔ à ku.

33 Képah tɛ̃̀nɛ, sel nɔ́pi fɛ̃̀pu mɛ to de kwil sɔkɔ,
à kyɩ tyi nɔ́pi pól yãh no tyí, à tahlɩ tir nɛ̂-á pɩ
díbí nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pi tyí sétɑ̃̀n-á sõ̀ nónó sɔkɔ.
34 Képah sɔkɔ, kwil tãn pól wil kyɩ Yesu yohnɩ.
Pǎh fyɔ̀ à wɛ, pè à ni nɛ à yal pépi sétáh yõ.

9

Sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ à ǹ syɩ yɔ́-
ǹgbɛ̃ kah à sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ.*
2 Nósyɔ́ mɛ sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ twah sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ́ yõ
à pɔ ǹ tyí. Wǎh kè wɛ pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à yo sèkùkù
dɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ ń pídɩ̃́. Ɑ́
tyípêl pínɔ́ ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
3 Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú yísyɔ́
tyah n sõ nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á mɛ n yo n de Liyel tyí dɛ́.
4 Ǹtɛ Yesu-á pé sõnɔ pɩ̃ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ:
«Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ sõnɔ túkúǹnɛ yé sɔkɔ sɛ̃́?
5 Mâh yo sèkùkù dɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: ‹Ɑ́ tyípêl ye yɔ̃
mɔ.› Képah náh pɩ, mâh yo ǹ tyí nɛ: ‹Yuku nɛ n
kɔ.› Dlo mɛ nɛ̂ tɛ̃̀ yónɔ́ sɔkɔ kal?
6 Ǹtɛ mé kɩ tir yɔ́ pɩ yé kɔ̃ yé kɩ pɩ̃ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-
á mɛ Névi Pídɩ̃́ tyí sétáh yõ kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ.» Tɛ́
ǹ syɩ yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ: «Yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh
tɔkɔ ǹ nɛ n yuku á gbô.»
7 Dɩ̃́ mɛ yuku à sɔkɔ ǹ gbô.

* **9:1** 9.1 - Yesu kwil nɛ̂ tyí-á n yo ásõ̂ sɔkɔ yɔ̀, Kapɛrnayumi ye.

8 Tɔ́wû-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃. Pè tyah
Liyel yĩnnɛ n gbilki wăh sɔ̃́npílɛ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀
dùkùlɛ névye kɔ̃.

Yesu Matye ye pı ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ

9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ tɛ́ n sɔkɔ, à dɩ̃́ yɔ́ wɛ à mɛ
kɔ̃ tɛ̃ mɔ́rílɛ n syi mɔ́rí syí-ńsah sɔkɔ, pè n ye
Matyelɛ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.» À mɛ
yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
10 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ
Matye gbô, mɔ́rí syípú náhnáh ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kì
kɔ́-ńkɛ̃̄pú tɔ pɔ n yõ ǹnɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ.
11 Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃́, pè yo Yesu
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se pı tɛ́ pé kwɔ́-ò dɩ̃́ n
yõ mɔ́rí syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kì kɔ́-ńkɛ̃̄púlɛ wɛ̃ tyí
nı?
12 Ǹtɛ Yesu-á pé wɛy noh, à yo pé tyí nɛ:
«Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpı yétɔ̂̃ se mɛ pé
tyí? Yámpú tyí náh ǹ yétɔ̂̃lɛ di?
13 Liyel-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yâh wɛ̃ yãmnɛ n yah,
képah tyí nɔ ńmɔ tyí kal yáh sárká nɛ̂nɛ n sukɛ
ńnɛ n kɔ̃.› Yé kyı yé fɔkɔnı mɔ yah képah tyí
sɔkɔ, yè ké kɔ́r pĩ. Yé náh wɛ di, névye nónó-á
mɛ n sõ nɛ nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah, mé náh pɔ
pépi yé-ńsah dɛ́. Ǹtɛ nónó-á pĩ nɛ tyípêl pípú-á
pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ.»

Nìvìnì tir náh mɛ núkúlɛ Nsyifunɔ tyîɗĩlɛ

14 Képah sɔkɔ, Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ
de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, kè se pı sɔ̃́ tɛ́ pépi ànɛ̂

Farisi wɛ̃kì kɔ́pú níkı̀lɛ n tɛ̃ tɛ́ ǹmɔ tɔ̏ sɑ̋hpú náh
mɛ níkı̀lɛ n tɛ̃ nı?
15 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Pǎh nónó ye fúr yõke
yõ yı̃nnɛ, pépi se kı fɛ̃ pé yey kwɔ sah pɛ mɛ
gbɪ̋nɛ pé nıyɔ̋? Ǹtɛ sèpı̏n yı́syɔ́ mɛ n pi, pɛ mɛ̀ kı
pɔ n tɛ̃ n wilki n pi pé nıyɔ̋. Légbɪ̋nɛ, pè kı níkı̀lɛ
n tɛ̃.
16 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yı̃nɛ à fwɔ̀sɑ̃n kɑ̃m à fwɔ̀dyàh
min. Yé náh wɛ di, fwɔ̀sɑ̃n mɛ̀ kı fwɔ̀dyàh mɛ̀
yɔrı tɔ, wɑ̃n ó kɔ̃ kè kı tɔ̃ mɔ ké tɔ́nɔ́ yɔ̃.
17 Dı̏vɛ̃ sɑ̋n tɔ náh yı̃nɛ mɔ́nɔ́lɛ pley dı̂ sɔkɔ.
Wâh képah pı, dı̏vɛ̃ mɛ̀-à fũ, kè kı pley nɔ́pi sɔkı,
dı̏vɛ̃ kı kwɛ, pley tɔ tyí kı yıkı. Ǹtɛ kàh dı̏vɛ̃
sɑ̋nnɛ, pley snɔ́ sɔkɔ ye kè n mɔ. Képah sɔkɔ,
kèyǎh ńtɛ̃ náh n yıkı.»

Pi yɔ́ dɛ́nmɔnɔ ànɛ̂ sênpir yɔ́ lékó yı̂lkı̂nmɔnɔlɛ

18 Yesu-á mɛ kénɛ wɛlɔlɛ n yo pé tyí gbı̋ nɛ̂nɛ,
Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ dı̋ yɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ gbètukunɔ di ǹ
yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé pı́sê-á yah kwlɔ núkúnúkú
sɛ̃́ yɔ̀. Ǹtɛ à pɔ kyı ǹ gbɔ̏ sah ǹ yõ, wǎh kı min
wɛ.
19 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú mɛ yuku dı̋
sɔ̏ tɛ̃.
20 Tɛ́ kè pɔ yı̃nɛ sê yɔ́ sɔ̏ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-
ńkɛ̃̄nɛ ye gbɔ̃ninɔ́. Pi mɛ̀ mɛ nɔ de Yesulɛ ǹ náh
tı̏nnɛ, à pɔ tũ ǹ fwɔ̀mɔnı vyɑ̃h tyí.
21 Yé náh wɛ di, à sɔ̏ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ
páh kı tɛ̃ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔnı ńtɛ̃ ó tyí, páh kı dɛ.

22 Yesu-á ǹ yah vi tɛ́ à wɛ, à yo ǹ tyí nɛ: «Káh
n yɛ á yáh-ńsah tyɛ, ń písê. Á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ
dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú dɛ.
23 Tɛ́ Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ gbô, à
yikɔ fĩ́bípú wɛ tɛ́ tɔ́wû wɛ pè mɛ n pɩ wrɔ̌wrɔ̌.
Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ:
24 «Yé wil ásɔ̂. Pípír náh ku, dɔy† sɔkɔ ye ǹnɛ.»
Ǹtɛ pè sɔ̀ mɛ kɔ̋lɛ Yesulɛ n ko.
25 Pǎh tɔ́wû wilki mɔ tɛ kégbɔ́ sɔkɔ, Yesu mɛ de
yuku wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pípír gbɔ̀ sɔkɔ tɛ̃, pípír yuku.
26 Yi mɛ̀ pínɔ́ tyí tyah n yãh kénɛ mara ywɔ̃
ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yĩ́tũbi nɛ́pĩ̂ nîmî yîsyɔ́ yĩ́ yíkínmɔnɔlɛ

27 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ à n sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yĩ́tũbi
nɛ́pĩ̂ nímí yuku ǹ sɔ̀ tɛ̃ tɛ́ mɛ yo tũ léyy nɛ, Davidi
Píɗĩ́, à pé yãm yah.
28 Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ gbô sɔkɔ, yĩ́tũbi nɔ́pi mɛ nɔ
de ǹ tnɔ̂. À mɛ pè piki yah nɛ, pè se sɛ̃ ké yõ nɛ
péwɔ-á kɩ fɛ̃ pé yĩ́ yɩkɩ mɔ nɩ? Pè mɛ nɛ, àwe-á,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃.
29 Képah sɔkɔ, Yesu tũ pé yĩ́ tyí tɛ́ nɛ: «Yáh sɛ̃
ńmɔ yõ sɔ̃, tɛ́ nɛ̂ yah kɔ̃ ń tyí, Liyel kè pɩ yé tyí
sɛ̃́.»
30 Képah tɛ̃́nɛ, pé yĩ́ yɩkɩ mɔ. Yesu mɛ pè gbah
sni nɛ, pè pé gblɔ̌y tɛ̃, pè káh n yɛ nɛy pĩ ké sɔkɔ
dɛ́!

† **9:24** 9.24 - Dɔy nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂ yɔ̀, dɔy gbɔy náh sɔ̀ dɛ́.
Pípír sɔ̀ ku kègbɩ yõ. Ǹtɛ Yesu-á sɔ̀ pĩ nɛ páh kɩ fɛ̃ ǹ lékó yilki mɔ
sɛ̃́, képah ye à nɛ dɔy sɔkɔ-á ǹnɛ.

31 Ǹtɛ pé wȉlntɛnɔ ǹsɔ̃̏, pè kyɩ tyah Yesu
yɩ̃́ngbɩ́lɛ n yo n kɔ̃ kénɛ mara pól sɔkɔ.

Dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ vyãh-á sɔ̏ mɛ gbɩ́nɔ́lɛ

32 No nɔ́pi-á wil n sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nósyɔ́ pɔ dɩ̃́
yɔ́lɛ Yesu tyɩ́, nɛ̂-á sétõ yɔ́ mɛ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à pɩ
kèdɔ̀kɩ̀lɛ.
33 Yesu-á núkú sétõ mɛ̀ yɩ̃ni wilki dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, dɩ̃́
tyah n wɛkɩ. Kè pɩ gbɛ̃̏ndùnȉnɛ tɔ́wû pól tyɩ́, pè
mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́, pépi náh ǹsɔ̃̏ntɛ̃̏ dùkù wɛ yah
Yisrayel sɔkɔ póllɛ.
34 Ǹtɛ Farisi wɛ̃̏kɩ̀ kɔ́pú wɔ sɔ̏ mɛ yo tũ nɛ, sétȁn
yɔ̏tɛ̃̏ gbɔ̏ yõ-á à n yɩ̃ni sétȁnnɛ.

Tɔ́wû yãm mɛ Yesu tɛ̃

35 Yesu lésõ mɛ kwló-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlópî póllɛ n
kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ Liyel ní-ńtȃn vɩ̀ sɔkɔ, mɛ
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo Liyel tɔ̃̏rɩ́ tyɩ́ yõ, tɛ́ mɛ yámpú
pól ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ n mɔ.
36 Yesu-á tɔ́wû nónó wɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ pé yáh-
ńsah mɛ tyɛ á kɩ nɛ yɩ́pɛ̂y sɔ̃́ fɛ̃-ò kɛ̃́nɛ sé tyɩ́, pé
yãm à tɛ̃.
37 Képah sɔkɔ, à yo ǹ tɔ̏ sȃ́hpú tyɩ́ nɛ: «Sèmukɔ
tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃ mɛ dò, tɛ́ ké tɔ̏npɩbɩlɛ kwéy.
38 Kăh pɩ sɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á sèmukɔ nɛ́tɛ̃̏nɛ,
yé à ni à tɔ̏npɩbɩ tɛkɩ n mɔ sèmukɔ tɔkɔ yɩ̃nnɛ.»

10

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pȋ gbɔ̃nimȋnɛ

1 Sõ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tȍ sɑ̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí ye pɔ,
tɛ́ tɛ̋nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ pè sétȁnnɛ n yĩni, pè mó
yámpú póllɛ n dɛ mɔ, ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ.
2 Kénɛ nɛ́pȋ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye à pɩ ǹ tɛ̃ntȍ
névyelɛ. Pé yni wɛ yɔ̀: Kè tyah Simo tyɩ́, nɛ̂-á
pè yĩn dyɩ à kɔ̃ Pyɛrɩlɛ, ànɛ̂ ǹ gbɛ̌ndɩ̋ Andrelɛ, à
tahlɩ Nsyakɩ ànɛ̂ ǹ gbɛ̌ndɩ̋ Nsyɔ̃ tyɩ́, pépi nónó-á
Nsebede dɩ̋npȉlɛ,
3 à tahlɩ Filipi ànɛ̂ Bartelemi tyɩ́. Toma sȍ mɛ
pé sɔkɔ ànɛ̂ Matyelɛ, nɛ̂-á sȍ mɔ́rɩ́ syɩ́-òlɛ, à tahlɩ
Alfe pɩ́dɩ̋ Nsyakɩ tyɩ́ ànɛ̂ Tadɩlɛ,
4 ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á sȍ sú fȍ̋ vyɑ̃h syɩ́pú sɔkɔ yɔ́lɛ,
à tahlɩ Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩ tyɩ́ nɛ̂-á pɔ pɩ pè kɔ̃
pè Yesu tɛ̃.

*Yesu tɛ̃ntȍ névye nɛ́pȋ gbɔ̃nimȋ tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yó-ńsah*

5 Nɛ́pȋ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye Yesu tõ tɛ́ kè gbah yo
pé tyɩ́ nɛ: «Yé káh kyɩ névye tȉnnɛ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, ànɛ̂ yé káh de Samari tɑ̃n kwil yɔ́ ńtɛ̃
sɔkɔ.
6 Yé nɛ n yuku Yisrayel no wɔ tȉnnɛ, pépi nónó-
á mɛ képyɛ́nɩ̀ mɔ́npunɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ.
7 Yáh kɩ n yuku wɛ̌kɩ̀ yõ, yé nɛ n yo n yuku nɛ,
Liyel tɔ̋rɩ́-á mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.
8 Yé yámpúlɛ n dɛ n mɔ. Yé lékyȋlɛ n yilki n
mɔ. Yé tótɑ̃mnɛ n dɛ n mɔ pé dú ńyân sɔkɔ, yè
mó sétȁnnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ. Yáh wɛ syi
nɔ̀nɔ́lɛ sɔ̃, yé tɔ nɛ n kɔ̃ nɔ̀nɔ́lɛ sɛ̃.
9 Yé káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ yé yõ.

10 Yé káh pley, ànɛ̂ fwɔ̀mɔlɔ ní-ònɔ́, ànɛ̂ lékyêh,
ànɛ̂ lépló tɔkɔ kɔ́lɔ́ yĩnnɛ. Yé náh wɛ di, tɔ̃̀npɩ
yĩnɛ ǹ tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ yõke yɔ̃́nɔ́lɛ.*
11 Yâh kyɩ de kwɩ́l-ǹgbɛ̃ képah náh pɩ kwɩ́lpɩ́r
nɛ̂ sɔkɔ, yé nɛ́gbɩ́ yah kɔ̃ yè twah tɛ̃ tyɩ́. Yé mó tɛ̃
tɛ̃ tyɩ́, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyɩ́ kénɛ kwil sɔkɔ.
12 Tɛ́ yâh kyɩ n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé yo pé tyɩ́ nɛ
yèvɩnɩ nɛ mɛ pé yõ.
13 Kénɛ kéte tãn-à fɛ̃ syi yé twah pé tyɩ́, yèvɩnɩ
mɛ̀ kɩ mɛ pé yõ. Ǹtɛ pàh yahle, yèvɩnɩ mɛ̀ kɩ ké
syɩ pɩ yé tyɩ́lɛ.
14 Yâh de gbô nɛ̂ sɔkɔ képah náh pɩ kwil nɛ̂
sɔkɔ, tɛ́ pè yahle nɛ yé káh twah pé tyɩ́, tɛ́ yahle
yé wɛy nóhnɔ́lɛ, yâh n yal, yé yé gbyɛ̂̃h nɛ̀ngbɔ̃
kwer n kwɛ nɛ́npɔ́.
15 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, Liyel tukey
tuke sõlɛ, Sodɔmɩ kwil ànɛ̂ Gbomɔrɩ kwil fɔ̃́hnɔ́
ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi kénɛ kwil tyɩ́lɛ.»

Yɛ̀vyãhrɩ nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi

16 «Yé yah, yé mɛ á kɩ nɛ képyɛ́nɩ̀ sɔ̃ ńmɔ n tɛkɩ
n mɔ gbɛ̃́npãhlɔ nɩyɔ̃́. Yé nɛ mɛ lékɑ̃́m névyelɛ
áswɔ̃ plɛ́y tyɩ́ kɔ̃lɛ, yé fɔkɔ mó nɛ mɛ pérpér tɩ̃tí
sɔ̃́.
17 Yé yé gblɔ̃̀ynɛ n kyɔmɩ névyelɛ dɛ́. Pè kɩ yélɛ
n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, tɛ́ kɩ yélɛ
n ko yèfõhlɛ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ.
18 Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ kwɩ́ltãm yɔ̃̀tãm ànɛ̂
yɔ̃̀tãm tyɩ́ ńmɔ yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ ńmɔ

* **10:10** 10.10 - Yah n tɛ 1 Korɛ̃nti tãn 9.14 ; 1 Timote 5.18.

tyílɛ n wɛ n yo pé tyí, à tahlɩ névye tyí nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ.
19 Ǹtɛ pàh yé tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah, yé káh yɛ yé
yáh-ńsah tyɛ yáh nɛ n yo n wil n pi sɔ̃, ànɛ̂ yáh
nɛ nɛ̂ yo n pi. Yáh nɛ nɛ̂ yo n pi, ké sõnɔ kɩ de
yé sɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ.
20 Yé náh wɛ di, yé yah yĩ̋ wɛlɔ náh yé kɩ n
wɛkɩ dɛ́, Sú Liyel Mirki ye kɩ tɛ̃ yé yahlɛ yé kɩ n
wɛkɩ.
21 Névye kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pé yũ̋npyélɛ n tɛ̃ n ko n
mɔ. Súbi tɔ kɩ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ pé wɛ̃́npì tyí. Wɛ̃́npì
tɔ kɩ pé dúbípú tyí yahle, tɛ́ kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pélɛ
n ko n mɔ.
22 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à
ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃̀ kɩ pwáhnmɔnɔ
wɛ.
23 Pàh yélɛ n fõh kwil yɔ́ sɔkɔ, yé sɔkɔ kèyǎh
sɔkɔ. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ńmɔ nɛ̂-á
Névi Píɖ̃́nɛ, yé náh tɔ̃̀nì Yisrayel kwlo pól kɔ n
kɔ̃ n tɛ n pi tɛ́ mé kɩ pɔ.
24 Tir sɑ̃́h-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɔ̃̀npɩ
tɔ náh n kal n pnɛ ǹ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ.
25 Tir sɑ̃́h-ò-à pɩ ǹ kwɔ́-ò tyí kɔ̃lɛ, kè kɩ yĩnɛ.
Tɔ̃̀npɩ tɔ-à pɩ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ, kè kɩ yĩnɛ. Névye-
á fyɔ̀ mɛ kéte tɛ̃ ɖ̃́ ńtɛ̃̀nɛ n gbyɔ Bɛlsebulilɛ, (nɛ̂
kɔ́r-á sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ), ǹ kéte tɑ̃n wɔ se pyě pè kɩ yɛ
gbyɔ̀npekenɔlɛ?
26 Kǎh pɩ sɛ̃, yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ. Yé
náh wɛ di, tyípȉl yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi wȉlkȉnmɔ-
ńkɛ̃̂nɛ. Sètȋ̃n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi pĩ́-ńkɛ̃̂nɛ.
27 Máh tyi nónónɛ n yo yé tyí fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, yé

sélɛ n yo n wilki n mɔ tyah kyòo yah. Tyi nónó-á
n plɔ n yo yé tyí yé níkílɔ́ yey, yé sé kwnínɛ n kɔ̃
gbɛ̃́ntî̃n yõ.
28 Yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ, nónó-á névyelɛ
n ko mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh fɛ̃ ǹ min ko mɔ n pi.
Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névi wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ min tɔ
min dah mɔ ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ, yé ǹmɔ wɔ
tíkílɛ nɛ n pɩ.
29 Ǹtɛ̃̆npî̃nɔ́ nínɔ́ n yãm pɔ́píkí pɔ́ núkú ólɛ. Ǹtɛ
sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n syɩkɩ sétáh, né yé Sú Liyel
náh ké wɛ̃̆kì kɔ̃.
30 Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yɔ̃̏yén ńtɛ̃ pól dan mɛ
pɩ̃̋nɔ́lɛ Liyel tyí.
31 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh tíkílɛ n pɩ, yépi tyí náh tah
kal ǹtɛ̃̆npî kwĩnki tyílɛ di?
32 Névi nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yɩ̃́ yah nɛ páh
mɛ ńmɔ tyí yõ, ńmɔ tɔ kɩ kè yo dal mɔ ń Sú yɩ̃́
yah nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyõ, nɛ tɛ̃̀-á mɛ ńmɔ tyí yõ.
33 Ǹtɛ nɛ̂-à yahle névye yɩ̃́ yah nɛ pé náh mɛ
ńmɔ tyí yõ, ńmɔ tɔ kɩ yahle ń Sú yɩ̃́ yah nɛ̂-á mɛ
yɩ̃̂nyõ, nɛ tɛ̃ náh mɛ ńmɔ tyí yõ.»

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbɩ kèkõyɔ̃́

34 «Yé káh wɛ nɛ yèvɩnɩ-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh
yõ dɛ́. Yèvɩnɩ náh mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ,
gbɛ́kínɔ́ wɔ ye pyě.
35 Mé pɔ dɩ̃́ ànɛ̂ ǹ sú wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah; sênpir
ànɛ̂ ǹ yṹ wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah; sê ànɛ̂ ǹ pɛ yṹ wrɔ́
gbɛ́kí-ńsah.
36 Névi gbô tãn ye kɩ pɩ ǹ sépɛ́bílɛ.

À á gblɔ̌y dyɔ yĩ́ĩ́ tyi wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

37 Névi nɛ̂ sú, képah náh pɩ ǹ yṹ tyɩ́-à nɔ ǹ tyɩ́
à kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyɩ́ yõ.
Névi nɛ̂ píɗɩ́, képah náh pɩ ǹ písê tyɩ́-à nɔ ǹ tyɩ́ à
kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyɩ́ yõ.
38 Névi nɛ̂-à ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ń sɔ̃̀ tɛ̃́-ńkɛ̃̂nɛ,
tɛ̃̌ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyɩ́ yõ.
39 Névi nɛ̂-á nɛ páh pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃̌
kɩ tɛkɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ ǹ min sɔkɔ
ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.»

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel nîpú tɔ̃́nsàhntɛ̃nɔ sɔkɔ

40 «Névi nɛ̂-à yé tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃̌ tɛ̃ plɛ. Nɛ̂
tɔ-à ńmɔ tɛ̃ plɛ, Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ
ye tɛ̃̌ tɛ̃ plɛ.
41 Névi nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò tɛ̃ plɛ ǹ pɩ́nɔ́
yĩnnɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-òlɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-
ò dyah dyah kwâh kénkɔ̃ ye kɩ dyah tɛ̃̌nɛ. Névi
nɛ̂ tɔ-à nɛ́gbɩ́ tɛ̃ plɛ ǹ pɩ́nɔ́ yĩnnɛ nɛ́gbɩ́lɛ, nɛ́gbɩ́
dyah dyah kwâh kénkɔ̃ ye kɩ dyah tɛ̃̌nɛ.
42 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, névi nɛ̂-à
nɩ́vɩ́nɔ́ ńgbɩ́yɩ̃́nɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ fyé kɔ̃
à wɔ ǹ pɩ́nɔ́ yĩnnɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ, tɛ̃ náh n tɛkɩ
n pi ké lédyáhnɩ́ sɔkɔ póllɛ.»

11

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á tyi kwãh sah ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
nɛ́pî̃ gbɔ̃nimɩ́ kɔ̃ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́ à yuku
gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tirlɛ n yo.

Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á pȋkȋnyahnɔ nɛ̂ pɩ Yesu Krista tyí sɔkɔ

2 Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ sɔ̏ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ tɛ́
Krista tyípínɔ́ tyí yónɔ́ noh. À mɛ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú
yísyɔ́ tõ pè kyɩ à piki yah nɛ,
3 ǹmɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɛ̂-á kɩ sɔ̏ n
pɔ n pi, tȉ̂ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ?
4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Tyi nónó-á yé n nohnɩ
tɛ́ sélɛ n yah yɔ̀, yé kyɩ sè yɑ̃h Nsyɔ̃ tyí nɛ,
5 yȉ̃tũbi yȉ̃-á mɛ n yɩkɩ n mɔ, sèkukubi mɛ n
kɔ tómtóm, tótɑ̃m mɛ n dɛ n mɔ, níkítũbi mɛ n
nohnɩ, lékyȋ mɛ n yilki n mɔ, ànɛ̂ Nìvìnì tir mɛ
n yo n kɔ̃ yɑ̃m tɑ̃n tyí.
6 Ǹtɛ ńmɔ tyí-à kɩ névi nɛ̂ kɔ̃ à ń yõ sɛ̃́nɔ́ yáhle-
ńkɛ̃̋nɛ, tɛ̃̏ wɔ tyí nɔ.»
7 Nsyɔ̃ tɔ̏ sɑ̋hpú-á pé syɩ sɔkɔ tɛ gbȉ́ nɛ̂nɛ, Yesu
tyah Nsyɔ̃ tyílɛ n yɑ̃h tɔ́wû tyí nɛ ńkɛ̃̋: «Kwâh nɛ̂
mɛ yé kyɩ yah gbɛ̃̋nnɩ sɔkɔ? Fílkȉ yɔ́ se yɑ̋hkí mɛ
n fi n kɔ̃?
8 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Dȉ́ yɔ́ se nɛ̂-á
mɛ fwɔ̀tǎhnì mɔ? Tɛ́ nónó-á mó tõ fwɔ̀tǎhnìnɛ n
mɔ, pépi mɛ yɔ̏tɑ̃m fnɛ́ sɔkɔ dò.
9 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Liyel tɛ̃ntɔ̏
syínyo-ò yɔ́ se? Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ sɛ̃́-á. Tɛ́
ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-òlɛ.
10 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ tyí ye wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Liyel-á nɛ: ‹Yah, ńmɔ
Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̃ névi tɛkɩ mɔ á yahlɛ, à kɩ pɔ á
wɛ̃̋kì tɔ̃ sah.›*

---

* **11:10** 11.10 - Yah n tɛ Malaki 3.1.

11 Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, sê fɔkɔ táh
pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ nɛ̂-á kal Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃nɛ.
Ǹtɛ nɛ̂-á tyı̃́ı̃ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlı yṍpú sɔkɔ, ǹmɔ
ńtɛ̃ kal ǹnɛ.
12 Tɛ́ à tɔkɔ Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ gbĩ tyí, pópó à
pɔ syı núkúnúkú tyí, Liyel tɔ̃́rí nɔlı mɛ n wɛ n
yõ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ. Táhnsàhpu ye n wɛ kélɛ.
13 Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyopu pól ànɛ̂ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo, pópó à pɔ
syı Nsyɔ̃ gbĩ tyí.
14 Yáh kı fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, Nsyɔ̃ ye Yeli mɛ̀nɛ,
nɛ̂ pɔ́nɔ́ tyí-á sɔ̃̀ yónsàhnɔ́lɛ.†
15 Nɛ̂-à kı mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.
16 Mé kı kwɛy gbĩ névye tɔkɔ sãh nɛ̂nɛ wɛ́? Pè
mɛ á kı nɛ wɛ̃́npì sɔ̃́ kɔ̃ tɛ̃ tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ,
tɛ́ mɛ n yo n mɔ pé no tyí nɛ,
17 pépi-á yıkı fĩbı pé tyí, tɛ́ pè náh yi. Pé tɔ̃ kũ
yìkì gbı mɔ, pè náh se tɔ̃ gbo.
18 Sɛ̃́ ye kwɛy gbĩ névye tɔ mɛ n pı. Yé náh wɛ
di, Nsyɔ̃-á lésõ pɔ, à náh mɛ yõke yèsyìkìlɛ n yõ,
à náh mɛ dìvɛ̃nɛ n wɔ. Képah tɛ̃̀nɛ, pè nɛ sétõ-á
mɛ ǹ sɔkɔ.
19 Ǹtɛ Névi Pídĩ́ wɔ-á pɔ, ǹmɔ n yõ pallɛ tɛ́ n
wɔ pallɛ. Pè mɛ tɔ̃ nɛ, pè yah yèwònpı ànɛ̂ sètɛ̃-á
ǹnɛ, mɔ́rí syípú ànɛ̂ tyípêl pípú kódĩ-á ǹnɛ. Ǹtɛ
Liyel lékã́m-á n tɔkɔ à tyi nónónɛ n pı, sé pal n
pnɛ sé tɔ̃ n sah n pı dùkù sɔkɔ.

Yesu kàhnwɛkınɔlɛ Kalile mara kwlo yı̂syɔ́ yõ

---

† **11:14** 11.14 - Yah n tɛ Malaki 3.23.

20 Képah náh, Yesu-á sȍ ǹ gbǐlnɔ́ kan pɩ kwlo
nónó sɔkɔ, à tyah n kah n wɛkɩ sé névye yõ, pǎh
sɔ̃́npíɩlɛ yahle pé tyípêl pínɔ́ yálnmɔnɔlɛ. À nɛ:
21 «Pèkè mɛ yé yõ, Korasini tãn. Pèkè mɛ yé
yõ, Betisayida tãn. Ŋgbǒ gbǐl tyi nónó-á pɩ yé
tȉnnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sõ mɛ pɩ Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn tȉnnɛ,
pè náhkɩ mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ, tɛ́ náhkɩ mɛ pé piki
syĩlɛ à pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ di mónɔ́lɛ.
22 Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke
sõlɛ, Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn‡ fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ
n pi yépi tyílɛ.
23 Tɛ́ yépi-á dò Kapɛrnayumi tãn, yé se mɛ n
sõ nɛ yáh kɩ dɔkɔ mɔ yȋnyõ? Póllɛ, yé kɩ tiki
mɔ yuku fɔ́ɔ́ lékókwíl nyàh tɛ̃-ǹsah. Yé yah, gbǐl
nónó-á pɩ yé tȉnnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sȍ mɛ pɩ Sodɔmɩ tãn
tyí, Sodɔmɩ kwil náhkɩ mɛ sɛ̃́ kwɛy mè sɔkɔ.
24 Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey
tuke sõlɛ, Sodɔmɩ kwil tãn fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke
n nɔ n pi yépi tyílɛ.

Wɛ́kínɔ́lɛ Sú Liyel tyí

25 Légbɩ̃́nɛ, Yesu nɛ ńkɛ̃: «Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á yȋnyõ
ànɛ̂ sétáh nétɛ̃̄nɛ, mé n wɛkɩ á tyí wáh sɔ̃́npílɛ
tyi nɔ́pi wɔ̃bɩ yĩ pɩ̃́pú ànɛ̂ lékɑ̃́m névye yah, tɛ́
sélɛ névye wɔ wɛ̃kɩ nónó-á mɛ wɛ̃́npȉ sɔ̃́.
26 Bɔ̌, kè ye áwɔ dyɔ á kè pɩ sɛ̃́.»
27 Yesu tɔ̃ nɛ: «Ń Sú ye tyi póllɛ ń gbȍ dahbɩ.
Ńmɔ nɛ̂-á Píɗɩ̃nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh ńnɛ n pnɛ né Sú

‡ **11:22** 11.22 - Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn-á sȍ pɩ Nsyifunɔ náh pélɛ sɛ̃́, Nsyifunɔ sȍ mɛ pélɛ n mɔ n kõ tyípêl kàhnpɩpulɛ. Yah n tɛ Yesayi 23.

ó náh. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tɔ náh mó Súlɛ n pnɛ nɛ́ Píɗĩ́ ó
náh, à tahlɩ Píɗĩ́-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹnɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.

Yesu-á yèvɩnɩ nɛ̂nɛ névyelɛ n kɔ̃

28 Yépi nónó pól-á mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ tɔ́kɔ́pɛ̂llɛ yé
yõ, yé pɔ ńmɔ tyí, mé kɩ yé kɔ̃ yé kɩ n mɩ.
29 Nɛ́pír névi ànɛ̂ gblɔ̌y tíkínmɔ-ò ye ńmɔlɛ.
Képah ye, máh yélɛ n mɔ tɔ̏ nɛ̂ sɔkɔ, yé kè fɛ̃
syi yè mó pɩ ń tɔ̏ sɑ̃́hpúlɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ n
wɛ n mɩ.
30 Yé yah, ńmɔ tɔ̏ náh tah, ń tɔ́kɔ́bí mɛ fáhah
fáhah.»

12

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ

1 Légbĩ́ mɛ̀ ó sɔkɔ, mɩ mɩ yòh sõ yɔ́lɛ Yesu ànɛ̂
ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔ̏ mɛ n kah sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ.
Tɛ́ kwɛkɩ sɔ̏ mɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè mɩ
de sèmukɔ ywɔ̃ kɔ̃̀lɩ̀ntahnɔ sɔkɔ.
2 Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃́, pè mɛ yo
Yesu tyí nɛ, tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃kɩ̀ náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ
mɩ yòh sõlɛ, à nɛ n yah ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú kélɛ n pɩ lɛ́.
3 Ǹtɛ Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwɛkɩ-á lésõ yɔ̏tɛ̃
ɗĩ́ Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye tɛ̃, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh
kè kar yah di?
4 Búrn nónó-á lésõ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ Liyel
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à náh lésõ de ké sɔkɔ à sè tɔkɔ tah ànɛ̂
ǹ náh névyelɛ di? Tɛ́ à wil sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu tyí
sɔkɔ, nɛy náh lésõ yĩnɛ sé táhnɔ́lɛ.*

---

* **12:4** 12.4 - Yah n tɛ 1 Samuyɛlɩ 21.

5 Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar yah tɔlɛ nɛ, sárká
syínwȉlkȉpu-á ńkɛ̃́nɛ mɩ mɩ yòh dêllɛ n pɩ Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ mɩ mɩ yòh sõnɔ́lɛ, tɛ́ lékàh náh
mɛ pé tyí?†
6 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, névi mɛ ásȍ nɛ̂-á kal
Liyel ní-ńsah gbôlɛ.
7 Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Sárká súkɛ́nkɔ̃nɔ náh
mé n yah n kɔ̃ dɛ́, wɛ̃ yãm yáhnɔ́ ye mé n yah n
kɔ̃.› Yâh sȍ mɛ képah kɔ́rlɛ n pnɛ, yé náh náhkɩ
lékàhlɛ lékàh kɛ̃́ névye kɔ̃ n pi.
8 Yé náh wɛ di, Névi Pɩ́ɗɩ́ ye mɩ mɩ yòh yȍtɛ̃nɛ
dò.»
9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à sɔkɔ pé Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.
10 Gbȍnkù ɗɩ́ yɔ́ sȍ mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́ pè sȍ mɛ ké
tyí nɛ pé lékàh wɛ Yesu kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Yesu piki
yah nɛ ńkɛ̃́, yɔ́nwó dɛ́nmɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ
mɩ mɩ yòh sõlɛ nɩ?
11 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé sɔkɔ yɔ́ tyí képɔ́
núkú ó-à mɛ, tɛ́ à sɔkɔ de pwȁhsǔkù yɔ́ sɔkɔ mɩ
mɩ yòh sõlɛ, tɛ̃ se kɩ yɛ ǹ kyínwȉlkȉnɔ́lɛ lésõlɛ?
12 Ǹtɛ névi náh fɔ̃́nfɔ̃́ kal náhnáh képɔ́ yõ di?
Kǎh pɩ sɛ̃́, pèpɔrɩ pínɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ
yòh sõlɛ.»
13 Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ yo gbȍnkù ɗɩ́ mɛ̀ tyí nɛ: «Á
gbȍ tɔ̃.» À mɛ kè tɔ̃, kè núkú pɩ vilɛ ké ní-ò mɛ̀
sɔ̃́.
14 Ǹtɛ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú-á fyɔ̀ wil Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pè kyɩ wɛ̃ wɛ à vȉ-ǹsah yah Yesu wɛ
n ko n mɔ yĩnnɛ.

† **12:5** 12.5 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 28.9-10.

Liyel-á nɛ̂ yah wilki nɛ à pé tɔ̏lɛ n pɩ

15 Yesu-á pɔ pĩ nɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á mɛ pé
kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, à yal nɛ́npɔ́. Névye
náhnáh mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃. À mɛ pé sɔkɔ yámpú pól dɛ
mɔ,
16 tɛ́ pè gbah sni nɛ pè káh pé tyí yãh nɛy tyí.
17 Yesu-á képah pɩ, Liyel-á lésõ nɛ̂ yo sah ǹ
tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi tyí, kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:

18 «Máh nɛ̂ yah wilki nɛ à ń tɔ̂lɛ n pɩ, à wɛ yɔ̀.
Ń nìdɛ̀ nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye ń nìvìnì yõlɛ.
Mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ǹ yõ,
à kɔ̃ à kɩ gbɩ wɛ̃kì tyí yo yǐkǐnǐ pól névye tyí.

19 À náh yékẫb pɩ n pi nɛynɛ, à náh n gbo n mɔ n tũ n pi,
nɛy náh ǹ yɩ̃́npɔ̃́ noh n pi tɔ́wû tùkè-ǹtẫn sɔkɔ.

20 Fílkǐ nɛ̂-á mɛ kwɔ́nmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ, à náh ké tɛ́y kwɔ n pi.
Fɔ̀tnɔ̀ nɛ̂-á mɛ n tyah nínɔ́lɛ, à náh ké tɛ́y ni n mɔ n pi.
Sɛ̃́ ye à kɩ n pɩ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á gbɩ wɛ̃kì kɩ yah syi.

21 Tɛ́ yǐkǐnǐ pól névye gbɔ̏ sàhnɔ́ kɩ mɛ ǹmɔ yõ.»‡

Yesu tɛ̃ wɛ sétẫn yɔ̏tɛ̃̀ tyí

22 Képah náh, nósyɔ́ dɩ̃́ yɔ́ tɛ̃ pɔ Yesu tyí. Sétõ
sɔ̏ mɛ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à pɩ yɩ̃́tũ̂ ànɛ̂ kèdɔ̀kìlɛ. Yesu
mɛ à dɛ mɔ, à kɔ̃ tɛ̃ wɛ n wɛkɩ, tɛ́ fɛ̃ n yah.

‡ **12:21** 12.18-21 - Yah n tɛ Yesayi 42.1-4.

23 Képah tɛ̃̆nɛ, kè pɩ gbɛ̃̆ndùǹìnɛ tɔ́wû pól tyí,
pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ: «Tɛ́ Davidi Pídɩ̃́ náh
yɔ̀ lɛ́?»
24 Ǹtɛ Farisi wɛ̃̆kì kɔ́pú-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pè nɛ
sétɜ̏n yɔ̃̀tɛ̃ Bɛlsebuli ó gbɔ̃̀ yõ-á à n yĩni sétɜ̏nnɛ.
25 Tɛ́ Yesu-á pé fɔkɔ sõnɔ wɛ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ:
«Yɔ̃̀tɔ̃rí nɛ̂ tɛ̃ névye-à fyɔ̀ yuku wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ
yɔ̃̀tɔ̃rí kɩ yɩkɩ. Kwil nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo,
kè náh n wũ n pi. Sɛ̃́ ó ye, kéte nɛ̂ névye-à yuku
wɛ̃nɛ n fwo, ké tɔ náh n wũ n pi.
26 Tɛ́ sétɜ̏n yɔ̃̀tɛ̃-à tyah ǹ nolɛ n yĩni, ǹ gblɔ̃̆y
náh à n fwo di? Ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí se kɩ wũ?
27 Tɛ́ ńmɔ-à mɛ sétɜ̏nnɛ n yĩni Bɛlsebuli gbɔ̃̀ yõ
yé yo à; yépi tɩ̃̀nkì névye wɔ-á dò, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ mɛ
pépi n yĩni sélɛ wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃.
28 Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ-à mé n yĩni sélɛ, képah n
wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɔ̃rí-á yĩni tɛ̃ yé tyí.
29 Tăhkì-á mɛ dɩ̃́§ nɛ̂ sɔkɔ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ ǹ púkúbí-
ńkɛ̃̄ sɔkɔ, kɩ de ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kɩ ǹ gbɜ̏n yî kwel?
Máhah wăh kɩ à pukubi tɛ́ kɩ pyě de ǹ wɔ̀kɔ̀ yî
kwel.
30 Névi nɛ̂-à mɔ́-ńkɛ̃̄nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ ńnɛ n fwo.
Névi nɛ̂ náh mɛ ńnɛ n yohnɩ n mɔ tùkènmɔnɔ
sɔkɔ, tɛ̃ mɛ kárkínɔ́lɛ n pɩ.
31 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: ‹Névye
tyípêl pól ànɛ̂ pé Liyel gbyɔ̀nɔ́ pól kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ pè
kɔ̃. Ǹtɛ Liyel Mirki gbyɔ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ náh n yɔ̃ mɔ n
pi pé tyí póllɛ.

§ **12:29** 12.29 - Dɩ̃́ nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, sétɜ̏n yɔ̃̀tɛ̃ ye pè n ye.

32 Névi nɛ̂-à yo de Névi Pɩ́dɩ̃́ tyɩ́, kè kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ
tɛ̃̀ kɔ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à yo de Liyel Mirki tɛ̃̀ wɔ tyɩ́,
kè náh yɔ̃ mɔ tɛ̃̀ kɔ̃ n pi kwɛynɛ, kè náh yɔ̃ mɔ tɛ̃̀
kɔ̃ n pi ńsɔ̂̃ tɔlɛ.›

33 Yé yah, séswɔ̂ n pnɛ ké pye dùkù sɔkɔ. Yâh
nɛ séswɔ̂ nɛ̂-á mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á mɛ plɛ.
Yâh nɛ séswɔ̂ nɛ̂ náh mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á
mɛ kétúkùyɔ̂.
34 Wáhnmɩ́rɔ́ nɔ́pi, tyɩ́péplɔ se kɩ fɛ̃ n wil yé
vyɛ̃y sɔkɔ té yé nnɔ mó tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkèlɛ?
Névi nɩ-á mɛ yúkúnɔ́lɛ tyi nónónɛ, sépi ye n wil
tɛ̃̀ vyãh sɔkɔ dò.
35 Nɛ́pépɛ̌y tyɩ́péplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ. Nɛ́túkù
tyɩ́túkúnɩ̀ tɔ mó n wil ǹ nɩ sɔkɔ.
36 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, yah kɛ̃̀ wɛlɔ nónó
pól-á névye n wɛkɩ, sé ywɔ̃ kɩ piki n yah n pi pé
tyɩ́ Liyel tukey tuke sõlɛ.
37 Tukey kɩ tuke á yõ à yĩnɛ á vyãh wɛynɛ kɩ
gbɩlɛ ǹ kɔ̃, képah náh pɩ kɩ lékàhlɛ ǹ kɔ̃.

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyɩ́ nɛ à gbɩ̌l yɔ́ pɩ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyɩ́

38 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̂̃nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂
Farisi wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú yɩ́syɔ́ mɛ Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-
ò dɩ̃́, páh mɛ ké tyɩ́ nɛ à gbɩ̌l yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á n
wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyɩ́.
39 À mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Kwɛy gbɩ̃ névye náh plɛ.
Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó tyɩ́ yõ. Pè mɛ ké tyɩ́ nɛ mé
gbɩ̌l yɔ́ pɩ pé yah. Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pɩ pè wɛ̃kɩ
n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̂̃ syɩ́nyo-ò Nsyonasɩ tyɩ́ sɔkɔ.

40 Yé yah, sɔ̃-á lésõ Nsyonasɩ sèpȉn tɔ̃nɩ̀ pɩ
yɛ̃nkô-ǹgbɛ̆kɩ̀ yɔ́ fɔkɔ sɔkɔ,* sɛ̃ ye Névi Píɗɩ̃ tɔ
kɩ sèpȉn tɔ̃nɩ̀ pɩ sétáh sõwãh.
41 Nsyonasɩ-á lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̏ yo Ninivi kwil tãn
tyɩ́, pè fɛ̃ syi pé tyɩ́pêl pɩ́nɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ nɛy mɛ
ásɔ̂ nɛ̂-á kal Nsyonasɩlɛ. Kăh pɩ sɛ̃, Liyel tukey
tuke sõlɛ, Ninivi kwil tãn kɩ yuku kwɛy gbĩ névye
yõ, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.
42 Pi nɛ̂-á lésõ yɔ̃tɛ̃nɛ Saba sétáh yõ, à lésõ wil
fɩ́ɩ́ sétáh yȉn tyɩ́, à pɔ yɔ̃tɛ̃ dɩ̃ Salomo lékãm wɛlɔ
noh.† Ǹtɛ nɛy mɛ ásɔ̂, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kăh pɩ
sɛ̃, Liyel tukey tuke sõlɛ, kénɛ pi kɩ yuku kwɛy
gbĩ névye yõ, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.

Sétõ syɩ́npɔndenɔlɛ névi sɔkɔ

43 Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃nnɩ kɔ n kɔ̃,
ǹ mɩ̀-ǹsah yah n kɔ̃. Ǹtɛ wàh wɛ́-ńkɛ̃nɛ,
44 à n yo ǹ gblɔ̆y tyɩ́ nɛ, páh sõ wil ńyãh sɔkɔ,
páh kɩ pé syɩ yuku nɛ́npɔ́. Wàh ǹ syɩ, tɛ́ kyɩ ǹ
tɛ̃-ǹsah dyàh wɛ ké kɔ́kɔ́lɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ,
45 à n kyɩ sé no sétãnnɔ́ kwărninɔ syah, nónó-á
peke kal ǹmɔlɛ. Sé tɔ̂ɔ́ n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ.
Kàh pɩ sɛ̃, tɛ̃ mɛ̀ dùkù ké syɩ n peke n kal ǹ gben
tɛ̃nɛ. Sɛ̃ ye kwɛy gbĩ nɛ́pêl tɔ tyɩ́ kɩ n pɩ n pi.

Nónó mɛ Yesu yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyélɛ?

46 Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyɩ́, ǹ yṹ
ànɛ̂ ǹ yṹnpyé pɔ yĩn kégbɔ́ tɛ́ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé yo
mɔ ǹ tyɩ́.

---

* **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Nsyonasɩ 1.17. † **12:42** 12.42 - Yah n tɛ 1 Yɔ̃tãm 10.1-13.

47 Ǹnî mɛ yo ǹ tyí nɛ à noh yɔ̀, ǹ yű ànɛ̂ ǹ
yűnpyé-á mɛ yĩ́ntɛ̃̆nɔ́lɛ kégbɔ́. Pǎh mɛ ké tyí nɛ
pé yo mɔ ǹ tyí.
48 Yesu mɛ yo tɛ̃ tyí nɛ: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ nɔ̂lɛ, ànɛ̂
nónó mɛ ń yűnpyélɛ?»
49 Tɛ́ ǹ gbɔ̏ nɔ mɔ ǹ tɔ̏ sấhpú tyí tɛ́ nɛ ńkɛ̃̄:
«Ńmɔ nɔ̂ ànɛ̂ ń yűnpyé wɛ yɔ̀.
50 Yé yah, ńmɔ Sú nɛ̂-á yĩ̂nyõ, wǎh mɛ nɛ̂ tyí,
névi nɛ̂-à képahlɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ ye ńmɔ yűnpilɛ,
képah náh pɩ ń nɔ̂lɛ.»

13

Sèmɨ̀rkɨ̀ nɛ̂-á yãh sèmukɔ mɨ̂r-ò tyí yõ

1 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Yesu wil gbô sɔkɔ à kyɩ kõ tɛ̃
yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ.
2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbĩ. Pé tnɔ́nkàhnɔ́
tɛ̃ tyí, à de kõ tɛ̃ krɔ́tɔ́kè yɔ́ sɔkɔ. Tɔ́wû pɔ́l sɔ̏
mɛ yĩ́nntɛ̃̆nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ.
3 À sɔ̏ mɛ tyi náhnáhlɛ n yãh pé tyí sèmɨ̀rn
sɔkɔ, mɛ n yo pé tyí nɛ: «Sõ yɔ́lɛ, dĩ́ yɔ́ lésõ kyɩ
sèmukɔ mɨ́r-ńsah ǹ swãh sɔkɔ.
4 Wǎh mɛ mɨ́rnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃̆gbalɩ
sɔkɔ, kèpye mɛ pɔ sépi yɔ.
5 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy tɛ̃-ǹsah légbĩ́ yõ.
Tɛ́ kǎh pɩ yen gbɩ náh sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ sɛ̃́, sè núkú
fi súú.
6 Tɛ́ sè náh tɛ̃ wɛ yầhnì gbɩ mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, gbĩ-á
pɔ vyãh sè tɛ̃, sè kɔkɔ.
7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de pần nɩyő, pần mɛ yuku
fyãh sé yõ.

8 Ǹtɛ yı́syɔ́ mɛ syıkılı sétáh pèpɛy sɔkɔ à
pɔ ywɔ̃ pı. Túkù pyenɔ lèkwɛ̆kwɛ pı, túkù
tikitɔ̃nı́tɔ̃nı pı, túkù yõgbãmgbãm pı.
9 Nɛ̂-à kı mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yı̃n.»

Tir nɛ̂ yı̃n mɛ Yesu n yãh névye tyı́ sèmı̀rn sɔkɔ?

10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à
piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pı tɛ́ à n yãh no nɔ́pi tyı́
sèmı̀rn sɔkɔ nı?
11 À mɛ yo pé tyı́ nɛ: «Liyel tɔ̃́rı́ tyi nónó-á sɔ̏
mɛ wɔ̃bı̀nsàhnɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi kɔ̃. Ǹtɛ kè
náh pépi wɔ kɔ̃.
12 Névi nɛ̂ tyı́ kwâh-á mɛ, dòhnı̀nɔ́ kı n pı ǹmɔ
tyı́ yõ yrɔ̆yrɔ̆. Tɛ́ névi nɛ̂ tyı́ kwâh náh mɛ, kwéy
nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyı́, kè kı tɛ̃ syi ǹ tyı́.
13 No nɔ́pi mɛ n yah, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n
wɛ, képah n wɛ̃kı nɛ pè náh mɛ ké tyı́ yahlɛ n wɛ.
Pè mɛ pé nı́nɛ n kwɔ, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n
nohnı, képah n wɛ̃kı nɛ pè náh mɛ ké tyı́ yahlɛ n
wɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé n yãh pé tyı́ sèmı̀rn sɔkɔ.
14 Liyel tɛ̃ntɔ̏ syı́nyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah,
képah ye n nɔ pélɛ yɔ̀. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé kı yé nı́nɛ n kwɔ n nohnı, tɛ́ yé náh ké tyı́
yah wɛ n pi.
Yé kı n yah, tɛ́ yé náh kwâh yɔ́ wɛ n pi, képah n
wɛ̃kı nɛ yé náh mɛ ké tyı́ yahlɛ n wɛ.
15 Nikisekɔ́kɔ́ névye ye no nɔ́pilɛ.
Pè mɛ pé nı́ tah tũ,
tɛ́ pé yı̃́ vike sah
nɛ sè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé nı́ káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh
pé kɔ̃ pé káh fɛ̃ ké tyı́ yah wɛ,

pé mó vi mɔ Liyel wɛ̆kı̀ yõ
ń kɔ̃ mé pè wɛ n dɛ n mɔ.›
16 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyı́ nɛ:
«Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ tyı́ nɔ, yé yı̃́ mɛ n yah, yé ní mɛ
n nohnı.
17 Kégbı yõ mé kélɛ n yo yé tyı́, yáh tyi nónó wɛ,
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syı́nyopu ànɛ̂ névye nónó-á nɛ́gblɔ́lɛ
Liyel yah, pé náhnáh sɔ̃̀ mɛ ké tyı́ nɛ pé sè wɛ, tɛ́
pè náh sè wɛ. Yáh tyi nónó noh, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyı́
nɛ pé sé tɔ noh, tɛ́ pè náh sè wɛ noh.»

Sèmı̀rkı̀ kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh sèmukɔ mı̂r-ò tyı́ yõ

18 «Sèmukɔ mı́r-ò sèmı̀rkı̀ yõ-á nɛ̂nɛ, yé yé ní
sah kè noh:
19 Névye nónó-à Liyel tɔ̃rı́ tyı́ yónɔ́ noh tɛ́ pè
náh ké dùkù pı̃, sétɐ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ n pɔ wɛy mɛ̀ wilki pé
fɔkɔnı sɔkɔ. Pè mɛ wɛ̃̆gbalı tyı́ kɔ̃lɛ ńyãh sɔkɔ-á
sèmukɔ syıkılı.
20 Túkù mɛ légbı̃́ yõ tyı́ kɔ̃lɛ, ńyãh sɔkɔ-á
sèmukɔ mir mɔ. Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, nɛ́npɔ́ swɔ
pě kè fɛ̃ n syi nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ.
21 Tɛ́ pè náh n yɛ kè yɐ̃̀hnı̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pě
kè fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó sɔkɔ. Tɛ́ yèvyãhrı, képah
náh pı fɔ̃́hnɔ́-à núkú pè yı̃ni tɛ̃ kénɛ wɛy yı̃nnɛ,
pě pé náh vi kè kɔ̃ súú.
22 Túkù mɛ pɐ̃̀n tɛ̃-ǹsah tyı́ kɔ̃lɛ, pàh wɛy mɛ̀
noh, kèkõyɔ̃́ tyi fɔkɔ sõnɔ ànɛ̂ tahrı dékè n pɔ ké
yah kõ, kè náh n tɛ̃ n wɛ tirlɛ n pɛkı pé tyı́.
23 Túkù wɔ mó mɛ sétáh pèpɛy tyı́ kɔ̃lɛ, pépi-
à wɛy mɛ̀ noh, pě ké dùkù pı̃, yõre n wɛ ké tyı́
sèmukɔ tyı́ kɔ̃lɛ, nónó-á pyenɔ lèkwɛ̆kwɛ pı, ànɛ̂

nónó-á tikitɔ̃nítɔ̃nı pı, ànɛ̂ nónó-á yõgbãmgbãm pı.»

Sèmı̀rkı̀ nɛ̂-á yãh filkı̀ tyí yõ

24 Yesu tɔ̃ sèmı̀rkı̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Yé
yah, Liyel tɔ̃́rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmı̀rkı̀ nɛ̂nɛ, kè
wɛ yɔ̀: Dı̃́ yɔ́ lésõ sèmukɔ duku pèpɛy mir mɔ ǹ
swãh sɔkɔ.
25 Tɛ́ névye-á pɔ dɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹ sépɛ kyı filpyé
mir dah mɔ kɔ̃ ké sɔkɔ nɛ̂-á mɛ ké kètɔ̀lɛ, tɛ́ ǹ
náh vi sɔkɔ.
26 Kǎh pɔ kyãh tɛ́ n dubi gbı̃́ nɛ̂nɛ, filkı̀ tɔ ké yõ
wilki mɔ kwèy.
27 Sètɛ̃̀ dı̃́ tɔ̃̀npıbı-á kè kyɔmı wɛ sɛ̃́, pè mɛ kyı
kè yo pé yɔ̃̀tɛ̃̀ dı̃́ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃̀, sèmukɔ duku
pèpɛy-á se sɔ̃̀ à mir mɔ ǹ swãh sɔkɔ; tɛ́ kè se pı
sɔ̃́ tɛ́ filkı̀ tɔ pɔ n wɛ ké sɔkɔ nı?
28 À mɛ yo pé tyí nɛ, sépɛ yɔ́ tɔ̃̀ vyãh-á képahlɛ.
Pè mɛ nɛ, à se mɛ ké tyí nɛ pé kyı sè viki nı?
29 À mɛ nɛ ɔ̃̀ɔ̃-á. Ǹkɛ̃́ pàh kı nɛ páh sélɛ n viki,
sèmukɔ tɔ-á kı syah n kwrɔ n mɔ n viki sélɛ.
30 Pè yɛ sé yõ sè nɛ n kyãh wɛ̃ tyí kè syi pɔ
n nɔ sèmukɔ tɔkɔ gbı̃́ tyí. Tɛ́ sèmukɔ tɔkɔ gbı̃́-
à kı pɔ nɔ, páh kı yo sèmukɔ tɔ́kɔ́pú tyí nɛ pè
filkı̀ ǹgbò kõ, pè mó sè pukubi pbɔ pbɔlɛ pè kyı
n sukɛ. Tɛ́ sèmukɔ wɔlɛ, pè képah tɔkɔ n mɔ pé
dúkúrí sɔkɔ.»

Sèmı̀rn nónó-á yãh mútárdı̀ pi ànɛ̂ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí yõ

31 Yesu tɔ̃ sèmı̀rkı̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah,
Liyel tɔ̃́rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmı̀rkı̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ

yɔ̀: Dɩ̃́ yɔ́ lésõ mútárdɩ̀ pi tɔkɔ duku mɔ ǹ swãh
sɔkɔ.
32 Képah yilɔ kal yɩ́pyé póllɛ. Tɛ́ kàh fi, kè n
pɩ gblò kal sèmukɔ duke póllɛ. Kè n pɩ séswɔ̂ sɔ̃́,
kèpye n pɔ syɛ̀ pɩ ké yɩ̃̀ngbɜ̃̀n tyɩ́.»
33 Képah náh Yesu tɔ̃ sèmɩ̃̀rkɩ̀ yɔ́ yãh pé tyɩ́ nɛ:
«Yé yah, Liyel tɔ̃́rɩ́-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̃̀rkɩ̀ nɛ̂nɛ,
kè wɛ yɔ̀: Sê yɔ́ lésõ kɔ́kɔ́nɔ́ tɔkɔ mɔ tɔkɔ yɩ̃́ tɔ̃́nɔ́
mɩ́fɑ̃́hkɩ̀ sɔkɔ, ké pól kõ kè dɔkɔ.»

Yesu sèmɩ̃̀rn yɑ̃́hnɔ́ yõlɛ

34 Yesu sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yãh tɔ́wû tyɩ́
sèmɩ̃̀rn ó sɔkɔ. À náh sɔ̃̀ mɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yo
pé tyɩ́ nɛ́ sèmɩ̃̀rn sɔkɔ náh.
35 À képah pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò tir yónsàhnɔ́
kõ kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃́: «Mé kɩ tyilɛ n yo sèmɩ̃̀rn
sɔkɔ. Tyi nónó-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃̀bɩ̀nsàhnɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ mɔ
gbɩ̃́ dùkùlɛ, mé kɩ névye níkí yɩkɩ sélɛ.»*

Sèmɩ̃̀rkɩ̀ kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh filkɩ̀ tyí yõ

36 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu yal tɔ́wû tnɔ̂ à sɔkɔ gbô. Ǹ
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, swãh sɔkɔ
filkɩ̀ sèmɩ̃̀rkɩ̀ nɛ̂-á sɔ̃̀ à yãh, à ké yõ yo pé syah.
37 À mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Sèmukɔ duku pèpɛy
mɩ́rnmɔ-òlɛ, Névi Pɩ́dɩ̃́ ye.
38 Swãhlɛ, kèkõyɔ̃́ ye. Sèmukɔ duku pèpɛynɛ,
Liyel yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ sɔkɔ wɛ̃́npɩ̀ ye. Fílkɩ̀lɛ, sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀
náh névye ye.

---
* **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.2.

39 Sépɛ nɛ̂-á mir dah mɔ fîlpyélɛ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̌
ye. Sèmukɔ tɔ́kɔ́nɔ́lɛ, kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ ye. Sèmukɔ
tɔ́kɔ́púlɛ, yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ ye.
40 Sɔ̃́-á pě fîlkɩ̀ viki n sukɛ nyàh sɔkɔ, sɛ̃́nkɔ̃ ye
kɩ n pɩ n pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ.
41 Névye nónó pól-á névye yõlɛ n yɩkɩ n mɔ
pèkè pínɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ nónó pól-á tyítúkúnɩ̀ pípúlɛ,
Névi Pídɩ̃́ kɩ ǹ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ tɛkɩ n mɔ n pi, pè kɩ
pɔ pè wilki ǹ tɔ̃́rɩ́ tyah sɔkɔ.
42 Tɛ́ kɩ pè min dah mɔ sĩnki nyàh sɔkɔ, ńyãh
sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.
43 Ǹtɛ névye nónó-á mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, pépi
wɔ kɩ n tɛ̃ pé Sú Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ, gbĩ tyí kɔ̃lɛ. Nɛ̂-à
kɩ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.»

Sèmɩ̀rn nónó-á yãh tahrɩ wɔ̃̀bɩ̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ pɛ́rlɩ̀ tyí yõ

44 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé yah,
Liyel tɔ̃́rɩ́-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ
yɔ̀: Dɩ̃́ yɔ́ lésõ kyɩ wil mɔ tahrɩ wɔ̃̀bɩ̀nsàhnɔ́ yɔ́
yõ swãh yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè tɔkɔ tɔ̃ wɔ̃bɩ. Ké wɛ́nɔ́
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tɛ̃ tyí, à sɔkɔ à kyɩ ǹ gbɑ̃̀n yî pól yãm à pɔ
swãh mɛ̀ dwe.
45 Yé yah, Liyel tɔ̃́rɩ́-á kɩ tɔ̃ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̀rkɩ̀
nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Gbɔ̀ yɩ̃́-ò yɔ́ lésõ mɛ, nɛ̂-á yî
kètɑ̌rnɔ́ yísyɔ́lɛ n yah n kɔ̃, pè n ye pɛ́rlɩ̀nɔ́lɛ.
46 Wɑ̌h pɔ ké dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ wɛ, à kyɩ ǹ gbɑ̃̀n yî
pól yãm à pɔ kè dwe.»

Sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á yãh yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ tyí yõ

47 «Yé yah, Liyel tɔ̃́rɩ́-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̀rkɩ̀
nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Nósyɔ́ lésõ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ min
dah mɔ yɔ sɔkɔ, à yɛ̃́nkyɔ duke pól tɛ̃.
48 Kǎh yuku, pè kè yɔrɩ wilki pɔ kènkwằh yõ,
tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ à yɛ̃́nkyɔ gblɔ wah mɔ dú sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ́lɔ́
milki.
49 Sɛ̃́ ye kɩ n pɩ n pi kèkõyṍ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ. Yɩ̂nyõ
tɔ̃̀npɩbɩ kɩ pɔ nɛ́túkúnɩ̀ wah wilki nɛ́gblɔ́ sɔkɔ,
50 kɩ kyɩ pè min dah mɔ sɩ̃nki nyàh sɔkɔ, ńyãh
sɔkɔ-á gbnɩ́ ànɛ̂ ynɩ́ táhnɔ́ kɩ mɛ.»

Kwɔ́nɔ́ kédyâh ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ késɑ̃́nnɛ

51 Képah náh Yesu tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ: «Yé
se tyi nɔ́pi pól noh wah?» Pè mɛ nɛ àwe-á.
52 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ kwɔ́nɔ́ wɛ sɔkɔ Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyɩ́ yõ ǹgbòlɛ, tɛ́ tɔ̃ pɔ kwɔ́nɔ́ wɛ
Liyel tɔ̃́rɩ tyɩ́ yõ núkúnúkú, tɛ́ névyelɛ n kwɔ sélɛ,
pépi mɛ kéte tɛ̃̀ yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á yɩ́dɩ̂ sɔ̃̀ mɛ ǹ tyɩ́ ǹ
dúkúrɩ́ sɔkɔ, tɛ́ à tɔ̃ pɔ snɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ, tɛ́ mɛ
sélɛ névyelɛ n kɔ̃.»

Nasarɛtɩ tãn yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ

53 Tɛ́ Yesu-á sèmɩ̀rn nɔ́pi yãh tɛ pé tyɩ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
à yal nɛ́npɔ́
54 tɛ́ sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ. Wǎh kyɩ nɛ́npɔ́, à kyɩ
kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ pé Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ no
pól gbằn du ǹ tyɩ́lɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, à se wɛ
ńyãh lékɑ̃́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ, à fɛ̃ gbɩ̆l nɔ́pilɛ
n pɩ nɩ?

55 Ǹmɔ kó sésár sɛ́-ò píďíńɛ nɩ? Ǹ yű yĩn kó
Marilɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̆̃ndíďipi mɛ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyosɛfu,
ànɛ̂ Simo, ànɛ̂ Nsyudelɛ nɩ?
56 Tɛ́ ǹ dósyɔ́ pól kó mɛ pépilɛ ásȍ̂ yɔ̀ nɩ? Ǹtɛ
ńyãh tɛ̃ ó se ǹmɔ wɛ lékám̃ ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ
nɩ?
57 Képah sõnɔ sȍ̃ mɛ pé yõ yɩkɩ pè kɔ̃ pè tɛ̃ sɛ̃
kwlɔ Yesu yõ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ:
«Liyel tɛ̃ntȍ̃ syɩ́nyo-ò kwil ànɛ̂ ǹ kéte sɔkɔ ó ye
pè náh ǹnɛ n mɔ n kõ Liyel tɛ̃ntȍ̃ syɩ́nyo-òlɛ.»
58 Pǎh yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃́, à náh mó gbĩ̆lnɔ́
náhnáh pɩ nɛ́npɔ́.

14

Wɛ̀lnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ kúnɔ́lɛ

1 Légbĩ́nɛ, Kalile mara yȍ̃tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ Yesu tyɩ́
yɔ́nɔ́ noh,
2 tɛ́ yo ǹ tȍ̃npɩbɩ tyɩ́ nɛ, Wɛ̀lnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á yɔ̀
tɔ́tɔ́. Ǹ lékó-á yilki mɔ. Képah-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ ǹ tyɩ́
à fɛ̃ gbĩ̆lnɔ́lɛ n pɩ.
3-4 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, Yerɔdɩ lésõ ǹ gbɛ̆̃ndĩ́
Filipi kyɩ Yerɔdyadɩ tɛ̃ syi. Nsyɔ̃ mɛ kè yo ǹ tyɩ́
nɛ, ké yah náh à à tɔkɔ. Pi mɛ̀ yĩnnɛ, Yerɔdɩ mɛ
pè kɔ̃ pè Nsyɔ̃ tɛ̃ à kârn mɔ ǹ tyɩ́, tɛ́ à dah mɔ sah
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
5 À lésõ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé Nsyɔ̃ ko mɔ. Ǹtɛ tɔ́wû-á
lésõ mɛ Nsyɔ̃nɛ n mɔ n kõ Liyel tɛ̃ntȍ̃ syɩ́nyo-òlɛ
sɛ̃́, pépi yah tɩ́kɩ́ mɛ à tɛ̃.

6 Ǹtɛ Yerɔdɩ dúbíńɔ́ yòh vǹnpɔnɔ syáh syah
sõlɛ, Yerɔdyadɩ písê yɔ̃ yi nɛ́yénɔ́ yah sɔkɔ. Kè
mɛ nɔ Yerɔdɩ tyɩ́,
7 fɔ́ɔ́ à ǹ vyãhlɛ à kɔ̃, tɛ́ ǹ wo ǹ tyɩ́ nɛ wàh kɩ
sɔ̃́ kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ pé tyɩ́, páh kɩ kélɛ à kɔ̃.
8 Képah sɔkɔ, pípír yṹ mɛ à kurki mɔ à kɔ̃ à yo
Yerɔdɩ tyɩ́ nɛ, à Wèlnwǹlkǹ-ò Nsyɔ̃ yõlɛ pé kɔ̃ ásɔ̃̂
dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ.
9 Képah tɛ̃̀nɛ, kè yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yah kwɔ. Ǹtɛ ǹ wɔ́nɔ́
mɛ̀ yĩnnɛ ǹ nɛ́yénɔ́ yĩ́ yah, à nɛ pè pɔ kélɛ à kɔ̃.
10 Tɛ́ pè kɔ̃ pè kyɩ Wèlnwǹlkǹ-ò Nsyɔ̃ yõ kãm
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
11 Pǎh kè kãm, pè kè dah mɔ dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ
à pɔ pípír kɔ̃, à mɛ kè syi kyɩ ǹ yṹ kɔ̃.
12 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ pɔ ǹ lékó tɔkɔ kyɩ yĩ, tɛ́
kyɩ ké yah yo Yesu syah.

Nɛ́pĩ̂ kèyõ nînɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyɩ́

13 Yesu-á yĩ mɛ̀ noh sɛ̃́, à de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ pè yal nɛ́npɔ́, à yuku gbɛ̃̀nnɩ tyah yɔ́
sɔkɔ à kyɩ tɛ̃ pé yahlɛ. Tɔ́wû-á pé sɔ́kɔ́nɔ́ tyɩ́ noh
ńyãh sɔkɔ, pè wil kwlo kwlo sɔkɔ à pé nyáh sõ
gbáhkɩ̀ yõ.
14 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃́,
pé yãm à tɛ̃. À mɛ pé yámpú dɛ mɔ.
15 Ǹvɩ̃́-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ
tyɩ́ nɛ, gbɛ̃̀nnɩ tyah sɔkɔ-á pélɛ yɔ̀. Tɛ́ lékɑ̃̂h-á mɛ
n tyah mɔ́nɔ́lɛ, à kó tɔ́wûlɛ n fin n mɔ pè kyɩ yõ
yõ yîlɛ n yah n dwe kwlo sɔkɔ nɩ?

16 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yõ náh mɛ ké tyí pè
sɔkɔ. Pépi yõke yah pé gblɔ̌y pè kɔ̃ pè yõ.
17 Képah sɔkɔ, pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ́
ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ ó-á mɛ pépi tyí ásɔ̂̃ dò.
18 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè sè tɔkɔ n pɔ pé kɔ̃
ásɔ̂̃.
19 Tɛ́ mɛ tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ filkì yõ, tɛ́ búrn plɔ́
kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ ǹ yah yõ
yî̃nyõ à wɛkı Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkı mɔ ǹ tɔ̀̃ sɑ̃́hpú
kɔ̃ pè syi tɔ́wû kɔ̃.
20 Pé pól mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́
tuke mɔ vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yɛ̃́ĩnɛ.
21 Tɛ́ nónó-á sɔ̀̃ yõ yõke mɛ̀nɛ, pè sɔ̀̃ mɛ díbí
nɛ́pî̃ kèyõ nínɔ́ kyɛgbɑ̃m (5 000) kénkɔ̃lɛ syɔ́ ànɛ̂
wɛ̃́npì vyɑ̃h kɛ̃́nɛ.

Yesu kɔ́nɔ́lɛ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ

22 Képah náh, Yesu núkú ǹ tɔ̀̃ sɑ̃́hpú gbah tɛ̃
nɛ pè de krótókè sɔkɔ, pè mɔ pé yahlɛ yɔ́-ǹgbɛ̃
kahnınɛ, péwɔ mó tɔ́wû fin mɔ.
23 Wǎh pé fin mɔ tɛ, à dɔkɔ yuku yɔ̃lı yõ à kyı
tɛ̃ ǹ tyílɛ à Liyellɛ n ni. Lékɑ̂̃h mɔ pɔ à wɛ ǹ gblɔ̌y
nɛ́npɔ́.
24 Tɛ́ légbɛ̃́nɛ, krótókè sɔ̀̃ mɛ gbɛ mɔ tɛ yɔ
vyɑ̃hlɛ náhnáh. Tɛ́ yɑ̃́hkí sɔ̀̃ mɛ pélɛ n yohnı.
Kǎh pı sɛ̃́, ni sɔ̀̃ mɛ krótókèlɛ n kah n fwo.
25 Tyah dal gbɛ̃́nɛ, Yesu tyah n kɔ n yuku pé tnɔ̂
yɔ yõ.

26 Păh à wɛ à n kɔ n pi yɔ yõ sɛ̃, pé sãm yɔkɔ.
Pè tyah n yo nɛ lékó mírkí yɔ́-á. Tɛ́ tyah n de n
syi tíkí tɛ̃ tyí.
27 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pè
pé nı syãh. Péwɔ-á, pè káh tíkí pı.
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
ǹmɔ-à kı nɛ̂ ńtyı̃́nɔ, à péwɔ kõ pé wil kɔ pɔ ǹ tnɔ̂
yɔ yõ.
29 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pɔ!» Pyɛrı mɛ wil krótókè
sɔkɔ à tyah n kɔ n yuku Yesu tnɔ̂ yɔ yõ.
30 Ǹtɛ wăh pɔ kè kyɔmı wɛ nɛ yãhkí-á mɛ n
kah n pı, tíkí à tɛ̃. Képah sɔkɔ, à tyah n tiki n de
ni sɔkɔ tɛ́ de syi nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ oo!
31 Nɛ́npɔ́ swɔ Yesu núkú ǹ gbɔ̃̀ nɔ à à tɛ̃ tɛ́ yo
ǹ tyí nɛ, à náh sɛ̃ péwɔ yõ fwɔ́ɔ lɔ́. Sɔ̃́ se pı tɛ́ à
n sõ tɔ̀tɔ̀ nı?
32 Tɛ́ pè mɛ de krótókè sɔkɔ, yãhkí núkú yı̃n.
33 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè mɛ̀ sɔkɔ, pè gbètukunɔ
di Yesu yah tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kègbı yõ, ǹmɔ-á Liyel
Píɗı̃́nɛ.

Yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛtı sétáh yõ

34 Yesupi-á yɔ́-ǹgbɛ̃ kah tɛ, pè de Yenesarɛtı
sétáh yõ.
35 Nɛ́npɔ́ tãn mɛ à yah pĩ, tɛ́ núkú ǹ pɔ́nɔ́ yo
soh mɔ nɛ́npɔ́ tı̃̀n tãn pól tyí. Pè mɛ pɔ pé yámpú
póllɛ ǹ tyí.
36 Tɛ́ ǹnɛ n ni nɛ, à yɛ pé kõ pé tũ ǹ fwɔ̀mɔnı
vyãh ńtɛ̃ ó tyí. Tɛ́ nónó pól-á fyɔ̀ tũ ké tyí, pè dɛ.

15

Tyi nónó-á kı fɛ̃ névi silki Liyel yah

1 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú wil Yerusalɛmı kwil sɔkɔ à pɔ
Yesu tnɔ̂, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃́,
2 sɔ̃́ se pı tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ n kɔ lékɔ̃lɔ́ wɑ̃̀ldı̃̀
yɔ̃ nı? À nɛ n yah pè yɑ̃rlɛ n yɔ̃, tɛ́ pè náh se mó
tɔ̃ pé gbɑ̃̀n wu à yı̃nɛ pé wɑ̃̀ldı̃̀lɛ lɛ́.
3 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Tɛ́ yépi wɔ-á dò, sɔ̃́ pı tɛ́ yé
wɑ̃̀ldı̃̀ yı̃nnɛ, yé náh mɛ n kɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɑ̃̀l yɔ̃?
4 Yé yah, Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yɔ̃̀yénnɛ n sah á
sú ànɛ̂ á yṹ yɔ̃.›* Tɛ́ tɔ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Névi nɛ̂-à
wɛ̀ntùkù wɛkı ǹ sú tyí, képah náh pı ǹ yṹ tyí, tɛ̃̀
yı̃nɛ kònmɔnɔlɛ.›†
5 Ǹtɛ yépi wɔ n mó nɛ, névi nɛ̂-à yo ǹ sú képah
náh pı ǹ yṹ tyí nɛ, kwâh nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ pé tyí ǹ
yohnı n mɔ mɔ tɛ̃̀nɛ, páh képahlɛ Liyel kɔ̃ tɛ,
6 ǹ dúbí-ò mɛ̀ yòhnı̀nmɔnɔ kɔ̃lı náh tɔ̃ mɛ ǹ
yɔ̃. Kàh pı sɛ̃́ à, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh yé yıkı
yé wɑ̃̀ldı̃̀ yı̃nnɛ di?
7 Vyɑ̃́hsesyı̃́rí névye nɔ́pi, Liyel-á lésɔ̃ Yesayi kɔ̃
à nɛ̂ yo sah, képah ye yépi n pı yɔ̀. À lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃́:
8 «No nɔ́pilɛ, vyɑ̃h ó sɔkɔ ye pè n gbilki ńmɔlɛ.
Ǹtɛ pé nnɔ mɛ fíí ńnɛ.
9 Pǎh kwɔ́nɔ́lɛ n pı tyi nónó yɔ̃,
névye yah yı̃́ı̃ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sélɛ.

---

* **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12. † **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́
21.17.

Képah ye, gbɪ́lkɪ́nɔ́ nɛ̂-á pè n gbilki n pɔ ńnɛ pè
yo,

nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.»‡

10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ́wû mɛ̀ ye tuke tɛ́ yo pé
tyɪ́ nɛ: «Yé yé ní kwɔ n noh pallɛ, yè wɛlɔ nɔ́pi
syɪ́kɪ́-ńsah pĩ.
11 Yì nónó-á n de névi vyãh sɔkɔ, sépi náh n
silki ǹnɛ Liyel yah dɛ́. Wɛlɔ nónó-á n wil ǹ vyãh
sɔkɔ, sépi ye n silki ǹnɛ.»
12 Képah tɛ̃̌nɛ, ǹ tɔ̃̏ sɑ̃̋hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo
ǹ tyɪ́ nɛ, à kó pĩ nɛ ǹ wɛlɔ nónó-á sɔ̃̏ sé yey mɔ
Farisi wɛ̃̌kɪ̀ kɔ́pú tɪ̃̏nnɛ, săh pè kah yɔ nɪ?
13 À mɛ yo pé tyɪ́ nɛ: «Yèh nónó pól tɛ̃́-á fyɔ̀
mɛ, tɛ́ ń Sú nɛ̂-á yɪ̃̂nyõ ǹmɔ sɔ̃̋nɔ́ náh sélɛ, sè kɪ
viki to.
14 Yé yɛ pé yõ. Yɪ̃̋tũbi ye pélɛ, nónó-á mɛ pé no
yɪ̃̋tũbi yahlɛ n tɛ̃. Tɛ́ yɪ̃̋tũ̂-à mó tɔ̃ ǹ ní-ò yɪ̃̋tũ̂ yah
tɛ̃, pé nímɪ́ kɪ syɪkɪ de pwɑ̃̏h yɔ́ sɔkɔ.»
15 Képah sɔkɔ, Pyɛrɪ mɛ yo ǹ tyɪ́ nɛ, wăh sɔ̃̏ nɛ
pé pé ní kwɔ wɛlɔ nónó noh pallɛ, à sé kɔ́r yo pé
syah.
16 À mɛ pè syah nɛ: «Lékɑ̃̋m kɛ̃̌ névye se yépi
tɔlɛ?
17 Yé náh pĩ nɛ yì nónó pól-á n de vyãh sɔkɔ,
săh ńkɛ̃̌nɛ n syɔ̃ kèkùrkì sɔkɔ, ǹ tɛ́ n pyě n pɔ n
wilki n kwɛ kèdúkúdahkɪ sɔkɔ di?
18 Ǹtɛ wɛlɔ nónó-á n wil vyãh sɔkɔ, sé sõ n wil
sõnɔ sɔkɔ. Sépi ye n silki névilɛ Liyel yah.

‡ **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Yesayi 29.13.

19 Névi lékắm sɔkɔ ye sõnɔ túkúnì n wil, ànɛ̂
nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀
pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yĩbelɛ, ànɛ̂ mìnì yónɔ́lɛ, ànɛ̂ gbyɔlɛ.
20 Kénɛ tyi wɔ ye n silki névilɛ Liyel yah. Ǹtɛ
névi-à ǹ gbằn wú-ńkɛ̃́nɛ à yĩnɛ wằldì-á kè yo sɔ̃̀
tɛ́ yõke yõ, képah náh n silki tɛ̃nɛ.»

Sê yɔ́ pîsê dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ náh pı Nsyifulɛ

21 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ Tiri ànɛ̂
Sidõ sétáh yõ.
22 Tɛ́ pi yɔ́ sồ mɛ nɛ́npɔ́ nɛ̂-á Kanah nɛynɛ.
Ǹmɔ mɛ pɔ Yesulɛ yúkɛy tɛ́ mɛ n de n syi, mɛ yo
tũ ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Píɗ́ɩnɛ,
à pé yãm yah. Ǹkɛ̃́ sétõ yɔ́-á mɛ pé písê sɔkɔ mɛ
ǹnɛ n kwlɔ képékèyɔ̂.
23 Ǹtɛ Yesu náh dahbı wilki ǹ tyí. Ǹ tồ sắhpú
mɛ nɔ de ǹnɛ tɛ́ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à pi mè kɔ̃ à
ǹ syı pé náh, à káh pé sồ tɛ̃ nɛ n de n syi n yuku
sɛ̃́.
24 Yesu mɛ nɛ, Liyel-á pé tɛkı mɔ Yisrayel no ó
yĩnnɛ, pépi nónó-á mɛ képyɛ́nì mɔ́npunɔ sɔ̃̀.
25 Ǹtɛ pi mɛ nɔ pɔ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo
ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé yohnı n mɔ.
26 Yesu mɛ à syah nɛ, ké yah náh pè wɛ̃́npì yõke
tɔkɔ n mɔ pằhnpye kɔ̃.
27 Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ, gbı-á à yo pé yồtɛ̃.
Ǹtɛ pằhnpye wɔ-á n yõ sé nátãm yɛ̃́nmîrn
yɔ̃́nkwɛnɔlɛ.
28 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pi, á sɛ̃
yĩ́ ńmɔ yõ dɛ́. Wáh nɛ̂ yah kɔ̃, Liyel kı kè pı á
tyí.» Légbɩ̃́ mè ó sɔkɔ, pi písê núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

29 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile yɔ́-
ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Tɛ́ dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ̃ à kyɩ kɔ̃ tɛ̃.
30 Képah tɛ̃̀nɛ, nɛ́kwɩ̃́nkɩ́ pé yámpú tɛ̃ pɔ ǹ tyɩ́
à pɔ pè sah ǹ yah sɔkɔ. Túkù sɔ̃̀ mɛ gbáhkɩ̀ núkú
névyelɛ, túkù mɛ yɩ̃́tũbilɛ, túkù mɛ nɛ́dónènɛ,
túkù mɛ kèdyɔ̀nɩ̀nɛ, à tahlɩ yámpú túkù tyɩ́. Tɛ́
Yesu mɛ pè dɛ mɔ.
31 Kè pɩ gbɛ̃̀ndùnɩ̀nɛ tɔ́wû tyɩ́, pǎh kèdyɔ̀nɩ̀ wɛ
pè mɛ fɛ̃ n wɛkɩ, nɛ́dónè dónɔ́nɔ mɛ tyɛ, gbáhkɩ̀
núkú névye mɛ fɛ̃ n kɔ tómtóm, tɛ́ yɩ̃́tũbi mɛ fɛ̃
n yah. Képah tɛ̃̀nɛ, pè gbɩ́lkɩ́nɔ́ sah Yisrayel Liyel
yɔ̃.

Yesu tɔ̃ tɔ́wû ǹgbɛ̃ pu

32 Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ, tɔ́wû
mɛ̀ yɑ̃m-á mɛ péwɔ tɛ̃. Pé sèpɩ̃̀n tɔ̃́nɩ̀-á péwɔ náh
sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tɛ́ yɔ̃ yɔ̃ kwâh náh se pé tyɩ́. Pé
náh mɛ ké tyɩ́ nɛ pé pè fin n mɔ pè sɔkɔ kwɛkɩlɛ.
Pé túkù-á kɩ kyɩ n syah n tɛ̃ n kwlɔ wɛ̃̀kɩ̀ yah.
33 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à syah nɛ, pé se kɩ
wɛ ńyɑ̃h yɔ̃kelɛ gbɛ̃́nnɩ mɛ̀ sɔkɔ, kɩ fɛ̃ tɔ́wû mɛ̀
dùkù kɔ̃ pè kɩ yɔ̃ tɔ̃ nɩ?
34 Yesu mɛ pé piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃ se mɛ
pé tyɩ́ nɩ? Pè mɛ nɛ kwǎrninɔ-á, à tahlɩ yɛ̃́nképɩ̀
yɩ́syɔ́ tyɩ́.
35 Képah sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh.
36 Tɛ́ búrn plɔ́ kwǎrninɔ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi tɔkɔ,
tɛ́ wɛkɩ Liyel tyɩ́, tɛ́ sè kwɔkɩ à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pè
syi tɔ́wû kɔ̃.

37 Pé pól mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke
mɔ tɔkɔ yĩ́ kwǎrninɔlɛ.

38 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ yõ yõke mɛ̀nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ díbí
nɛ́pĩ̂ kèyõ nínɔ́lɛ (4 000), syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃́npĩ̀ vyãh
kɛ̃́nɛ.
39 Képah náh, Yesu tɔ́wû fĩn mɔ pè sɔkɔ, tɛ́ mɛ
de krótókè sɔkɔ à sɔkɔ Makadã sétáh yõ.

16

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbĩ̌l yɔ́ pɩ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyí

1 Farisi wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú yísyɔ́ ànɛ̂ Sadusi wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú
yísyɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂ nɛ pé à mɔ yah. Tɛ́ à syah
nɛ à gbĩ̌l yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil
Liyel tyí.

2 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbĩ̌yĩ́ de
gbĩ́nɛ, yĩ̂nyõ-à mɛ gbɔ̃̌lɩ̀ɩ̀, yè n nɛ tyah yah-á kɩ
yɩkɩ mɔ.

3 Tɛ́ séngbɔ̃́lɛ, yĩ̂nyõ-à mɛ fĩ̌nmɔ̀ɔ̀, yè n nɛ
kwɛynɛ tyah yah náh n yɩkɩ n mɔ n pi. Yé mɛ
fɛ̃ tyah dùkù wɔlɛ n pnɛ, tɛ́ tyi nónó wɔ-á mɛ n
pɩ kwɛy gbĩ sɔkɔ, sǎh mɛ tyi nónónɛ n wɛ̃kɩ, yé
tɛ̃ sépi wɔ dùkù pĩ kwlɔ kɛ̀?
4 Kwɛy gbĩ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó
tyí yõ. Pè mɛ ké tyí nɛ mé gbĩ̌l yɔ́ pɩ pé yah. Ǹtɛ
kèyǎh ńtɛ̃ náh pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò Nsyonasɩ tyí sɔkɔ.» Képah yóntɛnɔ náh,
à pè sah nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ.

5 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú-á n sɔkɔ
yɔ́nkahnɩnɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú dyɔ sɔ̏ fwɔ búrn
tɔ́kɔ́nsɔkɔnɔlɛ.
6 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́ pɩ. Yé yé
gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃̌kɩ̀
kɔ́pú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ.»
7 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú tyah n sõ nɛ pépi-á pɔ
búrn kɛ̃́nɛ, képah-á à kɔ̃ à n yo sɛ̃́ yɔ̀.
8 Ǹtɛ Yesu mɛ pé sõnɔ pĩ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Liyel
yõ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃́pú nɔ́pi. Sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé n sõ sɛ̃́ nɛ, yé
náh pɔ búrnnɛ képah-á?
9 Yé náh tɔ̃́nɩ̀ mɛ sé dùkù pĩ sɛ̃́ nɩ? Yé dyɔ
náh mɛ n kwnɛ tɔlɛ máh búrn plɔ́ kwlɔ́lɛ díbí
nɛ́pȋ̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbɑ̃m (5 000) pu, ànɛ̂ yáh
yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ vyɔ́ yĩ́ dan nɛ̂nɛ di?
10 À tahlɩ máh búrn plɔ́ kwǎrninɔlɛ díbí nɛ́pȋ̂
kèyõ nínɔ́ (4 000) pu, tɛ́ yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke
mɔ tɔkɔ yĩ́ dan nɛ̂nɛ, yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ kélɛ
di?
11 Tɛ́ sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé náh tɛ̃ wɛ pĩ nɛ búrn tyí náh
mé n yo yé tyí, máh sɔ̏ n yo yé tyí nɛ: ‹Yé yé
gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃̌kɩ̀
kɔ́pú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ?»
12 Képah sɔkɔ, pè pyě pĩ nɛ mífɑ̋hkɩ̀ sɔkɔ mɔ
mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí náh sɔ̏ Yesu n yo pé tyí nɛ pé
pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ. Ǹtɛ Farisi wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂
Sadusi wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃, képah tyí-
á sɔ̏ à n yo pé tyí nɛ pé pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ.

Pyɛrɩ-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

13 Yesu-á kyɩ yĩni tɛ̃ Filipi-Sesarɩ gbɛ̆nyah tȉnnɛ,
à ǹ tȍ sấhpú piki yah nɛ: «Névye tɛ̃ tyɩ́ nɛ̂ mɛ
ńmɔlɛ, ńmɔ nɛ̂-á Névi Píďínɛ?»
14 Pè mɛ nɛ, túkù-á nɛ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ.
Túkù nɛ Liyel tɛ̃ntȍ syɩ́nyo-ò Yeli-á ǹnɛ. Túkù mó
nɛ Liyel tɛ̃ntȍ syɩ́nyo-ò Nsyeremi-á, képah náh pɩ
Liyel tɛ̃ntȍ syɩ́nyo-ò yɔ́-á ǹnɛ.
15 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ yépi-á dò, yépi tɛ̃
tyɩ́ nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?»
16 Simo Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Áwɔ ye Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Liyel nɛ̂-á min nétɛ̃̂nɛ, ǹmɔ
Píďí ye álɛ.»
17 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Áwɔ tyɩ́ nɔ,
Nsyonasɩ píďí Simo. Á náh wɛ di, névi náh wɛ̃kɩ
álɛ tyi nɔ́pilɛ dɛ́, ń Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yȋnyõ sɔkɔ,
ǹmɔ ye wɛ̃kɩ álɛ sélɛ.
18 Ǹtɛ ńmɔ kɩ yo á tyɩ́ nɛ: ‹Pyɛrɩ ye álɛ, (nɛ̂
kɔ́r-á légbȋ́lɛ). Tɛ́ kénɛ légbȋ́ yõ sɔkɔ ye mé kɩ ń
yõ sɛ̃pú tȉnkȉ sah. Tɛ́ kũ tǎhkɩ̀ ńtɛ̃ fyé náh tɛ̃ wɛ
tir yɔ́ pɩ n pi pé sɔkɔ.
19 Mé kɩ Liyel tɔ̃rɩ́ tyah yah gbȋ́nɩ́ kénɩ́kɔ́pyélɛ
ǹ kɔ̃. Wâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel
nɛ̂-á yȋnyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ wâh
nɛ̂ wɛ̃̂kɩ̀ kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yȋnyõ
sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.» Mé kɩ áwɔ kɔ̃ á kɩ
fɛ̃ Liyel tɔ̃rɩ́ nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ wɛ̃̂kɩ̀lɛ n kɔ̃. Wâh tir nɛ̂
yahle sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yȋnyõ sɔkɔ, ǹ
tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ wâh nɛ̂ wɛ̃̂kɩ̀ kɔ̃ sétáh
mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yȋnyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké

yõ sɔkɔ.»
20 Képah náh, Yesu ǹ tȍ sȁ́hpú gbah sni nɛ,
pè káh kè yãh névi syah nɛ péwɔ-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yȋlkȋnmɔnɔ tyíle n yo

21 À tɔkɔ légbȋ́ tyí, Yesu tyah ké yahlɛ n yo ǹ tȍ
sȁ́hpú tyí nɛ, páh yĩnɛ pé yuku Yerusalɛmɩ kwil
sɔkɔ. Yèwàhnì, ànɛ̂ sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm,
ànɛ̂ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú-á kɩ yèvyãhrɩ
náhnáh sah n pi péwɔ yõ. Pǎh kɩ pé ko mɔ, tɛ́
ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ, pé lékó-á kɩ yilki mɔ.
22 Képah tɛ̃̌nɛ, Pyɛrɩ mɛ à ye kɛ̃kɩ tɛ́ tyah n wɛkɩ
ǹ yõ nɛ ńkɛ̃́, póllɛ pé Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃, képah náh à yĩni
n tɛ̃ n pi. Liyel-á kɩ n tũ n mɔ ǹ yõ.
23 Ǹtɛ Yesu mɛ ǹ yah vi tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «To ń
yah sétȁn yȍtɛ̃̌ mɛ̀. Ǹmɔ fɛ̃̌kì-ǹsah ye á n yah n
kɔ̃. Yah, á sõnɔ náh mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Á sõnɔ
mɛ núkúlɛ névi tyílɛ.»

Yesu sȍ tɛ̃ dùkùlɛ

24 Képah náh, Yesu yo ǹ tȍ sȁ́hpú tyí nɛ: «Névi
nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ sȍ tɛ̃, tɛ̃̌ yĩnɛ à ǹ gblɔ̌y
tyi wɛ n yɛ, à mó ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ńmɔ sȍ tɛ̃.
25 Névi nɛ̂-à nɛ páh n to n pwah kũ yah, tɛ̃̌ náh
tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ n pi. Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ ǹ min sɔkɔ ńmɔ
yĩnnɛ, tɛ̃̌ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.
26 Névi-à nɛ kèkõyɔ̃́ yȋ pól wɛ n pi, tɛ́ nɛ n tɛkɩ
n pi ǹ min sɔkɔ, yõ se mɛ ké tyí? Képah náh pɩ,

kwâh se kɩ fɛ̃ wɛ névi tyɩ́ à kɩ tɔkɔ kɔ̃, ǹ min sɔ̃́nɛ?
27 Yé yah, Névi Pɩ́dɩ̃́ kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi ànɛ̂ ǹ
yɩ̃̂nyõ tɔ̃̏npɩbɩlɛ ǹ Sú Liyel tɔ̃́rɩ́lɛ ǹ sɔkɔ. À kɩ pɔ
nɛ́núkù núkú pól dyah à yɩ̃nɛ pé tyɩ́pɩ́nɩ̀nɛ.
28 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, névye nónó-á
ásɔ̃̂, pé túkù náh tɔ̃́nɩ̀ mɛ n ku n pi, tɛ́ kɩ Névi
Pɩ́dɩ̃́ wɛ à kɩ mɛ n pi ǹ yɔ̃̏tɔ̃rɩ́ sɔkɔ.»

17

Yesu dùkù vɩ̃̀nmɔnɔlɛ

1 Sèpɩ̃̀n kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ,
ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyakɩ gbɛ̃̆ndɩ̃́ Nsyɔ̃ tɛ̃ pè yuku
yɔ̃lɩ kèyy yɔ́ yõ, à kyɩ tɛ̃ pé tyɩ́lɛ.
2 Dǒ, Yesu dùkù vi mɔ pé yɩ̃́ yah. Ǹ yèpɔ tyah
n tɛ̃ gbɩ̃ sɔ̃́, tɛ́ ǹ flɔ mɛ piki prɛ́yy.
3 Moyisi ànɛ̂ Yeli núkú wil mɔ pé yah, tɛ́ mɛ n
yãh ànɛ̂ Yesulɛ.
4 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo Yesu tyɩ́ nɛ, Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃,
pé pól tɛ̃̆nɔ́-á mɛ plɛ ásɔ̃̂ dɛ́! Wàh kɩ mɛ ké tyɩ́,
páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃́nɔ́ pɩ: Núkú-á kɩ pɩ ǹmɔ tyɩ́lɛ,
núkú kɩ pɩ Moyisi tyɩ́lɛ, núkú mó pɩ Yeli tyɩ́lɛ.
5 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ńyɩ̃́rkɩ̀ yɔ́ núkú wil
ńvyɔ̃̀ɔ̃ à fob mɔ pé yõ. Tɛ́ yɩ̃́npɔ̃́ yɔ́ mɛ wil ńyɩ̃́rkɩ̀
mɛ̀ sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á yɔ̀, ńmɔ nɩ̀dè Pɩ́dɩ̃́ ye. Ǹmɔ ye
ń nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yõlɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyɩ́.»
6 Yesu tɔ̃̏ sɑ̃́hpú nɔ́pi-á képah tɛ̃̆ noh ńyãh sɔkɔ,
pè syɩkɩlɩ pé yah di sétáh tɩ́kɩ́ tɛ̃̆ tyɩ́.
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ à tũ pé tyɩ́,
tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé yuku, yé káh n yɛ tɩ́kɩ́ yé tɛ̃.»

8 Pǎh pé yey yɔ̃, pè Yesu ó wɛ ǹ gblɔ̌y núkúnɪ́nɛ.
9 Pǎh pé syɪ yɔ̃lɪlɛ n tiki, Yesu mɛ pè sni nɛ:
«Yáh nɛ̂ wɛ, yé káh kè yãh nɛy tyí, fɔ́ɔ́ kè syi n
pɔ n nɔ Névi Pɪ́dɪ̋ lékó yɪ́lkɪ́nmɔnɔ tyí.»

10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú mɛ à piki yah nɛ, ǹtɛ
sɔ̃ se pɪ tɛ́ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú wɔ nɛ ńkɛ̃
Yeli ǹgbò-á yĩnɛ à pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ yah
nɪ?
11 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbɪ ye Yeli ye yĩnɛ à pɔ
tyi pól tɔ̃ sah.
12 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, Yeli pɔ tɛ tɛ́ pè náh
à yah pĩ. Pè pé dyɔ pɪ ǹ sɔkɔ. Sɛ̃ ye Névi Pɪ́dɪ̋ tɔ
kɪ fɔ̋hnɔ́ wɛ n pi pé gbɔ̏.»
13 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú núkú pĩ nɛ
Wèlnwɪ̏lkɪ̏-ò Nsyɔ̃-á à n ye.

Ǹdyɪ̀kɪ̀npɪ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɔ́pi-á pɔ yĩni tɛ̃ tɔ́wû
sɔkɔ gbɪ̋ nɛ̂nɛ, dɪ̋ yɔ́ nɔ de Yesulɛ à gbètukunɔ di
ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
15 pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pɪ́dɪ̋ yãm yah. Ǹdyɪ̀kɪ̀npɪ-á
ǹnɛ, wǎh mɛ n kwlɔ kégbɪlɛ. Kèyǎhlɛ à n syɪkɪ
n de nyàh sɔkɔ, képah náh pɪ ni sɔkɔ.
16 Páh pɔ ǹnɛ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú tyí, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ à
dɛ mɔ.
17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wɛkɪ pé yõ nɛ: «Nɛ́pêl
yɪ́syɔ́lɛ n yah dɛ́, Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú nɔ́pi. Mé kɪ
tɛ̃ yélɛ, pópó kɪ pɔ syɪ gbɪ̋ nɛ̂ tɛ̃ tyí? Mé kɪ yé
sɔ̋mnɔ́lɛ n pɪ, pópó kɪ pɔ syɪ gbɪ̋ nɛ̂ tɛ̃ tyí? Yé pɔ
ǹnɛ ń kɔ̃ ásɔ̂̂.»

18 Pǎh pɔ ǹnɛ, Yesu dírí kõ sétõ yõ nɛ̂-á mɔ ǹ
sɔkɔ ǹdyı̀kı̀nı̀nɛ, à mɛ wil dípír sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ,
dípír núkú dɛ.
19 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ pé
yahlɛ tɛ́ à piki yah nɛ, sɔ̃́ se pı tɛ́ pépi wɔ sɔ̃̀ tɛ̃
sétõ mɛ̀ yĩni wilki kwlɔ dípír mɛ̀ sɔkɔ nı?
20 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yilɔ kah
mɔ képah ye. Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yé
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ nɔ mútárdı̀ pi* fyélɛ, yé náhkı
fɛ̃ yo yɔ̃lı mɛ̀ tyí nɛ kè yal ásɔ̃̂ kè kyı n tɛ̃ yàhàh,
tɛ́ kè náhkı mó tɔ̃ kè pı. Yé náh náhkı tir yɔ́ ńtɛ̃
pı n kwlɔ n pi dò. [
21 Ǹtɛ sétõ mɛ̀ dùkùlɛ, nɛ́ nírí pínɔ́ ànɛ̂ níkı̀
tɛ̃́nɔ́ ó sɔkɔ náh, à náh fɛ̃ n yĩni.]»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yı̂lkı̂nmɔnɔ tyílɛ n tɔ̃ n yo

22 Sõ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ
tùkènmɔnɔlɛ Kalile mara sɔkɔ. À mɛ yo pé tyí
nɛ: «Pè kı Névi Pídɩ̃́ tɛ̃ dahbı névye gbɔ̃̀,
23 pè kı à ko mɔ. Ǹtɛ ké sèpı̃̀n tɔ̃́-ò sõlɛ, ǹ lékó
kı yilki mɔ.» Wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yah
kwɔ kègbılɛ.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrı mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Liyel nı̂-ńsah gbô

24 Yesupi-á kyı yĩni tɛ̃ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ,
Liyel ní-ńsah gbô mɔ́rí syípú nɔ de Pyɛrılɛ tɛ́ à
piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́ kó mɛ Liyel ní-ńsah gbô
mɔ́rílɛ n mɔ nı?

---

* **17:20** 17.20 - Mútárdı̀ pi yilɔ kal yípyé póllɛ. Yah n tɛ Matye 13.31b-32a.

25 À mɛ nɛ àwe-á, wǎh mɛ kélɛ n mɔ kɛ̀. Pyɛrɩ-á
kyɩ yĩni tɛ̃ gbô, Yesu ǹgbò à piki yah nɛ: «Simo-
Pyɛrɩ, áwɔ sõnɔ tɛ̃ nɛ̂nɛ à yuku mɔ́rɩ́ mɔ́nɔ́ tyɩ́
sɔkɔ? Kàh mɛ mɔ́rɩ́lɛ nɛ̂-á kɩ kèkõyɔ̃́ yɔ̃̀tãmnɛ n
kɔ̃, kwil wɛ̃́npɩ̀ se kɩ n mɔ kélɛ, ĩ̂, nɛ́pân se?»
26 Pyɛrɩ mɛ nɛ nɛ́pân-á. Yesu mɛ nɛ: «Kàh pɩ
sɛ̃́, kwil wɛ̃́npɩ̀ wɔ vyãh náh mó mɛ ké mɔ́nɔ́ sɔkɔ
kɛ̀.
27 Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyɩ́ nɛ no nɔ́pi kélɛ nɛ n sõ
kétúkùyɔ̂. Képah ye, kyɩ dlóy mɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃
sɔkɔ, yɛ̃́nkɔ̂ nɛ̂-á kɩ pɔ tɛ̃ gbennɛ, ǹ vyãh yɩkɩ n
mɔ n yah, á kɩ pɔ́ wɛ ké sɔkɔ. Kè wilki n kyɩ mɔ́rɩ́
mɔ pé tyɩ́, ńmɔ ànɛ̂ áwɔ tyɩ́lɛ.»

18

Névi nɛ̂-á kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ

1 Légbĩ́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹnɛ, tɛ́ à piki
yah nɛ, nɛ̂ se nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yɔ̃́nɔ́
sɔkɔ nɩ?
2 Képah tɛ̃̌nɛ, Yesu mɛ wɛ̃́npir tyɩ̃́ɩ̃ yɔ́ ye pɔ sah
pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ:
3 «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, nɛ́ yé náh yé
nnɔ vi mɔ à pɩ wɛ̃́npɩ̀ tyɩ́ kɔ̃lɛ, yé náh Liyel tɔ̃́rɩ́
nɔlɩ yõ n pi.
4 Névi nɛ̂-à kɩ ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ pɩ tyɩ̃́ɩ̃ wɛ̃́npir
mɛ̀ sɔ̃́, tɛ̃ wɔ ye kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rɩ́
nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.
5 Névi nɛ̂-à wɛ̃́npir mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ ńmɔ
yĩnnɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Gbáhdyâh gbáhndinsàhnɔ́lɛ

6 «Ǹtɛ wɛ̃́npı̀[*] nónó-á sɛ̃ ńmɔ yõ yɔ̀, névi nɛ̂-
à pé sɔkɔ yɔ́ yõ yıkı mɔ tyı́pékè pı́nɔ́ sɔkɔ, pàh
yı́nɔ́nan ǹgbɛ̃̆kı̀ yɔ́ toh tɛ̃ yègbı tɛ́ à tu dah mɔ
pnɛ yɔ tı̃̀ tɛ̃-ǹsah sɔkɔ kè kɔ̃ kè à yõ, képah kı
fɔ̃́nfɔ̃́ kal tɛ̃̆nɛ.
7 Pèkè mɛ kèkõyɔ̃́ névye yõ névye yõ
yı́kı́nmɔnɔ yı̃nnɛ tyı́pékè pı́nɔ́ sɔkɔ. Névye yõ
tɛ̃ wɔ náh fɛ̃ n yɛ yı́kı́nɔ́lɛ ó, ǹtɛ névi nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ
sɛ̃́nkɔ̃-à wɛ, pèkè kı tɛ̃ nɔ.
8 Á gbɔ̃̀, képah náh pı á gbáhkı̀-à kı nɛ̂ n dah
n mɔ álɛ tyı́pékè sɔkɔ, kè kãm milki fı́ı́ álɛ. Wâh
tɛkı á gbɔ̃̀, képah náh pı á gbáhkı̀ sɔkɔ tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃̂
min wɛ, képah kı fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ á mı́nndahnmɔnɔ
yõ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ gbɛ̃̀n nínı̀ ànɛ̂ gbyɛ̃̂h
nínı̀nɛ á tyı́.
9 Á yı̃́-à kı nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyı́pékè sɔkɔ,
kè gbahlı n wilki n milki fı́ı́ álɛ. Wâh tɛkı á yı̃́
sɔkɔ tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ, képah kı fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ
á mı́nndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ yı̃́
nínɔ́lɛ á tyı́.»

Képɔ́ mɔ́npunɔ wɛ́ntɛ̃nɔlɛ

10 «Yé yé gblɔ̃̌y tɛ̃ wɛ̃́npı̀[†] nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ yı́lɔ́nɔ́lɛ.
Ǹgbŏ yı̃̂nyõ tɔ̃̀npıbı nónó-á n yah pé yõ, pè mɛ
gbı̃́mɛgbı̃́ ń Sú Liyel yah sɔkɔ yı̃̂nyõ dɛ́. [

---

[*] **18:6** 18.6 - Wɛ̃́npı̀ nónó tyı́-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, kè kı fɛ̃ pı Yesu yõ sɛ̃́pú ye pè n ye. [†] **18:10** 18.10 - Yah n tɛ Matye 18.6 yah yónɔ́ sɔkɔ.

11 Yé náh wɛ di, névye nónó-á mɛ mɔ́npunɔlɛ,
pépi pwah n mɔ yĩn ye Névi Pɩ́dɩ̃́ pɔ.]
12 Yépi tɛ̃ tyɩ́ à; sɔ̃́ kénkɔ̃-á képyɛ́nɩ̀ lèkwɛ̌-à mɛ
dɩ̃́ yɔ́ tyɩ́ à mɛ n fɛ̃ yɔ̃lɩ yõ, tɛ́ núkú mɔ pu sé sɔkɔ,
à náh tikiyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́ sah
n pi nɛ́npɔ́, tɛ́ kyɩ mɔ́npunɔ mɛ̀ yah n kɔ̃ n pi di?
13 Tɛ́ gbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, wàh à wɛ tɛ̃, ǹ
nɩ n vɩ ǹmɔlɛ à kal tikiyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh
nɔ́pi tɛ́lɔ́lɛ, nónó náh mɔ pu.
14 Sɛ̃́ ye yé Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyõ, ǹ tɔ náh mɛ
ké tyɩ́ nɛ wɛ̃́npɩ̀ nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ mɔ n pu.»

Tyɩ̂pékè pɩ́-ò tɛ̃ n pɔ dùkùlɛ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ

15 Yesu tɔ̃ nɛ: «Á yṹnpi yɔ́-à tyɩ́pékè pɩ [á tyɩ́],
kyɩ n wil ǹ tyɩ́, ǹ ǹ yah yo yé nɩ́mɩ́ wrɔ́ ó sɔkɔ.
Wàh sah á tyɩ́ yõ, yé yṹnpɩ́kɩ̀ kɩ yuku yahlɛ.
16 Wàh yahle, kyɩ nɛ́núkù képah náh pɩ nɩ́mɩ́
yah n dohnɩ á gblɔ̌y yõ ńtɔ̃, yè kyɩ ké yah wah.
Sɛ̃́ ye Liyel wɛy yo kélɛ nɛ, ké yah-á yĩnɛ kè wah
tàrfyɔ̀ nɛ́pɩ̂ nɩ́mɩ́, képah náh pɩ tɔ̃́mɩ́ yɩ̃́ yah.
17 Tɛ́ wàh yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyɩ́ yõ, kyɩ ké
yah yo ńmɔ yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyɩ́. Wàh se tɔ̃ yahle
sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyɩ́ yõ, ǹnɛ nɛ n mɔ n kõ Liyel
wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃́pú sɔkɔ, képah náh pɩ mɔ́rɩ́ syɩ́pú
sɔkɔ.
18 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, yâh tir nɛ̂ yahle
sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ
sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ yâh nɛ̂ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ
sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.

19 Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ, yé sɔkɔ nɛ́pȋ nímí
tɛ̃-à fyɔ̀ pé yégbékè pı núkúlɛ sétáh mɛ̀ yõ, tɛ́
kwáhdúkú nɛ̂ ni ń Sú Liyel tyí, à kı kélɛ pè kɔ̃.
20 Yé náh wɛ di, nɛ́pȋ nímí képah náh pı tɔ̃́mí-à
wɛ̃ tuke mɔ ńyãh sɔkɔ ńmɔ yĩn yõ, mè n nɛ mɛ
pé nıyő.»

Névye-á yĩnɛ pè nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃ dùkù nɛ̂nɛ

21 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ yo
ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, pé yű̃npi yɔ́-à n pı n de pé
tyí, gbáhyı̃́ sɔ̃́ se pé yĩnɛ pé yɔ̃ mɔ à kɔ̃ nı? Fɔ́ɔ́
gbáhyı̃́ kwǎrninɔ se nı?
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ɔ̃̋ɔ̃, mé náh n yo n
pi á tyí nɛ gbáhyı̃́ kwǎrninɔ-á dɛ́, ǹtɛ fɔ́ɔ́ gbáhyı̃́
kwǎrninɔ sàh-ǹtȁnnɔ́ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm ye.
23 Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmı̏rkı̏
nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yȍtɛ̃̀ dı̃́ yɔ́ lésõ mɛ ké tyí nɛ pé
pé pɔ́ tyí yah wah ànɛ̂ pé tȍnpıbılɛ.
24 Pǎh tyah pɔ́ yấhnɔ́lɛ, pè ǹ tȍnpı yɔ́ tɛ̃ pɔ ǹ
tyí, ǹ kɔ̃lı ǹgbɛ̃-á sȍ mɛ nɛ̂ yõ, fɔ́ɔ́ talã‡ pɔ́ plɔ́
kèyõ kwlɔ́lɛ (10 000).
25 Tɛ́ kwâh náh sȍ mɛ dı̃́ mɛ̀ tyí ké dyah dyah
tɛ̃̀nɛ. Kǎh pı sɛ̃́, yȍtɛ̃̀ dı̃́ nɛ, pè à tɛ̃ yãm, ànɛ̂ ǹ
kyılɛ, ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npı̏lɛ, à tahlı ǹ gbȁn yȋ pɔ́l tyí, pè
kɔ̃lı mɛ̀ dyah.
26 Képah tɛ̃̀nɛ, tȍnpı mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ di tɛ́
ǹ yah kwĩnki sétáh yȍtɛ̃̀ dı̃́ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à

‡ **18:24** 18.24 - Légbı̃́nɛ, talã pɔ́ pɔ́ núkú kı sȍ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù ye gbɔ̃nkwlɔ́ tȍ pínɔ́ dannɛ.

ǹ gblɔ̌y yɛ à mó pé syɩkɩ n yah kwéy, páh kɩ pɔ ké pól dyah ǹ tyí.

27 Wăh képah yo sɛ̃́, ǹ yãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ kah tɛ̃. À mɛ à fĩn mɔ tɛ́ kɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃ mɔ à kɔ̃.

28 Kénɛ dɩ̃́-á fyɔ̀ wil, à ǹ ní-ò tɔ̃̀npɩ yɔ́ yohnɩ
ǹmɔ kɔ̃lɩ kwéy-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂ yõ deniye§ pɔ́ plɔ́
lèkwɛ̆lɛ. À mɛ à fyãh tɛ̃ ǹ yègbɩ tyí à ǹnɛ n fĩ
kírr, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃́, pé kɔ̃lɩ nɛ̂-á mɛ ǹ yõ, à pé
dyah kélɛ.
29 Ǹ ní-ò mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah tɛ́ yo ǹ
tyí nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ à mó pé syɩkɩ n yah kwéy,
páh kɩ pɔ kè dyah ǹ tyí.
30 Ǹtɛ à yahle, tɛ́ se tɔ̃ à tɛ̃ kyɩ dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á à kɩ kɔ̃lɩ
mɛ̀ dyah.
31 Pé no tɔ̃̀npɩbɩ-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, kè pé yah
kwɔ kègbɩlɛ. Pè mɛ kyɩ sé pól yo pé yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ syah.
32 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ pè kɔ̃ pè à ye pɔ, tɛ́
yo ǹ tyí nɛ: ‹Tɔ̃̀npɩ nɛ́po. Wáh lésõ ń ni, képah
ye mé á kɔ̃lɩ yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.
33 Ǹtɛ áwɔ tɔ náh sɔ̃̀ yĩnɛ ǹ á ní-ò yãm yah,
ńmɔ-á á yãm yah sɔ̃́ di?›
34 Tɛ́ fɔ̀kɔ̀vyã̀hnì képékè tɛ̃ tyí, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ à dahbɩ
wɔ̀kɔ̀npèkè névye fɔ̃́hpúpêl gbɔ̃̀, fɔ́ɔ́ kɩ syi pɔ nɔ
gbĩ́ nɛ̂-á à kɩ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ pɔ́ póllɛ à dyah.
35 Sɛ̃́ ye ń Sú Liyel kɩ n pɩ n pi yé tɔlɛ, yâh n
yɔ̃̌nmɔ-ńkɛ̃̄nɛ wɛ̃nɛ n kɔ̃ yé nnɔ póllɛ.»

§ **18:28** 18.28 - Légbĩ́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbɩ̃̀yɩ̃̀kì núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ.

19

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí yɔ̃

1 Yesu-á tyɛ ǹ wɛynɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yal Kalile mara
sɔkɔ à yuku Nsyude mara tyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ
Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.
2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ yuku, tɛ́ à mɛ pé
yámpú dɛ mɔ nɛ́npɔ́.
3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú yísyɔ́ nɔ de ǹ
tnɔ̂ nɛ pé à mɔ yah, tɛ́ à piki yah nɛ, ké wɛ̃̌kɩ̀ se
mɛ dɩ̃́ tyí à kɩ ǹ kyɩ fĩn mɔ, kàh sɔ̃́ mɛ tyídúkú nɛ̂
yɔ̃ nɩ?
4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé náh kè kar yah Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbɩ̃́nɛ, Kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-
ò-á pè mɔ dɩ̃́ ànɛ̂ sêlɛ di?
5 Wǎh nɛ, képah-á dɩ̃́-á kɩ yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ tnɔ̂,
tɛ́ kɩ kwrɔ mɔ ǹ kyɩlɛ, pé nímí kɩ pɩ wil gbɛ̃́nsê
núkúlɛ.
6 Kǎh pɩ sɛ̃́, nímí náh tɔ̃ pélɛ dɛ́, núkú-á pélɛ.
Liyel-á nónó kwrɔ mɔ, nɛy káh pè gbɛkɩ.»
7 Képah tɛ̃̌nɛ, Farisi wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú à syah nɛ, ǹtɛ
sɔ̃́ se pɩ tɛ́ Moyisi kè kɔ̃ sah nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩlɛ
n fĩn mɔ, tɛ̃ ǹ fĩn mɔ mɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ́y pɩ à kɔ̃ à
mó pyě à fĩn mɔ nɩ?*
8 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépi nòhnɩ̀-ǹkɛ̃́ yĩn ye
Moyisi kɔ̃ à képah wɛ̃̌kɩ̀lɛ yé kɔ̃ kè. Ńkɛ̃́ sɛ̃́ náh
se lésõ kélɛ ké tyàh-ǹsah sɔkɔ tɛ́.
9 Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩ
fĩn mɔ nɛ́ fɔ̀fíkɩ̀ tɛ̃ tyí yɔ̃ náh, tɛ́ sékáhkí tɔkɔ,
fɔ̀fíkɩ̀-á tɛ̃ n pɩ.»

---

* **19:7** 19.7 - Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 24.1.

10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú yo ǹ tyí nɛ, dĩ́ yĩ́n-
ńsah-à mó mɛ pɔ sah képah yõ à yuku ǹ kyı tyí
tĩ̀nnɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃̄-á fɔ̃́nfɔ̃́ dò.
11 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á mé kı n yo
n pi yé tyí yɔ̀, no pól náh fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ n
pi. Ǹtɛ Liyel-á ké fɛ̃̀npĩ̀nɔ lékɛ̃́mnɛ nónó kɔ̃, pépi
wɔ kı fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ.
12 Yé náh wɛ di, tyi yísyɔ́ mɛ nónó-á díbí kɔ̃ pè
náh syɔ́lɛ n tɔkɔ: Túkù mɛ pé dúbí-ńsah dùkù
sɔkɔ, pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mɛ névye ye
mı pélɛ pè kɔ̃ pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mó
sétɔ́kɔ́kì yahle Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí yah yúkúnɔ́ yĩnnɛ.
Nɛ̂-à kı fɛ̃ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ n pi, tɛ̃̌ kı ké
syíkí-ńsah wɛ.»

Yesu sãm mɔ́nɔ́lɛ wɛ̃́npì sɔkɔ

13 Képah tɛ̃̌nɛ, névye pɔ wɛ̃́npì yrɔ̃́lɛ Yesu tyí
nɛ à ǹ gbɛ̃̏n sah pé yõ à Liyel ni pé tyí. Ǹtɛ ǹ tɔ̃̀
sɛ̃́hpú mɛ tyah dírílɛ n kõ pé yõ.
14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yɛ
wɛ̃́npì kɔ̃ pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé
yahlɛ n kõ. Yé náh wɛ di, névye nónó dùkù-á mɛ
wɛ̃́npì nɔ́pi tyí kɔ̃lɛ, pè kı Liyel tɔ̃́rí nɔlı yõ n pi.»
15 Képah tɛ̃̌nɛ, wǎh ǹ gbɛ̃̏n sah tɛ pé yõ, à yal
nɛ́npɔ́.

Tahrı tyí yónɔ́lɛ

16 Képah tɛ̃̌nɛ, kètɛ̃̌npìkì yɔ́ nɔ de Yesulɛ tɛ́ à
piki yah nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, tir nɛ̂ sé pé yĩnɛ pé pı
tyípépɛ̌ynɛ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛ nı?
17 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Sɔ̃ pı tɛ́ á ńnɛ n piki
n yah pèpɛy tyí yõ? Pèpɛy núkú ó mɛ. Wáh kı

mɛ ké tyí nɛ á min wɛ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ
n kɔ.»
18 Ȁ mɛ nɛ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ nónó tãn se nɩ?
Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh nɛ́kókè mɔ, káh fɔ̀fɩ́kɩ̀
pɩ, káh yĩbe yĩ, káh mɩ̀nɩ̀ sah nɛy yõ.
19 Yȍyénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ. Yɛ á ní-ò tyí
nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.»
20 Képah tɛ̃̏nɛ, kénɛ kètɛ̃̏npȉkȉ mɛ yo ǹ tyí nɛ,
páh mɛ sépi tɛ̃ póllɛ n pɩ dò, kèyǎh se tɔ̃ mɛ wũ
pé tyí pɩ pɩ tɛ̃̏nɛ nɩ?
21 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh kɩ mɛ ké tyí nɛ á
tyi pól tũ, gbȁn yȋ nónó-á mɛ á tyí, kyɩ sè yãm ǹ
tɛ́ sé pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃. Képah sɔkɔ, á kɩ tahrɩ
wɛ Liyel fṍ sɔkɔ. Képah-à pɩ, ǹ pɔ ńmɔ sȍ tɛ̃.»
22 Wǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃́, à sɔkɔ yahlɛ
yɩ́kɩ́nsàhnɔ́lɛ. Kwâh nɛ́tɛ̃̂ ǹgbɛ̃ ye sȍ ǹnɛ képah
ye.
23 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tȍ sȁ́hpú tyí nɛ:
«Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, tàh Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ
wɛ́nyõnɔlɛ, kè kɩ tah dɛ́.
24 Mé kélɛ n tɔ̃ n yo yé tyí, yȁhmɩ́kɩ̀ dénwȉlnɔ́lɛ
sèndi pwȁh sɔkɔ, képah ńtɛ̃ kɩ dɔ̀dɔ̀ kal tàh Liyel
tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ wɛ́nyõnɔlɛ.»
25 Yesu tȍ sȁ́hpú-á képah noh sɛ̃́, pé gbȁn kah
du. Pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ wɔ se kɩ mó fɛ̃ pwah nɩ?
26 Yesu mɛ yɔ̃ pè yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Névye
tɛ̃ wɔlɛ, pè náh fɛ̃ kè pɩ n pi. Ǹtɛ Liyel kɩ fɛ̃ tyi
pól pɩ.»
27 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yah, pépi-
á pé tyi pól sah tɛ́ ǹmɔ sȍ tɛ̃. Pépi tyí se kɩ n pɩ

n pi sɔ̃ nɩ?
28 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé
tyí, Névi Pídɩ̃-à pɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ tɔ̃rí kǒ yõ kèkõyɔ̃́ késɑ̃́n
sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yépi nónó-á ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, yé tɔ kɩ
kɔ̃ tɛ̃ tɔ̃rí klǒ gbɔ̃ninɔ́ yõ kɩ Yisrayel no yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀nɔ́
gbɔ̃ninɔ́ yah tɛ̃ n pi.
29 Ńmɔ yĩn yõ, névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ yal ǹ gbô
sɔkɔ ò, ǹ yɩ̃́npyé tnɔ̂ ò, ǹ dósyɔ́ tnɔ̂ ò, ǹ sú tnɔ̂
ò, ǹ yɩ̃́ tnɔ̂ ò, ǹ wɛ̃́npɩ̃̀ tnɔ̂ ò, ǹ swɛ̃y tnɔ̂ ò, tɛ̃ kɩ
sɛ̃́nknɔnɔ lèkwɛ̃̌ wɛ, tɛ́ kɩ se tɔ̃ tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛ.
30 Ǹtɛ nɛ́gbro náhnáh kɩ n pɩ n pi nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, tɛ́
nɛ́tɛ́lɔ́lɛ náhnáh kɩ n pɩ n pi nɛ́gbrolɛ.»

20

Sèmɩ̃̀rkɩ̃̀ nɛ̂-á yɑ̃h sètɛ̃̄ yɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̏npɩbɩ sar dùkù tyí yõ

1 «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sɑ̃h sèmɩ̃̀rkɩ̃̀
nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sètɛ̃̄ dɩ̃́ yɔ́ lésõ wil séngbɔ̃ púpúlɛ
nɛ pé tɔ̃̏npɩbɩ yah n tɔkɔ n tɛkɩ mɔ pé yɛ̀rɛsɛ̃̄
swɑ̃̄h sɔkɔ.
2 Wǎh nónó wɛ, à yo sah núkú yõ pélɛ nɛ,
nɛ́núkú gbɩ̃̏yɩ̃̀kɩ̃̀ núkú tɔ̃̏ pínɔ́ sǎrlɛ, deniye* pɔ́
pɔ́ núkú-á. Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ ǹ swɑ̃̄h
sɔkɔ.
3 Pɔ̃̄y tõ gbɩ̃́nɛ, à tõ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ tɛ̃̌nɔ́lɛ
tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ tɔ̃̏ kɛ̃́nɛ pé tyí.
4 À mɛ yo pé tyí nɛ, pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swɑ̃̄h
sɔkɔ, páh kɩ pè sar ké yah yõ.

---

* **20:2** 12.5 - Légbɩ̃́nɛ sɔ̃̀, wâh gbɩ̃̏yɩ̃̀kɩ̃̀ núkú tɔ̃̏ pɩ névi tyí, deniye pɔ́ pɔ́ núkú ye tɛ̃̌ n sar álɛ.

5 Pè mɛ sɔkɔ. Gbĩ-á mɛ yȍtah sír̃r sɔkɔ, à tɔ̃
wil à sɛ̋ntɛ̃ pɩ. Gbèkãm gbĩ́-á nɔ, à tɔ̃ wil à képah
núkú ó pɩ.
6 Ń̄vı̃́ lésyilɛ, à tɔ̃ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ ńtɔ̃ kénɛ
tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ. Ȁ mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃́ se
pɩ tɛ́ pélɛ ásȍ gbȉyȉkȉlɛ tɔ́tɔ́ tȍ pí-ńkɛ̃́nɛ nɩ?
7 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛy náh pé tɔkɔ képah-á.
Ȁ mɛ nɛ pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ.
8 Tȍ-á tiki ńvı̃́nɛ, sètɛ̃ ɗĩ́ yo ǹ pɔ́ yah wàh-ò ɗĩ́
tyí nɛ, à tȍnpɩbɩ nɔ́pi ye n pɔ pè dyah pé pɔ́lɛ.
Ńkɛ̃́ nónó-á kyɩ swãh sɔkɔ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, à kè tyah pépi
tyí à pɔ n dal n mɔ nɛ́gbro tyí.
9 Nónó-á tɛ́lɔ́lɛ, păh pɔ, à pè kɔ̃ deniye pɔ́ pɔ́
núkú núkúlɛ.
10 Kăh syɩ nɛ́gbro tyí, pépi tɛ̃ sȍ mɛ n sõ nɛ
wãn-á kɩ wɛ pépi tyí yõ. Ǹtɛ deniye pɔ́ pɔ́ núkú
núkú ye pépi tɔ wɛ.
11 Păh pɔ́ nɔ́pilɛ n syi gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè tyah sètɛ̃ ɗĩ́
sèyòkèlɛ n yo
12 nɛ ńkɛ̃́, nónó-á à tɔkɔ pɔ tɛ́lɔ́lɛ, lɛ́rí núkú ó
sɔkɔ-á pè wɛ pɩ tȍlɛ. Ǹtɛ kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ à pɔ pélɛ
n sar núkúlɛ pépilɛ, pépi nónó-á kwlɔ́nɔ́ fɛ̃ syi à
tȍ pɩ kwlɔ gbȉyȉkȉlɛ tɔ́tɔ́ gbĩ syɔ̌kɩ̀ yah sɔkɔ nɩ?
13 Sètɛ̃ ɗĩ́ mɛ yo pé sɔkɔ yɔ́ tyí nɛ: ‹Ń kóɗĩ́,
mé náh syɩkɩ á yõ sɔkɔ dɛ́. Ńmɔ ànɛ̂ áwɔ náh
sȍ wɛkɩ sah núkú yõ nɛ, á gbȉyȉkȉ núkú tȍ pínɔ́
săr-á kɩ pɩ deniye pɔ́ pɔ́ núkúlɛ di?
14 Nɛ n yuku á pɔ́lɛ. Mé kɩ nɛ́tɛ́y mɛ̀ kɔ̃ dan
núkúlɛ áwɔlɛ ń dyɔ ó.
15 Ké wɛ̃̆kɩ̀ náh mɛ ńmɔ tyí, kɩ fɛ̃ ń dyɔ dyɔ tyi

pɩ ń pɔ́lɛ di? Tȋ, ń nɩ nɔ́nɔ́ se n yɔ álɛ?»
16 Képah yáhntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ:
«Sɛ̃ ó ye, nɛ́tɛ́lɔ́ kɩ pɩ nɛ́gbrolɛ, tɛ́ nɛ́gbro kɩ pɩ
nɛ́tɛ́lɔ́lɛ.»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yȋlkȋnmɔnɔ tyílɛ n yo kɛ tɔ̃-òlɛ

17 Yesupi-á n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil, pǎh mɛ
wɛ̃kì yõ sɔkɔ, à ǹ tȍ sáhpú ye pé yahlɛ, tɛ́ yo
pé tyí nɛ:
18 «Á wɛ wɛ̃kì yõ à n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ
sɔkɔ yɔ̀. Névi Pídȋ kɩ tɛ̃ n dahbɩ n pi sárká
syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú
gbȍ nɛ́npɔ́. Pè kɩ kè yah tɔkɔ nɛ wǎh yĩnɛ
kònmɔnɔlɛ,
19 tɛ́ kɩ à dahbɩ névye gbȍ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pè kɩ kőlɛ à ko, tɛ́ kɩ à ko yèfõhlɛ,
tɛ́ kɩ à syɩ dahnɩ yõ. Ǹtɛ ké sèpȉn tɔ̃-ò sõlɛ, ǹ lékó
kɩ yilki mɔ.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ yű-á nɛ̂ yah kɔ̃ Yesu tyí

20 Képah sɔkɔ, Nsebede kyɩ mɛ ǹ dȋnpȉ tɛ̃ nɔ de
Yesulɛ, tɛ́ kɔ kwĩnki ǹ yah nɛ pé yáhnkɔ̃nɔ yɔ́ pɩ
ǹ tyí.
21 Yesu mɛ à piki yah nɛ, à se mɛ kwâh nɛ̂ tyí
nɩ? Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé dȋnpȉ nónó-á yɔ̀, à ǹ
vyãhlɛ péwɔ kɔ̃ nɛ wàh pɔ dɔkɔ ǹ yȍtɔ̃rí yõ, pé
sɔkɔ núkú kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbȍyȍ sȍlɛ, ní-ò mó kɔ̃ tɛ̃ ǹ
gbɛ̃yȉnɛ̀ sȍlɛ.

22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ǹpı̃̀-ǹkɛ̃́ sɔkɔ ye yé n
ni kélɛ. Máh kı n de n pi yèvyãhrı nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ
se kı fɛ̃ de ké sɔkɔ?» Pè mɛ à syah nɛ páh kı fɛ̃
de ké sɔkɔ.
23 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Máh kı n de n pi
yèvyãhrı nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ kı de képah wɔ sɔkɔ ó,
ǹtɛ ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ ànɛ̂ ń gbɛ̃̌yı̃̀nè sɔ̃̀ tɛ̃̌nɔ́ tɛ̃̌ wɔlɛ,
ńmɔ tyí náh képah wɛ̃̌kì kɔ̃́nɔ́lɛ. Ǹ Sú Liyel-á kè
yah sah nónó yı̃nnɛ, pépi ye à kı kɔ̃ kélɛ.»
24 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ gbãm nɔ́pi tɛ́lɔ́-á képah
noh sɛ̃́, pé fɔkɔ vyãh nímí nɔ́pilɛ.
25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye yah tɛ́ yo pé
tyí nɛ: «Tir nɛ̂-á mɛ n pı kwlo kwlo sɔkɔ, yé kè
pı̃ ó. Yɔ̃̀tãm náh ńkɛ̃́nɛ pé kwlo névyelɛ nɛ n fnɛ,
tɛ́ nɛ́-ǹgbnɔ tɔ n mó nɛ n fyãh pé yõ pé tɛ̃́nwɛnɔ
yı̃nnɛ di?
26 Ǹtɛ kè náh yı̃nɛ kè nɛ n pı sɛ̃́ yépi wrɔ́.
Gbɛ̃̌ntɛ̃̌náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé yı̃́n-
ńsah ǹgbɛ̃ wɛ, tɛ̃ yı̃nɛ à pı tɔ̃̀npılɛ tɛ́lɔ́ tyí.
27 Tɛ́ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pı yah névilɛ yé sɔkɔ,
tɛ̃ yı̃nɛ à pı yé yɔ̃̌lɛ.
28 Sɛ̃́ ó ye, Névi Píɗı̃́ náh pɔ nɛ névye tɔ̃̀lɛ n pı
péwɔ tyí dɛ́. Ǹmɔ ye pɔ tɔ̃̀ pı yı̃nnɛ névye tyí, tɛ́
kı ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yõ dwe yı̃nnɛ.

Nsyeriko kwil yı̃́tũbi nɛ́pı̃̂ nímí yı̃́ yíkínmɔnɔlɛ

29 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á n wil Nsyeriko kwil
sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, tɔ́wũ̂ ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
30 Tɛ́ yı̃́tũbi nɛ́pı̃̂ nímí yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃̌nɔ́lɛ
wɛ̃̌gbalı sɔkɔ. Pǎh noh nɛ Yesu-á pɔ n sɔkɔ, pè

tyah n yo n mɔ yı̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, pé Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃, ǹmɔ
nɛ̂-á Davidi Píɗı̃́nɛ, ńkɛ̃́ à pé yãm yah.
31 Képah tɛ̃̆nɛ, tɔ́wû dírí kõ pé yõ nɛ pè pé vyɛ̃y
vike. Ǹtɛ pè tɔ̃ wãn mɔ pé yónmɔnɔ yõ nɛ ńkɛ̃́,
pé Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Píɗı̃́nɛ, ńkɛ̃́ à pé yãm
yah.
32 Yesu mɛ yı̃n tɛ́ pè ye yah, tɛ́ yo pé tyı́ nɛ:
«Kwâh nɛ̂ mɛ yé mɛ ké tyı́ nɛ mé pı yé tyı́?»
33 Pè mɛ yo ǹ tyı́ nɛ, pé Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃, à pé yı̃́ yıkı
mɔ.
34 Képah tɛ̃̆nɛ, pé yãm Yesu tɛ̃. Ȁ mɛ tũ pé yı̃́
tyı́. Nɛ́npɔ́ swɔ, pé yı̃́ núkú yıkı mɔ. Pè mɛ ǹ sɔ̃̀
tɛ̃.

21

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmı kwil sɔkɔ

1 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ fíı́ kwéy
Yerusalɛmı kwillɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yúkɛy Bɛtifasyı
kwillɛ, képah nɛ̂-á mɛ Wólívyê yèh yɔ̃lı yõ.
Képah sɔkɔ, à mɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ nímí tõ
2 nɛ ńkɛ̃́: «Kwil nɛ̂-á yé yah tı̃̀nnɛ yɔ̀, yé
kyı ké sɔkɔ. Yé kı núkú ńkwɛ̃́ndyíyũ̌kì yɔ́ wɛ
tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ ńkwɛ̃́ndyípíkì yɔ́lɛ ǹ tnɔ̂. Yé à
dɛ, yè pɔ séłɛ ń kɔ̃.
3 Nɛ̂-à kı nɛ pé yo, yè yo tɛ̃̆ tyı́ nɛ, sé yétɔ̂̃-á mɛ
Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ tyı́. Képah sɔkɔ, tɛ̃̆ kı yɛ yé kõ yé kı sɔkɔ
séłɛ nɛ́npɔ́ swɔ.»
4 Yesu képah yo sɛ̃́, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò wɛy
yónsàhnɔ́ mɛ̀ wil yı̃nnɛ. Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò lésõ
nɛ ńkɛ̃́:

5 «Yé yo Yerusalɛmɩ* kwil tãn tyɩ́ nɛ, pè yah, pé
yɔ̏tɛ̃-á mɛ n pi pé tȉnnɛ. Gblɔ̌y tíkínmɔnɔ-á mɛ ǹ
sɔkɔ. Wăh mɛ dɔ́kɔ́nkɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ ńkwɛ̃́ndyɩ́kɩ̀ yõ,
nɛ̂-á ńkwɛ̃́ndyɩ́píkȉlɛ.»†
6 Képah sɔkɔ, Yesu tȍ sɑ̃́hpú mɛ kyɩ tyi nɔ́pi pɩ
ǹ yóré yõ.
7 Pè ńkwɛ̃́ndyɩ́yṻkȉ ànɛ̂ ńkwɛ̃́ndyɩ́píkȉ mè tɛ̃ pɔ,
tɛ́ pé flɔ mɔ sé yõ Yesu kɔ̃ à dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃.
8 Nɛ́kwɩ̃́nkí sȍ mɛ pé flɔlɛ n mɔ n yuku wɛ̃̆kɩ̀
yõ, túkù mó mɛ pɛ̃̆mɩ̀lɛ n kwɔkɩ n mɔ n yuku.
9 Tɔ́wû nɛ̂-á sȍ mɛ mɔ ǹ yah tȉnnɛ pè n yuku,
ànɛ̂ nónó-á sȍ mɛ ǹ sȍ tɛ̃, pé pól sȍ mɛ yo tũ
yɩ̃́npɔ̃̌ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Gbílkínɔ́ nɛ n sah Davidi Píɗɩ̃́
yõ. Névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, Liyel sãm mɔ
ǹ sɔkɔ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ
yȋnyõ.»
10 Yesu-á pɔ n de Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, nɛ́npɔ́
tãn pól yuku kwillɛ n yike wùù. Pè sȍ mɛ piki
yah tũ nɛ, nɛ̂ se ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ nɩ?
11 Tɔ́wû mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, Liyel tɛ̃ntȍ syɩ́nyo-ò
Yesu-á, nɛ̂-á n wil Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ, Kalile sétáh
yõ.

Gbɔ̀yĩbɩ yɩ̃́nɩ̂nwȉlkȉnɔ́lɛ Liyel nɩ̂-ńsah gbô sɔkɔ

12 Yesu-á de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yɩ́yɑ̃̌m
yɑ̏mpu ànɛ̂ yɩ́dwénè dwépú pól yĩni wilki ké
sɔkɔ. À pɔ́ sàhntȕpu tàbălnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂
kèpíkípíkínɔ yɑ̏mpu klɔ̌lɛ.

* **21:5** 21.5 - Yerusalɛmɩ yĩn yɔ́ ye sȍ Siyɔ̃nɛ. † **21:5** 21.5 - Yah n tɛ Nsakari 9.9.

13 Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Kè mɛ wɔ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Ń gbô kı n ye nírí pí-ńsah
gbôlɛ.›‡ Ǹtɛ yépi kè tɔkɔ pı yı̃́pú wɔ̃bìntɛ̃-ǹsahlɛ
kɛ̀?»§
14 Képah náh, yı̃́tũbi ànɛ̂ gbáhkı̀ núkú névye
mɛ nɔ de Yesulɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. À mɛ pè
dɛ mɔ.
15 Sárká syínwı̀lkı̀pu yɔ̀̃tãm ànɛ̂ Liyel tyi
kɔ̀̃nsàhnɔ́ kwɔ́pú-á gbı̀l nɔ́pi pínɔ́ wɛ sɛ̃́, tɛ́ wɛ̃́npı̀
tɔ̃ mɛ gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, gbílkínɔ́ nɛ n sah Davidi
Pídı̃́ yõ, pé fɔkɔ vyãh.
16 Képah tɛ̃̀nɛ, pè mɛ yo Yesu tyí nɛ, wɛ̃́npı̀
nɔ́pi-á mɛ nɛ̂nɛ n yo, à kó mɛ kélɛ n nohnı nı?
À mɛ yo pé tyí nɛ: «Àwe mé mɛ kélɛ n nohnı.
Tɛ́ wɛy nɛ̂-á wɔ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ: ‹Á kè pı á gbilki gbilki wɛlɔ n nohnı wɛ̃́npı̀
ànɛ̂ wɛ̃́npı̀ yrɔ̃́ vyɛ̃y sɔkɔ.›* Yé se kı nɛ yé náh kè
kar yah?
17 Képah yóntɛnɔ náh, à yal pé tnɔ̂, tɛ́ wil kwil
sɔkɔ à kyı sõ Betani kwil sɔkɔ.

Yesu vyãh yénmɔnɔlɛ sènsóké séswɔ̂ yõ

18 Dı̃ndal séngbɔ̃́lɛ, Yesu-á n syı n pi Yerusalɛmı
kwil sɔkɔ, kwɛkı à tɛ̃.
19 Wăh sènsóké séswɔ̂ yɔ́ wɛ yúkɛy wɛ̃̀kılɛ, à
mɛ nɔ de ké tnɔ̂. Ǹtɛ à náh kwâh yɔ́ wɛ ké sɔkɔ.
Kè sɔ̀̃ mɛ mırı ó kɔ́kɔ́lɛ. Kăh pı sɛ̃́, à mɛ yo ké tyí
nɛ, tɔ̂ɔ́-á sɛ̃́ yɔ̀, képah tɛ̃ náh tɔ̃ n syi n yah n pi
póllɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, séswɔ̂ mɛ̀ núkú kɔkɔ.

‡ **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Yesayi 56.7. § **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Nsyeremi 7.11. * **21:16** 21.16 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.3.

20 Ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú-á képah wɛ sɛ̃́, pé gbɛ̃̀n du. Pè
mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃́, kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ sènsóké
mɛ̀ núkú kɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ nɩ?
21 À mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo
yé tyɩ́, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé náh mɛ
n sõ tɔ̀tɔ̀, máh nɛ̂ pɩ sènsóké séswɔ̂ mɛ̀ sɔkɔ, yé
tɔ kɩ fɛ̃ sɛ̃́nkɔ̃ pɩ. Tɛ́ kè náh n yĩn n pi képah ó
tyɩ́ dɛ́, yé kɩ tɔ̃ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ mɛ̀ tyɩ́ nɛ, kè yuku n yal
ásɔ̂̃ kè kyɩ n syɩkɩ n de pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè kɩ mó
tɔ̃ pɩ.
22 Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé kwáhdúkú
nɛ̂ yah kɔ̃ Liyel tyɩ́ nɩ́rɩ́ sɔkɔ, yé kɩ kè wɛ.

Pè mɛ Yesulɛ n piki n yah ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wɩ̀l-ǹsah tyɩ́lɛ

23 Yesu kyɩ Liyel nɩ́-ńsah gbô sɔkɔ. Wǎh mɛ
névyelɛ n kwɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sárká syɩ́nwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm
ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, nɛ̂
gbɔ̃̀ yõ se à n pɩ tyi nɔ́pilɛ, ànɛ̂ nɛ̂ se kɔ̃ ǹnɛ kénɛ
tɛ̃́nwɛnɔlɛ nɩ?
24 À mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, péwɔ tɔ-á kɩ pè piki yah tir
núkú ó kɔ́kɔ́lɛ. Pàh kɩ ké yah yo pé syah, pé tɔ-á
kɩ mó yo pè syah nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á pé n pɩ tyi nɔ́pilɛ.
25 Pépi tɛ̃ tyɩ́ à; nɛ̂ se tõ Nsyɔ̃nɛ à pɔ
wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ n pɩ nɩ? Liyel se, tɩ̃̂ névye se nɩ?»
Képah sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, páh kɩ nɛ
Liyel-á tõ ǹnɛ, wǎh kɩ pé syah nɛ, tɛ́ kwâh nɛ̂ se
pɩ tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ?
26 Ǹtɛ páh kɩ se mó tɔ̃ nɛ névye-á tõ ǹnɛ, tɔ́wû
tɩ́kɩ̃́-á mɛ pé tɛ̃ pé pól-á sɔ̃́npɩ́lɛ mɛ Nsyɔ̃nɛ n tɔkɔ
n pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-òlɛ.

27 Kǎh pɩ sɛ̃, pè Yesu syah nɛ pé náh pĩ. Ǹ tɔ
mó yo pé tyí nɛ, pé tɔ náh kè yo pè syah n pi, nɛ̂
gbȍ yõ-á pé n pɩ tyi nɔ́pilɛ.

Sèmȉrkȉ nɛ̂-á yãh dɩ̋npȉ nɛ́pȋ nɩ̂mɩ̂ yɩ̂syɔ́ tyí yõ

28 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kɩ
sèmȉrkȉ yɔ́ yãh yé tyí, yè mó yé sõnɔ yo ń tyí ké
tyí sɔkɔ. Dɩ̋npȉ nɛ́pȋ nɩ́mɩ́ lésõ mɛ dɩ̋ yɔ́ tyí. Ȁ mɛ
nɔ de gben tɛ̃nɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé pídɩ̋, ńkɛ̋ à kyɩ
tȍ pɩ pé tyí yɛ̀rɛsɛ̋ swãh sɔkɔ kwɛynɛ.
29 Ȁ mɛ ǹ sú syah nɛ kyɩ dékè náh mɛ pé tɛ̃. Tɛ́
dǒ kwéy, à kè wɛ ké yah náh. Ȁ mɛ yuku sɔkɔ
swãh sɔkɔ.
30 Sú mɛ̀ mɛ tɔ̃ nɔ de ǹ pídɩ̋ ní-òlɛ, à wɛy núkú
mɛ̀ ó yo ǹ tɔ tyí. Ǹmɔ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ kyɩ,
pé bɔ̌. Tɛ́ à náh pɔ kyɩ.
31 Nɛ́pȋ nɩ́mɩ́ nɔ́pi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ pé sú nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ?»
Sárká syɩ́nwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ nɔ́pi
mɛ nɛ gben tɛ̃-á. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí
nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, mɔ́rí syɩ́pú
ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fɩ́npɩbɩ kɩ yé dyàh tɛ̃ Liyel tɔ̋rí nɔlɩ yõ.
32 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ pɔ yé tyí à pɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ
yé wɛ̃kɩ, tɛ́ yé náh sɛ̃ ǹ yõ. Ǹtɛ mɔ́rí syɩ́pú ànɛ̂
syɔ́ fɔ̀fɩ́npɩbɩ wɔ pyě sɛ̃ ǹ yõ. Yé mó tɔ̃ kè wɛ
yɩ̋nɛ, tɛ́ képah fyé yõ, yé náh yé nnɔ vi mɔ à sɛ̃ ǹ
yõ.»

Sèmȉrkȉ nɛ̂-á yãh yɛ̀rɛsɛ̋ swãh tɔ̋pú nɛ́pɛ̂l tyí yõ

33 Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé yé ní sah noh ń tyí
sèmȉrkȉ yɔ́lɛ ńtɔ̃ yɔ̀: Sètɛ̃ dɩ̋ yɔ́ lésõ yɛ̀rɛsɛ̋ swãh

kõ, tɛ́ kɛ̃kɩ mɔ kè kore vi, tɛ́ swɔ yɔ́ tũ tɛ́dáhkɩ̀
yõ ké sɔkɔ, à pɩ yɛ̀rɛsɛ̃̀ pye yɩ̃́kɩ́-ńsahlɛ. Tɛ́ ké
syɩ́kɩ́pú dɔ́kɔ́ntɛ̃̀-ǹsah mɔ kèyy ké sɔkɔ. Képah
náh, à yɛ̀rɛsɛ̃̀ swãh tɔ̃́pú yɩ́syɔ́ tɔkɔ pɔ sah ké yõ,
pɩ́ndibinɔ yõ, tɛ́ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
34 Sé pye gbɛ gbɩ̃́-á pɔ n nɔ, sètɛ̃̀ dɩ̃́ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tõ
yɛ̀rɛsɛ̃̀ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi tyɩ́ nɛ, pè pé wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ
pè kɔ̃ pè pɔ pé kɔ̃.
35 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃̀ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi yuku pè tɛ̃, tɛ́
núkú ko képékèyɔ̂, tɛ́ kèyǎh ko mɔ, tɛ́ kèyǎh
minki ko dyêhlɛ.
36 Sètɛ̃̀ dɩ̃́ tɔ̃ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ yɩ́syɔ́ tɛkɩ mɔ, nónó-á dò
kal gbro tãnnɛ. Pè tɔ̃ pépi tɔ pɩ sɛ̃́ntɛ̃̀ ólɛ.
37 Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɔ̃ ǹ pɩ́dɩ̃́ tõ pé tyɩ́ tɛ́ynɛ, tɛ́ mɛ n
sõ nɛ, pǎh kɩ ǹmɔ wɔ yah sen ku.
38 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃̀ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ pɩ́dɩ̃́ wɛ,
pè núkú yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, ǹ gbɛ̃̀yõ-á yɔ̀. Pè pɔ pé à
ko mɔ, gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi tyɩ́lɛ.
39 Képah tɛ̃̀nɛ, pè núkú à fyãh tɛ̃, tɛ́ à wilki mɔ
swãh kahnɩnɛ, tɛ́ à ko mɔ.
40 Yé tɔkɔ nɛ n yah kɛ̀; sètɛ̃̀ dɩ̃́-à pɔ pɔ, sɔ̃ mɛ à
kɩ pɩ pélɛ?»
41 Pè mɛ nɛ, wǎh kɩ kénɛ nɛ́pêl ko mɔ pélpèl,
tɛ́ kɩ yɛ̀rɛsɛ̃̀ swãh tɔ̃́pú yɩ́syɔ́ tɔkɔ pɔ sah ǹ swãh
mɛ̀ yõ, pɩ́ndibinɔ yõ. Pépi wɔ-á kɩ ǹ wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ
ǹnɛ n kɔ̃ ké gbɩ̃́ sɔkɔ.
42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé se kɩ
nɛ yé náh wɛy mɛ̀ kar yah póllɛ, nɛ̂-á yo Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɩ̀ nɛ̂ yahle,

képah yétỗ pɔ kal.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tỗ vyãh ye képahlɛ.
Gbɛ̃̌ndùnì̃ tir ye kélɛ ápi yah sɔkɔ yɔ̀ dɛ́!»†
43 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ:
«Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ nɛ, Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ tɛ̃̌nɔ́
kɩ syi yépi Nsyifunɔ tyí kɩ yì̃kì̃ yɔ́ névye kɔ̃, nónó-
á kɩ tyípéplɔlɛ n pɩ ké sɔkɔ Liyel-á mɛ nónó tyí.
[
44 Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ yahle, névi nɛ̂-à wil
syɩkɩ képah yɔ̃, tɛ̃ kɩ kwɔkɩ. Tɛ́ kàh se mó tɔ̃ syɩkɩ
nɛ̂ yɔ̃, kè kɩ tɛ̃ pyãhrɩ.]»
45 Sárká syínwì̃lkì̃pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì
kɔ́pú-á fyɔ̀ sèmì̃rn nɔ́pi noh, pè pĩ nɛ pépi yɔ̃-á
Yesu mɩ sélɛ.
46 Képah tɛ̃̌nɛ, pè sỗ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃, tɛ́
tɔ́wû tíkí pè tɛ̃. Tɔ́wû sỗ mɛ Yesulɛ n tɔkɔ n pɩ
Liyel tɛ̃̌ntỗ syínyo-òlɛ képah ye.

22

Sèmì̃rkì̃ nɛ̂-á yãh fúr yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́ tyí yɔ̃

1 Yesu tɔ̃ tyah sèmì̃rkì̃ yɔ́lɛ n yãh pé tyí nɛ:
2 «Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmì̃rkì̃ nɛ̂nɛ, kè
wɛ yɔ̀: Yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ yɔ́ lésɔ̃ ǹ pídĩ́ fúr fèn pɩ.
3 Tɛ́ mɛ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ wilki tɔ̃ nɛ, pè kyɩ nɛ́yénɔ́ ye
n pɔ fúr yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh sỗ
mɛ ké tyí nɛ pé pɔ.
4 Képah tɛ̃̌nɛ, à tɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ yísyɔ́ wilki tɔ̃ pé tyí
nɛ, pĩ́n-á pɩ tɛ. Páh nyéhpyénì ànɛ̂ yípɛ̂y ko tɛ

† **21:42** 21.42 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22-23; Tyípínì 4.11.

nɩrɩ-á mɛ nónó sɔkɔ. Tyi pól-á pɩ tɛ, pè pɔ fúr
sɔkɔ.
5 Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh kè mɔ kõ póllɛ. Ńyɔ-à
yuku à n sɔkɔ ǹ swãh, ńyɔ-à yuku à n sɔkɔ ǹ gbɔ̀
yɩ̃́-ńsah.
6 Pé túkù mɛ yuku mɩ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tɔ̃̀npɩbɩ sɔkɔ, à
pè fõh pélpèl, tɛ́ pè ko mɔ.
7 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ fɔkɔ kah vyãh. À̃ mɛ ǹ
sràsyíbí tɛkɩ mɔ pè kyɩ kénɛ nɛ́kókè mɔ́pú ko mɔ,
tɛ́ pé kwil sukɛ.
8 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tyí nɛ, fúr yõke-
á pɩ tɛ. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh sɔ̃̀ yĩnɛ yõke mè
yɔ̃́nɔ́lɛ.
9 Ńkɛ̃́ pè kyɩ wɛ̃̀tlo yey sɔkɔ, pàh kɩ fyɔ̀ névye
nónó wɛ, pè pé pól ye n pɔ fúr yõke yɔ̃́-ńsah.
10 Tɔ̃̀npɩbɩ nɔ́pi mɛ sɔkɔ wã̀l yey sɔkɔ. Pǎh kyɩ
tɛ́ névye nónó wɛ, nɛ́túkúnì tɔkɔ dohnɩ nɛ́péplɔ
yõ, pè pé pól ye pɔ tuke mɔ, fɔ́ɔ́ fúr pɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀
pól yuku yõke yɔ̃́púlɛ.
11 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́-á de yuku yáh-ńsah pé tyí, à kyɩ dɩ̃́
yɔ́ wɛ pé sɔkɔ nɛ̂ náh sɔ̃̀ mɛ fúr flɔ mɔ.
12 À mɛ yo kénɛ dɩ̃́ tyí nɛ, pé kódɩ̃́, ǹmɔ se de sɔ̃́
ásɔ̃̂ sɔkɔ fúr flɔ kɛ̃́nɛ ǹ wil sɔkɔ nɩ? Ǹtɛ yó-ńsah
náh wɛ dɩ̃́ tyí.
13 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yo tɔ̃̀npɩbɩ tyí nɛ pè ǹ
gbyɛ̃̂h ànɛ̂ ǹ gbã̀n pukubi, pè mó à min mɔ kégbɔ́
fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.
14 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ yénɔ́lɛ. Ǹtɛ
nónó-á yah wilki pé sɔkɔ, pè náh mɛ fwɔ́ɔ.»

Pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Wrome kwîltãm yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí

15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú kyɩ wɛ̃ wɛ à yo
sah núkú yõ, sɔ̃́-á pè kɩ pɩ tɛ́ kɩ Yesu wɛ n tɛ̃ n pi
ǹ vyãh wɛy sɔkɔ.
16 Tɛ́ mɛ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yísyɔ́ ànɛ̂ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ
náh névye túkù wilki tõ Yesu tyí nɛ pè kyɩ yo ǹ
tyí nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́, páh pĩ nɛ gbɩ yó-ò-á ǹnɛ, ànɛ̂
wăh Liyel wɛ̃kìlɛ névyelɛ n kwɔ gbɩ wɛ̃kì yõ. Ȁ
náh névye yah tíkílɛ n pɩ. Ȁ náh névyelɛ n wah.
17 Ǹtɛ à ǹ sõnɔ yo pé syah. Ńkɛ̃́ ké wɛ̃kì se mɛ
kɔ̃́nɔ́lɛ nɛ pé mɔ́rílɛ n mɔ Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ Sesar tyí, tɩ̃̂ ké wɛ̃kì náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ?
18 Ǹtɛ Yesu-á pé fɔkɔ sõnɔ túkúǹ̀ pĩ sɛ̃́, à mɛ
yo pé tyí nɛ, fɔ̀kɔ̀pɩ̃̌l ànɛ̂ vyɑ̃́hsesyɩ̃́rí névye nɔ́pi,
sɔ̃́ se pɩ tɛ́ pè pé pílkíntɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɩ?
19 Pè pɔ mɔ́rí mɔ mɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ pé yah ătrɛ.
Pè mɛ pɔ ké núkúlɛ à kɔ̃.
20 Yesu mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah mírkí ànɛ̂ ǹ
yĩn se wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yõ yɔ̀ nɩ?
21 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tyí-á. Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè Sesar tyílɛ Sesarlɛ n kɔ̃,
pè mó Liyel tyílɛ Liyellɛ n kɔ̃.
22 Pǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pé gbɑ̃̏n du. Pè mɛ yal
ǹ tnɔ̂ à sɔkɔ.

Lékyî yîlkînmɔnɔ tyí yónɔ́lɛ

23 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú nónó-á ńkɛ̃́nɛ
nɛ n yo nɛ lékyî yílkínmɔnɔ náh mɛ, pé túkù nɔ
de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à piki yah nɛ,

24 kwɔ́-ò dɩ̃́, Moyisi-á kè yo ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ
nɛ, dɩ̃́ nɛ̂-à ku pi kɛ̃́nɛ ǹ tyí, ǹ gbɛ̃̆ndɩ̃́-á yĩnɛ à ǹ
kyɩ pɛ́kúsè mɛ̀ tɔkɔ, à pi dubi à kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɔ n
pɩ n pi ǹ nɛ́nkyɩ́ dɩ̃́ lékókè náhnɛ.*
25 Ǹtɛ sú núkú dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̂̃ kwăr̆nimi yɩ́syɔ́-á lésõ
mɛ pépi wrɔ́ sɔkɔ. Gben tɛ̃̆ mɛ pɔ sê tɔkɔ, tɛ́ pɔ
ku pi wɛ́-ńkɛ̃̆nɛ tɛ́ ǹ kyɩ sah ǹ sɔ̃̀ syɩ kɔ̃.
26 Ǹtɛ ǹmɔ tɔ tyí tɔ̃ pɔ pɩ sɛ̃́, tɔ̃́-ò tɔ tyí pɔ pɩ
képah núkú ólɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwăr̆nɩ́-ò tyí.
27 Pépi pól tyí náh, pi mɛ̀ tɔ-á pɔ ku.
28 Ǹtɛ pi mɛ̀-á de yah pé pól tyí sɛ̃̆ à, lékyɩ̂ yilki
n mɔ sõlɛ, à se kɩ n pɩ n pi pé nɛ́pɩ̂̃ kwăr̆nimi nɔ́pi
sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃̆ tyílɛ nɩ?
29 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y pɩ̃́-ńkɛ̃̆ ànɛ̂ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ pɩ̃́-ńkɛ̃̆ ye mɔ sah
yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ.
30 Yé yah, lékyɩ̂-à pɔ yilki mɔ, pɛ́dékè náh kɩ n
mɛ n pi, sétɔ́kɔ́kɩ̀ tɔ náh kɩ n mɛ n pi. Ǹtɛ névye
kɩ mɛ yɩ̂̃nyõ tɔ̃̀npɩbɩ tyí kɔ̃lɛ yɩ̂̃nyõ.
31 Tɛ́ à yuku lékyɩ̂ yɩ́lkɩ́nmɔnɔ wɔ tyí sɔkɔ,
Liyel-á nɛ̂ yo yé tyí, yé náh kè kar yah di? Ȁ
lésõ nɛ:
32 ‹Ǹmɔ ye Abrahmɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ,
ànɛ̂ Nsyakɔbɩ Liyellɛ.›† Liyellɛ, lékyɩ̂ Liyel náh
ǹnɛ dò, vye Liyel ye. Képah n wɛ̃kɩ nɛ á náh tãn
Abrahmɩpi lékyɩ̂-á yilki mɔ.»
33 Képah tɛ̃̆nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n
nohnɩ, pé gbɑ̃̀n du ǹ névye kwɔ dùkù tyílɛ.

* **22:24** 22.24 - Nsyifunɔ tyí sɔ̃̀, pɛ́kúsê yĩnɛ à de ǹ pɛ tyí névi yɔ́ tyí. Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 25.5-6; Yenɛsɩ 38; Wruti 1-4. † **22:32** 22.32 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.6.

Liyel tir kɔ̏nsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á tah kal

34 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á noh nɛ Yesu-á wɛynɛ
Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú tɛ̃, pè wɛ̃ ye tuke mɔ.
35 Tɛ́ pé Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ pĩ́pú sɔkɔ yɔ́ mɛ
píkínyahnɔ yɔ́ pɩ Yesu tyí ǹ pilki n tɛ̃ yĩnnɛ nɛ,
36 kwɔ́-ò dĩ́, Liyel tir kɔ̏nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃ tyí se tah
kal sé tɛ́lɔ́lɛ nɩ?
37 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí
yĩnɛ kɩ nɔ á tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á
sõnɔ póllɛ.›‡
38 Képah ye tir kɔ̏nsàhnɔ́ gbennɛ, ànɛ̂ nɛ̂ tyí-á
tah kal.
39 Ké ní-ò nɛ̂-á tõ mɛ ké tyí kɔ̃lɛ, képah ye yɔ̀
nɛ: ‹Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.›§
40 Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu
sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi pól mɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́nɔ nínɔ́
nɔ́pi sɔkɔ.»

Krista ye Davidi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ tɛ́ tɔ̃ pɩ ǹ Píďínɛ

41 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á sɔ̏ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, Yesu
mɛ píkínyahnɔ yɔ́ pɩ pé tyí nɛ:
42 «Yépi tɛ̃ sõnɔ nɛ̂nɛ Krista tyí sɔkɔ, nɛ̂-á Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ? Nɛ̂ píďí mɛ ǹnɛ?» Pè mɛ yo
ǹ tyí nɛ, Davidi Píďí-á.
43 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹtɛ kwâh
nɛ̂ pɩ tɛ́ Liyel Mirki-á Davidi yah tɛ̃, Davidi mɛ
Krista ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ? Yé náh wɛ di, à lésõ nɛ ńkɛ̃,
44 nɛ̂-á péwɔ TƐ̃ ŊGBƐ̃NƐ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃,

---

‡ **22:37** 22.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.5. § **22:39** 22.39 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.

à pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ pé gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ,
fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbɪ̃́ nɛ̂-á
pé kɪ ǹ sépɛ́bɪ́ pɪ ǹ gbáhkɪ̀ súnsàh-ǹsahlɛ.*
45 Ǹtɛ Davidi-á Krista ye TƐ̏ ǸGBƐNƐ à kɪ tɔ̃ pɪ
sɔ̃́ tɛ́ kɪ pɔ n pɪ ǹ Pɪ́dɪ̃́nɛ?»
46 Yesu-á sépi yo, tyɪ́yóné náh tɔ̃ fɛ̃ wɛ pé sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ tyɪ́. Tɛ́ à tɔkɔ lésõ tyɪ́, ǹnɪ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ ǹ
nɪ syãh à piki yah yah tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ.

23

Yesu-á nɛ̂ yo à yuku Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̆kɪ̀ kɔ́pú tyɪ́ tɪ̏nnɛ

1 Yesu yo ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú ànɛ̂ tɔ́wû tyɪ́ nɛ:
2 «Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̆kɪ̀
kɔ́pú ye n kwɔ névyelɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ.
3 Yé nɛ n nohnɪ pé tyɪ́, yè mó nɛ n kɔ pé yóré
yõ. Ǹtɛ pǎh kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pɪ, pè náh mɛ n kɔ
sé wɑ̏l yõ. Képah ye, yé káh pé pɪ dùkù tɛ̃ wɔlɛ
n yah n pɪ.
4 Pǎh ńkɛ̃́nɛ névyelɛ n kwɔ tyi nónónɛ, sè mɛ á
kɪ nɛ tɔ́kɔ́pêl sɔ̃́ pè pukubi pè twah mɔ, tɛ́ pè náh
n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé tyɪ́ kèngbɔ núkú fyélɛ.
5 Pě pé gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɪ pé tyɪ́pɪ́nɪ̀ pól sɔkɔ.
Képah ye, kyɛ́súpɪ̂ nónó-á Liyel wɛynɛ sé sɔkɔ
yèwɛtyêh yey toh n mɔ mɔ tɛ̃nɛ, képah náh pɪ
gbɑ̏n tyɪ́ toh n mɔ mɔ tɛ̃nɛ, pépi pé tyɪ́nɔ pɪ glò
gblò, ǹ tɛ́ pé flɔ vyɛ̃y dro pɪ flɛ̀yflɛ̀y.

---

* **22:44** 22.44 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

6 Tɛ̃̌-ǹtə̂n gbro tyí nɔ pé tyí yénɔ yɔ̃́-ńtə̂n sɔkɔ
ànɛ̂ Liyel ní-ńtə̂n vì sɔkɔ.
7 Pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tɔ̃ n sah
n wɛkı n pɔ pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtə̀n sɔkɔ, pè mó
pélɛ n ye Kwɔ́púlɛ.
8 Ǹtɛ yépi tyí kwɔ́-ò núkú ó ye mɛ, tɛ́ yé tɛ́lɔ́
póllɛ núkú ye. Képah ye, yépi tɛ̃̌ wɔ káh nɛ pè
yélɛ n ye Kwɔ́púlɛ.
9 Sú núkú ó ye mɛ yé tyí, nɛ̂-á mɛ yı̃̂nyõ. Képah
ye, yé káh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n ye Súlɛ sétáh mɛ̀ yõ
sɔkɔ ǹ Liyel wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́ yı̃nnɛ.
10 Yah tɛ̃́-ò núkú ó ye mɛ yé tyí. Krista ye, nɛ̂-á
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Képah ye, yé káh nɛ pè
yélɛ n ye Yah tɛ̃́púlɛ.
11 Yı̃́n-ńsah ǹgbɛ̃-á mɛ névi nɛ̂ tyí yé sɔkɔ, tɛ̃̌
wɔ yı̃nɛ à pı yé tɔ̃̂npılɛ.
12 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y dɔkɔ sah, tɛ̃̌ kı tiki mɔ. Tɛ́
nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ, tɛ̃̌ kı dɔkɔ mɔ.
13 Yépi Liyel tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃̌kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnínì wɛ́kípú
ye yélɛ. Yě Liyel tɔ̃́rí nɔlı yɔ̃́nɔ́ yah kõ névye tyí.
Yé náh mɛ ké tyí nɛ yé ké nɔlı yõ, tɛ́ nónó-à se
mó tɔ̃ nɛ pé ké nɔlı yõ, yě pé yah kõ. [
14 Yépi Liyel tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃̌kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnínì wɛ́kípú
ye yélɛ. Yě pɛ́kúsyɔlɛ n vi n tɛ̃ pé gbə̂n yîlɛ n syi
pé tyí, ǹ tɛ́ níŕılɛ n pı yɔ̃̂sɛ̃̌kìlɛ nɛ névye pé wɛ.
Kǎh pı sɛ̃́, yé tukey kı n pı n pi képékèyɔ̂ kal no
tɛ́lɔ́ tyílɛ.]
15 Yépi Liyel tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi

wɛ̃kı̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínı̀ wɛ́kípú ye
yélɛ. Yě yrɛy ànɛ̂ sétáh yõ pól kɔ n kɔ̃ nɛ́núkù fyé
yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ Nsyifunɔ wɛ̃kı̀ tɛ̃ yĩnnɛ. Tɛ́ nɛ̂-à
se wɛ fɛ̃ syi, yè n tɔ̃ ǹmɔ pı à kɔ̃ à n yĩnɛ dénɔ́lɛ
ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ à kal yépilɛ kɛ nínɔ́.
16 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á yah tɛ̃pú yı̃́tũbilɛ.
Yè n nɛ n yo nɛ ńkɛ̃, névi-à n wo Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, képah náh n mɔ n kõ n pi. Tɛ́ nɛ̂-à
n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ sɑ̃́nnɛ, képah-
á kı mɔ kõ.
17 Lékɑ̃́m kɛ̃ névye, yı̃́tũbi nɔ́pi, sɑ̃́n wɔ se fɔ̃́nfɔ̃́
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr yõ sɔkɔ, képah nɛ̂ gbɔ̃̀
yõ-á sɑ̃́n n mɔ n kõ Liyel tyí yõ?
18 Yè n nɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, névi-à n wo sárká
súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, képah náh n mɔ n kõ n pi. Tɛ́
nɛ̂-à n wo sárká kwâhlɛ, nɛ̂-á mɛ sárká súkɛ́nkɔ̃-
ńsah yõ sɔkɔ, képah-á kı mɔ kõ.
19 Yı̃́tũbi nɔ́pi, sárká wilki wilki kwâh wɔ se
fɔ̃́nfɔ̃́ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yõ, képah nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á
sárká n mɔ n kõ Liyel tyí yõ?
20 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, tɛ̃
ye ǹ wo tɛ ké yõ sárká yı̂ tɔlɛ.
21 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
kètǎrlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ
ké sɔkɔ.
22 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo yı̃̂nyõlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ
Liyel tɔ̃rí kǒ tɔlɛ ànɛ̂ ké yõ kɔ̃́ntɛ̃-òlɛ.
23 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃kı̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínı̀ wɛ́kípú
ye yélɛ. Yě nànàye ànɛ̂ pɛ̃nfɛ̌nè pól gbɑ̃m-ònɔ́lɛ
Liyellɛ n kɔ̃. Ǹtɛ gbı wɛ̃kı̀ kɔ́lɔ́, ànɛ̂ névye yɑ̃m

yáhnɔ́, ànɛ̂ tyi pínɔ́lɛ sé wȁl yõ, sépi nónó tyí-á
tah kal Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ, yè n pyě sépi wɔ
yahle; sépi nónó-á yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ gbɔ̏nwɔ̀kɔ̀
kɛ̃́nɛ, à tahlɩ yáh mɛ nónónɛ n pɩ.
24 Névye yah tɛ̃́pú yɩ̃́tũbi nɔ́pi. Yáh nɛ̂nɛ n pɩ
yɔ̀, kè mɛ á kɩ nɛ yé wɔ wɔ ni sɔ̃́ yé n syi à sèswɔ̃lɛ
n wilki ké sɔkɔ, tɛ́ pyě yȁhmínì wɔlɛ n wɔ n mɔ
n yɔ sɔ̃́.
25 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃̀kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnínì wɛ́kípú
ye yélɛ. Yě wóhlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́yɔ̋vyɔ náhlɔ́ wu n tɔ̃ n
sah, tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ mɛ yúkúnɔ́lɛ yé yĩbe
yîlɛ ànɛ̂ yî nónó dékèképékè-á mɛ yé sɔkɔ.
26 Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú yɩ̃́tũbi nɔ́pi. Yé vyɔ́ sɔkɔ
táhlɔ́ ǹgbò tɔ̃ n sah. Képah sɔkɔ, sé náhlɔ́ tɔ kɩ
pɩ yályál.
27 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃̀kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnínì wɛ́kípú
ye yélɛ. Yé mɛ á kɩ nɛ léyȃl píkínsàhnɔ́ sɔ̃́. Sé
kégbɔ́ n nɛ n mɛ pallɛ, tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n mɛ
lékyî kègbèl ó ànɛ̂ yípyȁ́hnì duke duke póllɛ.
28 Sɛ̃́ ye yépi tɔlɛ. Kégbɔ́ sɔkɔ, yè n pɩ n tɛ̃
nɛ́gblɔ́lɛ, tɛ́ yé fɔkɔ táhlɔ́ mó tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ
fɔ̀kɔ̀pǐl tyi ànɛ̂ tyítúkúnìnɛ.
29 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃̀kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnínì wɛ́kípú
ye yélɛ. Yě Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu léyȃllɛ n tɔ̃ n
sah n mɔ. Névye nónó-á pɩ sɔkɔ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel
yah, yě pépi tyínɔ́lɛ n koh n mɔ yípéplɔlɛ,

30 ǹ tɛ́ nɛ n yo nɛ, yé tɔ-à sɔ̏ mɛ yé súbɩ́ mɛ
gbɩ̃́nɛ, yé náh náhkɩ n so n mɔ n pi pé tyɩ́ Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyopu kònmɔnɔ sɔkɔ.
31 Ǹtɛ yah, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ yé gblɔ̌y nɛ, Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyopu kònmɔpu pye-á yélɛ.
32 Ɔ̏ɔ̃, yé súbɩ́-á nɛ̂ tyah mɔ sah, yé gbah n tɛ̃ kè
syi kɛ̀.
33 Vyeh nɔ́pi, wáhnmɩ́rɔ́ yɩ́syɔ́lɛ n yah dɛ́. Yé n
to n pwah sɔ̃́ ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè yah sɔkɔ?
34 Képah ye, ńmɔ kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyopu, ànɛ̂
yɩ̃ pɩ̃́pú, ànɛ̂ kwɔ́pú kègblɔ tɛkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ yé
kɩ pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ túkù syɩ dahlɔ yõ, tɛ́ kɩ
túkù ko yèfõhlɛ yé Liyel ní-ńtɛ̂n vɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ kɩ kõ
pé náh pélɛ n yĩni n kɔ̃ kwlo kwlo sɔkɔ.
35 Képah sɔkɔ ye lékàh kɛ̃pú pól kònmɔnɔ plɔ
kɩ wɛ syɩkɩ yé yõ, pépi nónó-á ko mɔ à tɔkɔ Abɛlɩ
kònmɔnɔ tyɩ́, ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah, pópó
à pɔ syɩ Barakɩ pɩ́dɩ̃́ Nsakari tyɩ́ tyɩ́, nɛ̂-á yé ko
mɔ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah ànɛ̂ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
kètǎr wrɔ́.
36 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, nɛ́kókè mɔ́nɔ́
nɔ́pi pól plɔ kɩ n syɩkɩ n pi kwɛy gbĩ névye yõ.»

Yesu yah kwɔ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ tyɩ́ sɔkɔ

37 Yesu tɔ̃ yo nɛ ńkɛ̃́: «Yerusalɛmɩ tãn,
Yerusalɛmɩ tãn, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̏
syɩ́nyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó tɛkɩ
mɔ yé kɔ̃, yé pépilɛ n minki n ko dyêhlɛ, gbáhyɩ̃́
sɔ̃́ pól mɛ mé kè yah kɔ̃ nɛ, mé yé tuke n mɔ sɔ̃́-á
sɩ̃̌n n tuke n mɔ ǹ pyelɛ ǹ kâm sɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ yé náh
fɛ̃ syi?

38 Kăh pı sɛ̃́, Liyel kı ǹ náh vi yé kwil kɔ̃ pnɛ́pnɛ́, kè kɔ̃ kè kı pı kéntíkíǹìnɛ.
39 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí, yé náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n
yah n pi, fɔ́ɔ́ kı pɔ nɔ gbɪ̃́ nɛ̂-á yé kı n yo nɛ ńkɛ̃́,
névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ
sɔkɔ.»

24

Yesu mɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔ́nɔ́ ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tyílɛ n yo n sah

1 Yesu-á wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ n sɔkɔ gbɪ̃́
nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɪ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ à Liyel ní-ńsah
gbô mɔ dùkùlɛ n sõ ǹ tyí.
2 Ǹtɛ à mɛ pè syah nɛ, kăh pè n yah yɔ̀ kɛ̀; kègbı
yõ páh kélɛ n yo pé tyí, ké pól-á kı pɔ sɔ. Dáhkì
núkú yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ n wũ n pi ké ní-ò yõ.
3 Wăh kyı kɔ̃ tɛ̃ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ Wólívyê yèh yɔ̃lı yõ,
ǹ tɔ̃̀ sɪ̃́hpú mɛ nɔ de ǹnɛ pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah
nɛ, à yo pé syah, gbɪ̃́ nɛ̂ se képah kı n pı n pi nı?
Tir nɛ̂ pínɔ́ se kı ǹ syínpɔnɔ ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́
wɛ̃kı n pi nı?
4-5 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, névye náhnáh
kı pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi pé yah yɪ̃́nɛ, tɛ́ kı nɛ
pépi-á ńmɔlɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Pè kı
névye náhnáh mɔ n pi pílkínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ yépi tɛ̃
wɔ yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmı, nɛy káh n fɛ̃ yé pilki.
6 Yé kı mâl pínɔ́ tyí yɔ́nɔ́ noh n pi, ànɛ̂ mâl
tyí dírí wɔ́nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃.
Kè yĩnɛ kè pı sɛ̃́. Ǹtɛ képah náh tɔ̃̌nì n pı n pi
kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́lɛ.

7 Yé náh wɛ di, kwil yɔ́ kɩ pɔ yuku kwil yɔ́lɛ n
fwo, tɔ̃́rí yɔ́ kɩ pɔ yuku tɔ̃́rí yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́ kwɛkɩ
ànɛ̂ sétáh syahrɩ kɩ n wɛ n pi tɛ̃̀ntɛ̃̀n náhnáh
sɔkɔ.
8 Ǹtɛ sépi pól kɩ mɛ á kɩ nɛ kúrkɩ̀ tɛ̃ gbɩ̃́ yɔ́nɔ́
sõ tyàhnɔ́ sɔ̃́.
9 Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ n fõh, tɛ́ kɩ yélɛ n ko
mɔ. Kèkõyɔ̃́ névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ.
10 Képah tɛ̃̆ sɔkɔ, névye náhnáh kɩ Liyel wɛ̃̆kɩ̀
fin mɔ. Pè kɩ n wil wɛ̃ náh, tɛ́ kɩ wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ.
11 Tɛ́ Liyel yĩn yõ mɩ̀nyobe kɩ wil mɔ pí, kɩ
névye náhnáh mɔ pílkínɔ́ sɔkɔ.
12 Pèkè pínɔ́ kɩ yah syi, fɔ́ɔ́ tyínɔnɔ náh tɔ̃ n
wɛ n pi fwɔ́ɔ névye náhnáh sɔkɔ.
13 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃ kɩ
pwáhnmɔnɔ wɛ.
14 Képah sɔkɔ, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir kɩ yo Liyel tɔ̃́rí tyí yõ
kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, névye pól kɔ̃ pè kɩ noh. Képah
náh, kèkõyɔ̃́ kɩ pyě tyɛ.»

Yɛ̀vyãhrɩ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi kèkõyɔ̃́

15 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-
ò Danyɛlɩ-á lésõ yíkínɔ́ pɩ pɩ kwâh képékè nɛ̂ tyí
yo sah,* yé kɩ kè wɛ n pi Liyel ní-ńsah gbô tyah
kètǎr sɔkɔ.» — Nónó-à kɩ wɛy mɛ̀nɛ n kar, pè
gbah n tɛ̃ ké dùkù pĩ. —
16 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ nɛ ńkɛ̃́: «Yâh képah
wɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nónó-à kɩ mɛ Nsyude mara sɔkɔ, pè
to sɔkɔ ymɔ yõ.

* **24:15** 24.15 Yah n tɛ Danyɛlɩ 9.27 ; 11.31 ; 12.11.

17 Névi nɛ̂-à kɩ mɛ gbɛ̃́ntɩ̃̂n yõ, tɛ̃̌ káh nɛ páh n
tiki pé vyɔ́lɛ n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
18 Nɛ̂-à kɩ se mó mɛ ǹ swãh sɔkɔ, tɛ̃̌ káh nɛ páh
pélɛ n syɩ n yuku pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah.
19 Kénɛ sèpɩ̃̀n-à pɔ syɔ́ nónó wɛ kûrn nátãnnɛ,
ànɛ̂ nónó-à mɛ yɔ̃kɩ syɔ́lɛ, kè kɩ pɩ yèwàhtàhpolɛ
pé tyɩ́.
20 Képah ye, yé yĩnɛ yè Liyellɛ n ni nɛ tólɔ́ mè
káh n pɩ vɩrɩ gbɩ̃́nɛ, képah náh pɩ mɩ mɩ yòh sõlɛ.
21 Kè kɩ pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ
yah kèkõyɔ̃́ mɔ́mɔ́nɩ̀ à pɔ syɩ kwɛy tyɩ́, ànɛ̂ nɛ̂
kénkɔ̃ náh tɔ̃ n wɛ n yah n pi póllɛ.
22 Liyel-à náhkɩ sɔ̃̀ wɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ pɩ́-ńkɛ̃̄nɛ kénɛ sèpɩ̃̀n
sɔkɔ, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh náhkɩ pɔ n wil n pi ké
sɔkɔ. Ǹtɛ wǎh nónó yah wilki pɩ ǹ tyɩ́lɛ, pépi
yĩnnɛ, à wɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ pɩ sé sɔkɔ.
23 Névi nɛ̂-à yé syah nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-
á mɛ ásɔ̃̂, képah náh pɩ wǎh mɛ yàhàh, yé káh sɛ̃
tɛ̃̌ yõ.
24 Yé yah, mɩ̀nyobe kɩ pɔ wil mɔ pí. Pé túkù kɩ
nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔnɔ-á pépilɛ, túkù kɩ mó
nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopu-á pépilɛ. Pè kɩ gbɩ̃̌lgbɩ̃̀l
tyi ǹgbnɔlɛ n pɩ, fɔ́ɔ́ kɩ n yah n kõ Liyel névye
yáhnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ ńtɛ̃ tɔ yõ yɩ́kɩ́-ńsahlɛ kàh sɔ̃̀ fɛ̃ n pɩ
n pi.
25 Tyi nɔ́pi ye mé kwãh tɛ̃ yo sah yé tyɩ́ yɔ̀.
26 Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à yé syah nɛ Névi Pɩ́ɗɩ̃́-
á mɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, yé káh nɛ yáh ǹ nyáhlɛ n sõ.
Nɛ̂-à se nɛ wǎh mɛ wɔ̃̀bɩ̀ntɛ̃̀nɔ́lɛ, yé káh sɛ̃ tɛ̃̌ yõ.
27 Sɔ̃́-á pũ̀ n yĩkiri yǎ̃l yè n wɛ, à tɔkɔ gbɩ̃̀ngboke

tyí, fɔ́ɔ́ n kyɩ n dal n mɔ gbɩ̃̀nyiki tyí, sɛ̃́ ye Névi
Píɗɩ̃́ syɩ́npɔnɔ tɔ kɩ n wɛ n pi.
28 Kwáhkókè se kɩ fɛ̃ wɔ̃bɩ ǹkyɔ̀nkyɔ̀nɩ̀ yah?»

Névi Píɗɩ̃́ pɔ́nɔ́lɛ

29 «Kénɛ sèpɩ̃̀n nɔ́pi yèvyãhrɩ-à fyɔ̀ sɔkɔ n tɛ
ǹsɔ̃, gbɩ̃ kɩ pɩ syɩ̃̀ɩ̃, ńwɔ̃́ náh tɔ̃ n piki n pi, ńwɔ̃́
kèpye kɩ wil yɩ̃̂nyɔ̃ kɩ kwɛ, tɛ́ yɩ̃̂nyɔ̃ yɩ́yɩ̀n pól kɩ
yike.
30 Légbɩ̃́nɛ, Névi Píɗɩ̃́ syɩ́npɔnɔ kwní kɩ yɔ̃ mɔ
yɩ̃̂nyɔ̃. Képah tɛ̃̀nɛ, sétáh yɔ̃ yɩ̀kɩ̀nɩ̀ pól névye kɩ n
gbo kɩ yãm yãm tyilɛ n pɩ. Tɛ́ pè kɩ Névi Píɗɩ̃́ wɛ
à kɩ mɛ n pi ńyɩ̃̂rn sɔkɔ, tǎhkɩ̀ ó ǹ tɔ̂ɔ́ ànɛ̂ tɔ̃́rɩ́lɛ.
31 Kèpɔ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́ kɩ fɩ̃bɩ, tɛ́ à kɩ ǹ yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ
tɛkɩ mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, à tɔkɔ kèkɔ̃yɔ̃́ yah mɛ̀
tyí, à kyɩ sah ké yah mɛ̀ tyí. Pè kɩ kyɩ névye tuke
mɔ, Liyel-á nónó yah wilki.
32 Yé yah sènsóké kèdùkù-á nɛ̂nɛ álɛ n wɛ̃kɩ.
Yâh fyɔ̀ ké yɩ̀ngbɛ̃̀n wɛ sè n gboke n wil à mɩ̀snɔlɛ
n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yè n pɩ̃ nɛ ki de gbɩ̃́-á mɛ yúkɛy.
33 Sɛ̃́ ó ye, yépi tɔ-à pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah
n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé pɩ̃ nɛ Névi Píɗɩ̃́ syɩ́npɔnɔ-á mɛ
yúkɛy. Wǎh kɩ pɔ sɛ̃́ yɔ̀ sɛ̃́ yɔ̀.
34 Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, kwɛy gbɩ̃ névye
pól náh n ku n tɛ n pi, tɛ́ kénɛ tyi nɔ́pi kɩ mɛ n
pɩ.
35 Yɩ̃̂nyɔ̃ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ tɛ̃́
wɔ náh n tyɛ n yah n pi póllɛ.
36 Ǹtɛ ké lésɔ̃ ànɛ̂ ké gbɩ̃́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh
sépilɛ n pnɛ. Yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ náh sélɛ n pnɛ, Liyel

Píďĩ́ tɔ náh sélɛ n pnɛ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sélɛ n pnɛ à wil Sú Liyel tyí sɔkɔ. Ǹmɔ ó ye n pnɛ sélɛ.
37 Nɛ̂-á pɩ sɔkɔ Nowe gbĩ sɔkɔ, sɛ̃́nkɔ̃ ye kɩ n pɩ
n pi Névi Píďĩ́ syínpɔnɔ sɔkɔ.
38 Yé náh wɛ di, gbĩ́ nɛ̂-á lésõ pṹnpấhkì náh tɔ̃́nì mɛ pɩ à ninɛ kèkõyő́ pól yõ, névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, képah náh pɩ mɛ pé pyelɛ pɛbɩlɛ n kɔ̃, pópó à pɔ syɩ Nowe de sõ tyí krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
39 Pè náh sȍ mɛ n sõ tir yɔ́ ńtɛ̃ tyí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à
pɔ nɔ pṹnpấhkì pɩ sõ tyí, ni kɔ̃ kè pɔ pé pól yõ. Sɛ̃́nkɔ̃ ye kɩ n pɩ n pi Névi Píďĩ́ syínpɔnɔ sɔkɔ.
40 Díbí nɛ́pȋ nímí kɩ mɛ swãh sɔkɔ, núkú kɩ tɛ̃
sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.
41 Syɔ́ nɛ́pȋ nímí kɩ mɛ nannɛ n nɔ, núkú kɩ tɛ̃
sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.
42 Yé Tɛ̃̏ ǹgbɛ̃-á ǹ syɩ n pɔ n pi sõ nɛ̂nɛ, yé náh
mɛ kè pĩ. Képah ye, yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃.
43 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃̏ ďĩ́-à mɛ pĩ gbĩ́ nɛ̂-á
yɛ̃́nwó kɩ n pɔ n pi lékấhnɛ, à kɩ yah sõ, à náh yɛ à kɔ̃ à wɛ kwɔ n de n pi ǹ gbô sɔkɔ.
44 Képah ye, yépi tɔ nɛ mɛ yé vi sah. Ǹgbǒ yé
náh mɛ gbĩ́ nɛ̂ tyílɛ n sõ, légbĩ́ ye Névi Píďĩ́ kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi dɛ́.»

Tɔ̃̏npɩ-á yĩnɛ à nɛ mɛ sɔ̃́

45 «Tõnpɩ nɛ́gbí ànɛ̂ lékấm névi nɛ̂ mɛ yȍtɛ̃ ďĩ́
kɩ tɔkɔ sah ǹ tȍnpɩbɩ tɛ́lɔ́ yõ, à kɔ̃ à kɩ yõkelɛ pélɛ n kɔ̃ ké gbĩ́ pèpɛy sɔkɔ, tɛ́ kɩ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ?

46 Yȍtɛ̃ dɩ̋-à ǹ syɩ pɔ à wɛ à mɛ kénɛ tȍlɛ n pɩ
ké yah yõ, tȍnpɩ mɛ̀ tyɩ́ nɔ.
47 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, yȍtɛ̃ dɩ̋ kɩ à pɩ
ǹ gbȁn yȋ pól kyɔ̀mɩ̀-òlɛ.
48 Ǹtɛ kàh pɩ tȍnpɩ túkùlɛ, tɛ́ à tyah n sõ nɛ pé
yȍtɛ̃ dɩ̋-á mɛ mo ǹ syɩ́npɔ-ńsah,
49 tɛ́ tyah pé no tȍnpɩbɩ tɛ́lɔ́lɛ n ko, tɛ́ n yõ tɛ́ n
wɔ sètɛ̃̀nɩ̀ pɩ́púlɛ wɛ̃ tyɩ́,
50 ǹ yȍtɛ̃ dɩ̋ kɩ ǹ syɩ pɔ ǹ yõ dɔkɔ sõ yɔ́lɛ, ànɛ̂
wɔ̂ yɔ́ sɔkɔ, à náh mɛ nɛ̂ tyɩ́lɛ n sõ.
51 Ȁ kɩ tȍnpɩ mɛ̀ yĩni, tɛ́ kɩ à tɛkɩ mɔ yɩ̃́nvɩ̌npɩbɩ
mɛ́-ńsah sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbnɩ́ ànɛ̂ ynɩ́ táhnɔ́ kɩ
mɛ.»

25

Sèmȉrkȉ nɛ̂-á yãh syɔ́npȉ nɛ́pȋ gbãm tyɩ́ yõ

1 Yesu tõ yo ǹ tȍ sȁhpú tyɩ́ nɛ: «Névi Pɩ́dɩ̋ syɩ n
pɔ gbɩ̃́nɛ, Liyel tɔ̃́rɩ́ kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh syɔ́npȉ nɛ́pȋ
gbãm yɩ́syɔ́ sèmȉrkȉlɛ, nónó-á pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ
sɔkɔ pɛ yòhnɩ̀-ǹsah.
2 Syɔ́npȉ nɔ́pi sɔkɔ, nɛ́pȋ kwâl sȍ mɛ lékȁm
kɛ̃́púlɛ, tɛ́ kwlɔ́ mó mɛ lékȁmpulɛ.
3 Nónó-á lékȁm kɛ̃́púlɛ, pépi-á sȍ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́
tɔkɔ n sɔkɔ, pè náh nɩrɩ wȁn tɔkɔ.
4 Ǹtɛ lékȁmpu nɔ́pi wɔ mó pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ, tɛ́
nɩrɩ mɔ sɔkɔ sonɔ́ sɔkɔ.
5 Pɛ-á mo pɔ́-ńsah, dɔy mɩ pé sɔkɔ, pè dɔ sɔkɔ.
6 Lénɩ wérrlɛ, yɩ̃́npɔ̃́ yɔ́ n dɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pɛ-á oo,
pè wil à yohnɩ.

7 Képah tɛ̃̀nɛ, syɔ́npì nɔ́pi pól dɔ yuku, tɛ́ yah
dah mɔ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tyí sɔkɔ.
8 Nɔ́nɔ́-á lékɑ̃́m kɛ̃́púlɛ, pépi mɛ lékɑ̃́mpu nɔ́pi
syah nɛ, pè yĩ pé kɔ̃ nɪrɪlɛ, ńkɛ̃́ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́-á mɛ
tɛ̃ syi n ni pé tyí.
9 Pè mɛ yo pé tyí nɛ, sè náh fɛ̃ n yĩnɛ n pi pépi
tyínɔlɛ tɛ́ pé tɔ̃ n yĩ n kɔ̃ n pi. Ǹkɛ̃́ pè kyɪ n yah
dwe yɑ̃̀mpu tyí pè mɔ pé tyínɔ sɔkɔ.
10 Pǎh sɔkɔ yáhndwe-ńsah, pɛ pɔ de. Syɔ́npì
nɔ́nɔ́-á sɔ̃̀ mɛ pé vi sah, pépi mɛ de ǹnɛ fúr yõke
yɔ̃́-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ wùkah vike.
11 Syɔ́npì nɔ́pi tɛ́lɔ́-á pópó pé syɪ pɔ, pè pɔ
wùkahlɛ n mɪ tɛ́ mɛ yo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃́,
pé yɔ̃̀tɛ̃́, à yɪkɪ mɔ pé kɔ̃.
12 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ, kègbɪ yõ páh kélɛ n
yo pé tyí, pé náh pélɛ n pnɛ.
13 Képah ye, yépi káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃ dɛ́.
Yé náh se yɔ́ lésɔ̃ ànɛ̂ ké gbĩ́nɛ n pnɛ tɛ́.»

Sèmìrkì nɛ̂-á yɑ̃h tɔ̃̀npɪbɪ népĩ̂ tɔ̃́mí yĩsyɔ́ tyí yõ

14 «Liyel tɔ̃́rí-á mɛ sèmìrkì nɛ̂ kètɔ̀lɛ, kè wɛ yɔ̀:
Dĩ́ yɔ́ lésɔ̃ n sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ tɔ̃̀npɪbɪ ye pɔ ǹ
tahrɪlɛ pè kɔ̃ sah,
15 à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól-á fɛ̃ nɛ̂ pɪ n pi. À
talɑ̃* pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ ǹnî kɔ̃, tɛ́ nínɔ́lɛ ǹnî kɔ̃, tɛ́ mɛ
núkúlɛ ǹnî kɔ̃. Képah náh, tɛ́ sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
16 Nɛ̂-á wɛ talɑ̃ pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ, ǹmɔ núkú kyɪ ǹ
gbɔ̃̀ vi ǹ tyílɛ à kwlɔ́ yĩsyɔ́ wɛ dohnɪ sé yõ.

---

* **25:15** 25.15 - Yah n tɛ Matye 18.24 yah yɔ́nɔ́ sɔkɔ.

17 Sɛ̃́-ó ye nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ plɔ́ nńnɔ́lɛ, ǹ tɔ mɛ
nńnɔ́ wɛ dohnı sé yõ.
18 Ǹtɛ nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, ǹmɔ mɛ sɔkɔ
kyı swɔ tũ à ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ pɔ́ wɔ̃bı.
19 Ké di-á mo náhnáh, pé yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ ǹ syı pɔ. Wăh
pɔ, à pè ye nɛ pè pɔ pé tahrı tyí dùkù yo pé noh.
20 Képah tɛ̃́nɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ,
ǹmɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ nɔ de ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́nɛ tɛ́ kwlɔ́ yísyɔ́
tɔ́lɛ à wɛ̃kı, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, talã pɔ́ plɔ́
kwlɔ́-á sɔ̃̀ à pé kɔ̃ sah, ǹtɛ à yah, páh kwlɔ́ yísyɔ́
wɛ dohnı sé yõ ǹ tyí.
21 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tɔ̃̀npı pèpɛy
ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wăh fyɔ̀ pı nɛ́gbílɛ tir tyɩ̃́ı̃ sɔkɔ,
páh kı tyí-ǹgbnɔ dahbı ǹ gbɔ̃̀. À pɔ pé nıvınınɛ
n pı wɛ̃ tyí. / Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ,
tɔ̃̀npı pèpɛy-á ǹnɛ nɛ̂-á tyilɛ n pı sé wɔ̃̀l yõ. Wăh
fyɔ̀ tir tyɩ̃́ı̃ pı ké wɛ̃̀kı yõ, páh kı tyí-ǹgbnɔ dahbı
ǹ gbɔ̃̀. À pɔ pé nıvınınɛ n pı wɛ̃ tyí.
22 Nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ǹ
tyí tɔkɔ nɔ de ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́nɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃,
talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́-á sɔ̃̀ à pé kɔ̃ sah, ǹtɛ à yah, páh
nínɔ́ yísyɔ́ wɛ dohnı sé yõ ǹ tyí.
23 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tɔ̃̀npı pèpɛy
ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wăh fyɔ̀ pı nɛ́gbílɛ tir tyɩ̃́ı̃ sɔkɔ,
páh kı tyí-ǹgbnɔ dahbı ǹ gbɔ̃̀. À pɔ pé nıvınınɛ
n pı wɛ̃ tyí.
24 Képah náh, nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talã pɔ́ pɔ́ núkúlɛ,
ǹmɔ-á nɔ de, à ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ syah nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃,

páh pĩ nɛ ńkɛ̃ ǹ tɔ̃̀-á tah. À náh sèmukɔ nɛ̂ duku
mɔ, ǎ kè tɔkɔ. À náh nɛ̂ mir mɔ, ǎ kè kõ.
25 Képah-á tíkí pé tɛ̃, pé mɛ kyɩ ǹ pɔ́ wɔ̃bɩ sétáh
sɔkɔ. Kǎh yɔ̀, à tɔkɔ ǹ pɔ́lɛ.
26 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ́ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, tɔ̃̀npɩ nɛ́túkù,
gbãndal névi-á ǹnɛ. Wǎh sɔ̃̀ pĩ nɛ ńkɛ̃, pé náh
sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, pě kè tɔkɔ, pé náh nɛ̂ mir
mɔ, pě kè kõ.
27 Kǎh pɩ sɛ̃, wǎh náhkɩ mó sɔ̃̀ mɛ kyɩ pé pɔ́
dah mɔ sah pɔ́ sàh-ǹsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kɛ̀. Páh pé
syɩ pɔ sɔ̃ yɔ̀, páh náhkɩ mó sè wɛ wilki dòhnɩ̀nɔ́lɛ
sé yõ kɛ̀.
28 Ǹkɛ̃ pè ǹ tyɩ́ mɛ̀ tɛ̃ syi ǹ tyɩ́, pè kélɛ talã pɔ́
plɔ́ gbãm nɛ́tɛ̃ kɔ̃.
29 Pè kó wɛ nɩ, névi nɛ̂ tyɩ́ kwâh-á mɛ, dòhnɩ̀nɔ́-
á kɩ n pɩ ǹmɔ tyɩ́ yõ yrɔ̌yrɔ̌. Tɛ́ névi nɛ̂ tyɩ́ kwâh
náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyɩ́, kǎh kɩ tɛ̃ syi ǹ
tyɩ́.
30 Yõre kɛ̃ tɔ̃̀npɩ mɛ̀ tɛ̃ wɔlɛ, ńkɛ̃ pè à wilki mɔ
kégbɔ́ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́
kɩ mɛ.»

Tukey nɛ̂-á kɩ n pɩ n pi Névi Pídɩ́ syínpɔnɔ sɔkɔ

31 «Névi Pídɩ́-à ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ ànɛ̂ yĩ̂nyõ
tɔ̃̀npɩbɩ póllɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ kõ tɛ̃ ǹ tɔ̃́rí kǒ yõ.
32 Kwlo kwlo pól névye kɩ pɔ tuke mɔ ǹ yah
sɔkɔ. Tɛ́ à kɩ névye wah wilki wɛ̃ sɔkɔ, sɔ̃́-á
yípɛ́nfɛ̃ n wah n wilki képyɛ́nɩ̀ ànɛ̂ perlɛ wɛ̃ sɔkɔ.
33 À kɩ nɛ́gblɔ́ sah ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, tɛ́ kɩ nɛ́pêl sah
ǹ gbɛ̃̌yɩ̃̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ.

34 Képah sɔkɔ, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ, à kɩ
yo pé tyí nɛ: ‹Ń Sú Liyel-á sãm mɔ yépi nónó
sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃́rí nɛ̂ yah sah yé kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbĩ́
dùkùlɛ, yé pɔ ké nɔlɩlɛ n yɔ̃.
35 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sɔ̏ ń tɛ̃, yé yɔ̃kelɛ ń kɔ̃
mé yɔ̃. Níkȉ-à sɔ̏ ń tɛ̃, yé ninɛ ń kɔ̃ mé wɔ. Máh
sɔ̏ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, yé ń kɔ̃ mé twah yé tyí.
36 Máh sɔ̏ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, yé flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ.
Máh sɔ̏ mɛ n yɔ, yé yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ. Máh
sɔ̏ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, yé pɔ yah ń tyí.›
37 Képah sɔkɔ, nɛ́gbló nɔ́pi kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃̏
ǹgbɛ̃, gbĩ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ kwɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à
yɔ̃ nɩ? Ȁnɛ̂ gbĩ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ níkȉ sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃
à wɔ nɩ?
38 Gbĩ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ à kɔ̃ à twah
pé tyí nɩ? Ȁnɛ̂ gbĩ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́
flɔlɛ à kɔ̃ à mɔ nɩ?
39 Gbĩ́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ à mɛ n yɔ, képah náh
pɩ à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pɔ yah ǹ tyí nɩ?
40 Képah sɔkɔ, yɔ̏tɛ̃̏ dĩ́ kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ
yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, ń yṹnpyé nónó-á yɔ̀ kɛ̀,
yáh ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ pé sɔkɔ tyȋtyȋ nónó fyé
tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n nɛ n pɩ sélɛ.›
41 Képah náh, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɛ̃̏yȉnɛ̀ sɔ̏lɛ à kɩ
yo pépi tyí nɛ: ‹Yé to ń tnɔ̂, yépi nónó tyí-á yɩkɩ.
Yé nɛ n yuku ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ, képah nɛ̂-á
mɛ mɔ́nsàhnɔ́lɛ sétȁn ànɛ̂ sé yɔ̏tɛ̃̏ yĩnnɛ.
42 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sɔ̏ ń tɛ̃, yé náh ń kɔ̃
mé yɔ̃. Níkȉ-á sɔ̏ ń tɛ̃, yé náh ń kɔ̃ mé wɔ.

43 Mé sȍ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi ń kɔ̃ mé
twah yé tyí. Mé sȍ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́ yé náh flɔlɛ
ń kɔ̃ mé mɔ. Mé sȍ mɛ n yɔ, tɛ́ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, tɛ́ yé náh pɔ yah ń tyí.›
44 Pépi tɔ kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃̏ ǹgbɛ̃, gbɩ̃́ nɛ̂
se pé wɛ ǹnɛ kwɛkɩ sɔkɔ, képah náh pɩ níkɩ̀
sɔkɔ, képah náh pɩ nɛ́pɔ̂lɛ, képah náh pɩ flɔ
kɛ̃́nɛ, képah náh pɩ mɛ n yɔ, képah náh pɩ mɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pé náh à yohnɩ mɔ nɩ?
45 Képah sɔkɔ, à kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ
mé kélɛ n yo yé tyí, ń yṹnpyé nónó-á yɔ̀ kɛ̀, yáh
ńkɛ̃́nɛ n yahle sɛ̃́nknɔ pínɔ́lɛ pé sɔkɔ tyȋ̂tyȋ̂ nónó
fyé tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n yahle pínɔ́lɛ sélɛ.›
46 Tyɛ́-ńkɛ̃́ yèvyãhrɩ sɔkɔ ye nɛ́túkúnɩ̀ nɔ́pi kɩ
kyɩ n de n pi, tɛ́ nɛ́gbló nɔ́pi wɔ kɩ kyɩ tyɛ́-ńkɛ̃́
min wɛ.

26

Pè mɛ Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ lékã́mkãm sɔkɔ

1 Yesu-á tyi nɔ́pi pól yah yo tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo ǹ
tȍ sã́hpú tyí nɛ:
2 «Yé pĩ nɛ ńkɛ̃́ sèpȉn nínɩ̀-á wũ, tɛ́ Pakɩ syáh kɩ
syah. Névi Pídɩ̃́ kɩ tɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ à syɩ dahnɩ yõ.»
3 Légbɩ̃́nɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ kwil
yèwàhnɩ̀ wɛ̃ tuke mɔ sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃
ǹgbɛ̃ tȉnnɛ, nɛ̂-á pè n ye Kayifilɛ.
4 Tɛ́ yo sah núkú yõ nɛ pé ye Yesu tɛ̃ lékã́mkãm
sɔkɔ, pé mó à ko mɔ.

5 Pè sȍ mɛ yo tũ wɛ̃ tyí tɔlɛ nɛ, tir mɛ̀ náh yĩnɛ
kè pɩ syáh syáhnɔ́ sèpȉn sɔkɔ dɛ́. Páh kɩ képah
pɩ, névye-á kɩ tyah fɛ̃kɩ.

Sê yɔ́ pèpɔrɩ pɩ Yesu tyí

6 Sõ yɔ́lɛ, Yesu lésõ mɛ tótɛ̃ dȉ́ Simo gbô, Betani
kwil sɔkɔ.
7 Wăh mɛ yõke yȍ́nɔ́ sɔkɔ gbȉ́ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ mɛ
nɔ de ǹ tnɔ̂ nɩrɩ so pèpɛy yɔ́lɛ ǹ tyí làsèkwĕl
dɛ́nkɔ́kɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ làsèkwĕl mɛ̀
mɔ Yesu yõ yõ.
8 Yesu tȍ sȁ́hpú-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, pé fɔkɔ vyãh.
Pè nɛ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à làsèkwĕl mɛ̀ yɩkɩ sɛ̃́ yɔ̀
nɩ?
9 Kăh náhkɩ sȍ fɛ̃ yãm dántăhlɛ, à ké pɔ́ dibi
yãm tãn kɔ̃.
10 Yesu-á képah wɛ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Sɔ̃
pɩ tɛ́ yé pi mɛ̀ yahlɛ n vyãh sɛ̃́? Tyípépɛ̌y ye à pɩ
ńmɔ tyí.
11 Yé yah, yãm tãn kɩ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ gbȉ́mɛgbȉ́.
Ǹtɛ ńmɔ wɔ náh kɩ mɛ n pi yé wrɔ́ sɔkɔ gbȉ́mɛgbȉ́.
12 Nɛ̂-á pi mɛ̀ pɩ yɔ̀, ńmɔ lékó yĩ sõ yĩn ye à pɩ
sah kélɛ.
13 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, kèkõyȍ́ pól sɔkɔ,
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀-à n yo fȉ́ nɛ̂ sɔkɔ, pi mɛ̀ tyípíkɩ̀ mɛ̀
tɔ kɩ yo, névye dyɔ kɔ̃ kè kɩ n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Nsyudasɩ mɛ ké tyí nɛ pé Yesulɛ ǹ tɛ̃́pú wɛ̃kɩ

14 Yesu tȍ sȁ́hpú nɛ́pȉ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á pè n
ye Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩlɛ, ǹmɔ mɛ kyɩ wil sárká
syínwȉlkȉpu yȍtãm tyí,

15 tɛ́ pè syah nɛ, pè se kɩ pé kɔ̃ kwâh nɛ̂nɛ pé
mó kè pɩ pè kɔ̃ pè Yesu wɛ tɛ̃ nɩ? Pè mɛ pɔ́ plɔ́
yõgbãmnɛ à kɔ̃.
16 À tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, à tyah n yah n kɔ̃ wǎh nɛ pɩ
sɔ̃́ tɛ́ pè Yesu wɛ n tɛ̃ n pi.

Pakɩ syáh yõke pínɔ́lɛ

17 Kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̂̃n búrn syáh tyah sõlɛ, Yesu tɔ̃̀
sɑ̃́hpú pɔ à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké
tyí nɛ pé kyɩ Pakɩ syáh yõke pɩ ǹ tyí nɩ?
18 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɩ n yo yɑ̃̀hnkõ tyí
kwil sɔkɔ nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́-á yo nɛ ńkɛ̃́ pé gbĩ-á mɛ
sɛ n tɛ, ńkɛ̃́ ǹmɔ tɩ̃̀n-á péwɔ ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɩ
pɔ n yõ n pi Pakɩ syáh yõkelɛ.»
19 Wǎh kè yo sɔ̃́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí, pè mɛ sɔkɔ ǹ
yóré yõ, à kyɩ yõke mɛ̀ pɩ.
20 Lékɑ̂̃h-á pɔ mɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃
gbɔ̃nimí mɛ kɔ̃ tɛ̃ yõke sɔ̃̀.
21 Tɛ́ pǎh mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ
yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yé sɔkɔ yɔ́ kɩ pɩ pè kɔ̃ pè
kɩ ń tɛ̃ n pi.»
22 Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah noh, pé yey kwɔ kègbɩlɛ.
Képah tɛ̃̂nɛ, nɛ̂ mɛ̀ nɛ̂ mɛ̀, tɛ̃́ à piki n yah nɛ, Tɛ̃́
ǹgbɛ̃, péwɔ se à n ye nɩ?
23 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ dú
núkú sɔkɔ yɔ̀, tɛ̃́ wɔ ye kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ ń tɛ̃ n
pi.
24 Névi Píɗɩ̃́ kɩ n ku n pi à yĩnɛ kǎh wãrkɩ sah
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ sɔ̃́ ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á

kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ à tɛ̃ n pi, pèkè kɩ pɩ tɛ̃̀ tyíɩlɛ. Tɛ̃̀-à
sɔ̃̀ mɛ dúbí-ńkɛ̃̂nɛ, képah náhkɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹnɛ.»
25 Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pɩ pè kɔ̃ pè
à tɛ̃, ǹ tɔ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, péwɔ se à n ye
nɩ? À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
26 Tɛ́ pǎh mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, Yesu búrn tɔkɔ tɛ́ wɛkɩ
Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n kɔ̃, tɛ́ yo
pé tyí nɛ: «Yé syi n tah kélɛ. Ŋ̄yɔlɛ, ńmɔ wil ye.»
27 Képah náh, à tɔ̃ wóh tɔkɔ dɩ̃̀vɛ̃nɛ ké sɔkɔ tɛ́
wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kélɛ pè kɔ̃ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé
póllɛ, yé kè wɔ.
28 Yé náh wɛ di, ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ névye
yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ Liyellɛ. Kè kɩ n kwɛ n pi
nɛ́kwɩ̃́nkí yĩnnɛ, kɩ pé tyípêl yɔ̃ mɔ.
29 Mé kélɛ n yo yé tyí, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, mé
náh tɔ̃ dɩ̃̀vɛ̃ wɔ n yah n pi, pópó kɩ pɔ nɔ sõ nɛ̂-á
mé kɩ tɔ̃ dɩ̃̀vɛ̃ sɑ̃́n yɔ́ wɔ yélɛ ń Sú Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.»
30 Képah náh, pè syáh yì gbɩ, tɛ́ wil à n yuku
Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yõ.

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ nɛ pé náh pé pĩ

31 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ:
«Kwɛy lékɑ̃̂h mè ńtɛ̃ ólɛ, ńmɔ tyí kɩ yé pól kɔ̃
yé kɩ yal mɔ ń sɔ̃̀ tɛ̃́nɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Mé kɩ
yípɛ́nfɛ̃ ko mɔ, tɛ́ képyɛ́nì tũ pól kɩ karkɩ.»*
32 Yesu tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ ń lékó yílkínmɔntɛnɔ náh,
mé kɩ mɔ yé yahlɛ Kalile mara sɔkɔ.»

---

* **26:31** 26.31 - Yah n tɛ Nsakari 13.7.

33 Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, no tɛ́lɔ́ pól-
à kɩ sɔ̃́ yal mɔ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́nɔ́lɛ, péwɔ tɛ̃ wɔ náh n yal
n mɔ n pi póllɛ.
34 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo
á tyí, kwɛy lékâh mè ńtɛ̃ sɔkɔ, sénpɛ-à kɩ pópó n
gbo, á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ á náh ńmɔ
pĩ.»
35 Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kàh kɩ sɔ̃́ nɔ pé kúnɔ́
tyí ǹnɛ wɛ̃ tyí, pé náh pé vyãh kɔ̃lɩ yah n pi póllɛ
nɛ pé náh à pĩ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ́lɔ́ tɔ mɛ képah ó
yo.

Yesu Liyel nînɔ́lɛ Kɛtɩsemanɩ sɔkɔ

36 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyɩ yĩni tɛ̃
fĩ́ yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Kɛtɩsemanɩnɛ. À mɛ yo ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè kɔ̃ tɛ̃ ásɔ̃̂ pé kyɩ Liyel ni n pɔ
yàhàh.
37 Wăh n sɔkɔ, à Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsebede dĩ́npĩ̀ nɛ́pĩ̂
nímí tɛ̃ sɔkɔ. Yèkwɔrɩ ànɛ̂ tíkí képékè sɔ̃̀ mɛ tyah
n mɩ ǹ sɔkɔ.
38 Kăh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèkwɔrɩ mɛ ń
sɔkɔ, mɛ n pɩ ń ko ko tɛ̃̀nɛ. Yé tɛ̃ ásɔ̃̂, yépi tɔ káh
yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃, sɔ̃́-á ńmɔ náh mɛ ń dyɔ mɔ
fwɔ tɛ̃.»
39 Tɛ́ mɛ yuku yahlɛ kwéy à kyɩ kɔ kwĩnki ǹ
yah di sétáh, à Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ Sú, kàh
kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, yèvyãhrɩ mè gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ
mé náh nɛ á kè pɩ ńmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃ dɛ́, kè pɩ
áwɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃́.»
40 Wăh ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ tɔ̃́mí nɔ́pi tnɔ̂,
à pɔ pè wɛ pè mɛ n dɔ. À mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Yé

kègbı yõ, yé náh tɛ̃ wɛ lɛ́rı́ núkú ńtɛ̃ fyé pı yáhnɔ́
sɔkɔ ńmɔlɛ kɛ̀?
41 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé nı́rı́lɛ n pı
yè káh n pɔ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n syi. Tyı́péplɔ sõnɔ n
nɛ n mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ̃́nwɛnpınɔ tǎhkì náh n
wɛ ǹ sɔkɔ.»
42 Wǎh képah yo, à tɔ̃ gbɛ mɔ pélɛ kɛ ní-òlɛ à
kyı Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ Sú, ń yõ-à kı fɛ̃ n
wil n pi ńkɛ̃́nɛ yèvyãhrı mɛ̀ sɔkɔ, áwɔ-á mɛ nɛ̂
tyı́, képah pı.»
43 Wǎh tɔ̃ ǹ syı pɔ, à pɔ pè wɛ pè tɔ̃ mɛ n dɔ.
Dɔy sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ wɛ pé tyı́.
44 À tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à gbɛ mɔ kyı Liyel ni kɛ tɔ̃́-òlɛ
gbro tãn tyı́ kɔ̃lɛ.
45 Képah náh, à ǹ syı pɔ pé tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyı́ nɛ:
«Yé mɛ dɔy sɔkɔ sɛ̃́ mɛ yélɛ n mı kɛ̀? Névi Pı́dı̃́
tɛ̃ n dahbı gbı̃́ wɛ nɔ tyı́pêl pı́pú gbɔ̃̀ yɔ̀.
46 Yé yuku à sɔkɔ. Névi nɛ̂-á kı ń dahbı n pi pé
gbɔ̃̀, à wɛ n de yɔ̀.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Nsyudası nɛ̂-
á ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pı̂ gbɔ̃nimı́ sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ
yı̃n nɛ́kwı̃́nkı́ yı́syɔ́ yah pè pɔ de kèkı̂rn ànɛ̂
ńsninɛ pé tyı́. Sárká syı́nwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil
yèwàhnì ye sɔ̃̀ tɛkı mɔ pélɛ.
48 Tɛ́ Nsyudası nɛ̂-á sɔ̃̀ n dahbı n pi Yesulɛ pé
gbɔ̃̀, à sɔ̃̀ mɛ pı dùkù yɔ́lɛ pè wɛ̃kı sah. À nɛ páh
kı wɛkı névi nɛ̂ tyı́ tɛ́ à pɔrı tɛ̃, ǹmɔ-á. Ńkɛ̃́ pè à
tɛ̃.

49 Tɛ́ núkú nɔ de Yesulɛ tɛ́ nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh n
wɛkɩ ǹ tyí! Tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃.
50 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń kóďɩ̃́, wáh pɔ nɛ̂ pí-
ńsah, kè pɩ.» Képah sɔkɔ, no nɔ́pi núkú nɔ de
Yesulɛ à à tɛ̃.
51 Képah tɛ̃̀nɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, pé sɔkɔ yɔ́
núkú ǹ kèkírkì yɔrɩ dɛ à sárká syínwɩ̃̀lkìpu yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩ níkí kõ kãm.
52 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kèkírkì dyɩ ké
gbô sɔkɔ. Yah, nónó pól-á mâllɛ n pɩ kèkîrnnɛ,
kèkîrn ye kɩ ko mɔ pélɛ.
53 Á náh pɩ̃ nɛ ńmɔ-á kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yo mɔ ń Sú tyí, à
kɩ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ kèyõ náhnáh tɛkɩ mɔ ń kɔ̃ nɛ́npɔ́
swɔ, sè kɩ pɔ ń yohnɩ mɔ di?
54 Ǹtɛ kàh pɩ sɛ̃́, Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi
wɑ̃́rkínsàhnɔ́ kɩ wil dùkù nɛ̂nɛ? Kè mó tɔ̃ mɛ
kè yo sah nɛ sɛ̃́-á kè yɩ̃nɛ kè pɩ.»
55 Képah náh, tɛ́ yo nɛ́kwɩ̃́nkí nɔ́pi tyí nɛ: «Yé
pɔ ńmɔ tɛ̃́-ńsah kèkîrn ànɛ̂ ńsninɛ yé tyí, á kɩ
nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃́ ńnɛ. Ǹtɛ swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀
ńkɛ̃́nɛ nɛ n mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ
ǹ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃.
56 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyi wɑ̃́rkínsàhnɔ́ wil
yɩ̃n ye tyi nɔ́pi pól kɔ̃ sè pɩ.» Wǎh képah yo, ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú pól to karkɩ tɛ́ à sah.

Yesu tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkì tyí

57 Nónó-á tɛ̃ Yesulɛ, pè yuku ǹnɛ sárká
syínwɩ̃̀lkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi tɩ̃̀nnɛ, ńyãh sɔkɔ-á

Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ yèwàhnı̀ sȍ mɛ wɛ̃
tuke mɔ.
58 Pyɛrı sȍ mɛ Yesu sȍ tɛ̃ n kɔ fı́ı́ ǹnɛ, pópó à
kyı yı̃ni tɛ̃ sárká syı́nwı̏lkı̏pu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô tyı́.
Tɛ́ de yuku à kyı kɔ̃ tɛ̃ tȍnpıbı tnɔ̂, tɛ́ n yah yı̃
mɛ̀-á kı pɔ n syi n pi dùkù nɛ̂nɛ.
59 Sárká syı́nwı̏lkı̏pu yȍtãm ànɛ̂ pé no tukey
tùkèpu tı̏nkı̏ pól sȍ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, tàrfyɔ̀nɔ́
yı́syɔ́ wɛ, nónó-á kı mı̀nı̀ wɛ n yo n sah Yesu yɔ̃,
pé mó à wɛ n ko n mɔ.
60 Tàrfyɔ̀ mı̀nyobe náhnáh sénsɔ̃ pɔ mı̀nı̀ yo
sah ǹ yɔ̃, ǹtɛ pè náh tir yɔ́ wɛ wǎh yı̃nɛ à ko mɔ
nɛ̂ yı̃nnɛ. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, díbí nɛ́pı̂̃ nı́mı́ wil
yı̃n
61 tɛ́ nɛ ńkɛ̃, dı̃́ mɛ̀-á yo nɛ páh kı fɛ̃ Liyel ní-
ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ tɛ́ kı kè tɔ̃ mɔ sèpı̏n tɔ̃́nı̀ wrɔ́.
62 Képah sɔkɔ, sárká syı́nwı̏lkı̏pu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃
yuku yı̃n tɛ́ yo Yesu tyı́ nɛ, no nɔ́pi-á tyi nónónɛ
n yo ǹ tyı́ sɔkɔ, tyı́yóné kó mɛ ǹmɔ tyı́ sépi tyı́
sɔkɔ nı?
63 Ǹtɛ Yesu náh dahbı wilki. Képah tɛ̌nɛ, sárká
syı́nwı̏lkı̏pu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyı́ nɛ, min nɛ́tɛ̃
Liyel yı̃n yɔ̃, à yo pé syah ǹmɔ-à kı nɛ̂ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á ǹ Pı́dı̃́nɛ.
64 Yesu mɛ yo ǹ tyı́ nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ. Tɛ́ mé
kélɛ n yo yé tyı́, à tɔkɔ núkúnúkú tyı́, yé kı Névi
Pı́dı̃́ wɛ kɔ̃́ntɛ̌nɔ́lɛ tyi pól tyı́ tɛ̃́nwɛ-ò Liyel gbȍyȍ
sȍlɛ. Yé kı à wɛ tɔlɛ à kı mɛ n pi ńyı̂̃rn sɔkɔ.»
65 Képah tɛ̌nɛ, sárká syı́nwı̏lkı̏pu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ ǹ
gblɔ̌y flɔ yɔrı tɔkı tɛ́ nɛ, wǎh yo de Liyel tyı́.

Tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃̌ se tɔ̃ pé kɩ n yah n kɔ̃ nɩ? Pè kó
ǹ Liyel tyɩ́ yóndenɔ noh nɩ?
66 Pépi se mɛ n sõ sɔ̃̌ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ,
wăh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.
67 Képah tɛ̃̌nɛ, tɛ́ tyah n sĩn n mɔ ǹ yah sɔkɔ,
tɛ́ ǹnɛ n syɩkɩ gbɔ̃̀nkukelɛ, tɛ́ túkù mó mɛ ǹ
létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ
68 tɛ́ mɛ n yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, à sãh pĩ yo pé syah nɛ̂-á n ko ǹnɛ.

Pyɛrɩ-á ǹ vyãh kɔ̃lɩ sɔ̃̌ nɛ pé náh Yesu pĩ

69 Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̌nɔ́lɛ gbô táh. Tɔ̃̀npɩ pi yɔ́
mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹmɔ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ
Yesulɛ, nɛ̂-á Kalile nɛynɛ.
70 Ǹtɛ à mɛ kè kɔ̃lɩ no pól yĩ́ yah nɛ, pé náh mɛ
ǹ wɛy mɛ̀ tyɩ́ yah wɛ yɔ̀ dɛ́.
71 Képah náh, Pyɛrɩ sɔkɔ gbô yah tĩ̀nnɛ. Tɔ̃̀npɩ
pi yɔ́-á tɔ̃ à wɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, à yo pé tyɩ́
nɛ, dĩ́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Nasarɛtɩ nɛynɛ.
72 Pyɛrɩ tɔ̃ kè kɔ̃lɩ à ǹ wo nɛ, pé náh dĩ́ mɛ̀nɛ n
pnɛ dɛ́.
73 Dŏ kwéy, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ pépi nɔ de
Pyɛrɩlɛ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, kègbɩ yõ, no nɔ́pi sɔkɔ yɔ́-
á ǹ tɔlɛ. Ǹ wɛy dùkù-á mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ dò.
74 Képah sɔkɔ Pyɛrɩ tyah ǹ gblɔ̃̌ynɛ n wo pélpèl
nɛ, pé náh dĩ́ mɛ̀ pĩ. Nɛ́npɔ́ swɔ sénpɛ yɔ́ núkú
gbo.
75 Légbĩ́nɛ, Pyɛrɩ dyɔ to kõ Yesu wɛy mɛ̀nɛ, wăh
sɔ̃̀ nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: «Sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ

á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃̋nɔ́ nɛ á náh ńmɔ pĩ.» Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ wil kégbɔ́ à kyɩ kah gbo.

27

Yesu tɛ̃̋nyukunɔlɛ Pilati tĩ̏nnɛ

1 Séngbɔ̃̋ púpúlɛ, sárká syínwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̃̏tãm pól
ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ pól yo sah núkú yõ nɛ Yesu-á
yĩnɛ à ko mɔ.
2 Tɛ́ mɛ à tɛ̃ pukubi, tɛ́ kyɩ ǹnɛ kwíltãm yɔ̃̏tɛ̃̏
Pilati gbɔ̃̏ dahbɩ.

Nsyudasɩ kúnɔ́lɛ

3 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̏ pɩ pè kɔ̃ pè Yesu
wɛ tɛ̃, wăh pɔ ǹ kònmɔnɔ tyí wɛ kè yĩ tɛ̃, kè à kah
fyãh. À mɛ pɔ́ plɔ́ yɔ̃gbãm nɔ́pi tɔkɔ kyɩ nɛ pé
sárká syínwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̃̏tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ kɔ̃.
4 Tɛ́ yo pé tyí nɛ, páh tyípékè pɩ lékàh kɛ̃̋ névi
mɔ́nɔ́lɛ kũ sɔkɔ. Ǹtɛ pè mɛ à syah nɛ, pépi tir nɛ̂
se mɛ képah sɔkɔ nɩ? Képah-á mɛ ǹmɔlɛ n yah
kɛ̀.
5 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ pɔ́ mɛ̀ milki Liyel ní-
ńsah wɔ̀kɔ̀ kètăr sɔkɔ, tɛ́ wil sɔkɔ à kyɩ ǹ gblɔ̃̏y
gbel.
6 Sárká syínwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̃̏tãm mɛ pɔ́ mɛ̀ tɔkɔ tɛ́ nɛ
ńkɛ̃̋, kè náh yĩnɛ dáhnmɔnɔlɛ Liyel ní-ńsah gbô
pɔ́ sɔkɔ. Névi tɔ̃̋-á kɩ n kwɛ n pi ké tyí sɔkɔ.
7 Képah tɛ̃̏nɛ, pè yo sah núkú yõ, tɛ́ pɔ́ mɛ̀nɛ pní
mɔ́-ò dĩ̋ yɔ́ swãh dwe à pɩ nɛ́pân lékyî yĩ̋-ńsahlɛ.
8 Képah ye, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí, swãh mɛ̀
mɛ n ye tɔ̃̋ swãhlɛ.

9 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Nsyeremi-á
lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃́: «Pè ye pɔ́
plɔ́ yõgbãm tɔkɔ, Yisrayel no-á nɛ dan nɛ̂-á yĩnɛ
kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ tyí sɔkɔ.
10 Tɛ́ kyɩ sélɛ pní mɔ́-ò dɩ̃́ swãh dwe, à yĩnɛ Tɛ̃̆
ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo sɔ̃́ ń tyí.»*

Pilati mɛ Yesulɛ n piki n yah

11 Pǎh Yesu tɛ̃ kyɩ kwíltãm yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ Pilati tyí, à
mɛ Yesu piki yah nɛ ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃̆nɛ dɩ̃́nɛ
nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
12 Ǹtɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm ànɛ̂ kwil
yèwàhnì sɔ̏ mɛ tyilɛ n yo n sah ǹ yõ. Ǹtɛ à náh
dahbɩ wilki pé tyí sépi tyí sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, pǎh tyi
nónó póllɛ n yo n sah ǹ yõ, à kó mɛ sélɛ n nohnɩ
nɩ?
14 Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí póllɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃́, kè ǹ gbȁn kah du.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃̆kì kɔ̃

15 Yimɛyí Pakɩ syáh sɔkɔ, kwíltãm yɔ̏tɛ̃ ńkɛ̃́nɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́ fin n mɔ, tɔ́wû-à nɛ̂
yah wilki.
16 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̏ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, nɛ̂
yɩ̃́npékè-á wil yɩ̃́ɩ̃́ náhnáh. Ǹ yĩn ye sɔ̏ Barabasɩlɛ.
17 Képah tɛ̃̆nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tùkènmɔnɔlɛ,
kwíltãm yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ Pilati mɛ pépi piki yah nɛ, pè se
mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ fin mɔ pè kɔ̃ nɩ? Barabasɩ se,

* **27:10** 27.9 Yah n tɛ Nsakari 11.12-13 ànɛ̂ Nsyeremi 18.2-3 ; 19.1-2 ; 32.6-15.

tî̂ Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ
se?
18 Yé náh wɛ di, Pilati sɔ̏ pĩ nɛ Yesu yĩ́ngbí
wȉlnɔ́-á n yɔ pélɛ pè kɔ̃ pè à dahbı péwɔ gbɔ̏ sɔkɔ.
19 Tɛ́ wǎh mɛ tɛ̃́nɔ́lɛ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, ǹ
kyı tɛ̃ntɔ̏ mɔ ǹ tyí nɛ, lékàh kɛ̃́ dĩ́ mɛ̀ tyí dlɛ́npêl-
á pé kwlɔ kwɛy lékâ̂hnɛ. Ȁ káh ǹ vyãh dahbı ǹ
tyí sɔkɔ dɛ́.
20 Ǹtɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm ànɛ̂ kwil
yèwàhnì mɛ tɔ́wû kurki mɔ nɛ, pè yo Pilati tyí à
Barabası fin mɔ, à mó Yesu ko mɔ.
21 Kwíltãm yɔ̏tɛ̃ dĩ́ Pilati mɛ tɔ̃ pè piki yah nɛ,
pè se mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ tɛ̃ fin mɔ pè kɔ̃ nɛ́pî̂ nímí
nɔ́pi sɔkɔ nı? Pè mɛ nɛ Barabası-á.
22 Pilati mɛ nɛ, ǹtɛ Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, pé se kı pı sɔ̃ ǹmɔlɛ nı? Pé pól mɛ
nɛ wǎh yĩnɛ à syı dahnı yõ.
23 Ȁ mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ tyítúkù nɛ̂ ó se à pı
nı? Ǹtɛ pè tɔ̃ kah yo mɔ wòhòh nɛ, wǎh yĩnɛ à
syı dahnı yõ.
24 Pilati-á pɔ kè pĩ nɛ pé náh mɛ fɛ̃ tir yɔ́lɛ n
pɛkı ké sɔkɔ, tɛ́ névye-á mó tɔ̃ mɛ n tyah tyah
fɛ̃kìnɔ́lɛ, à ni tɔkɔ à ǹ gbȁn wu tɔ́wû yĩ́ yah tɛ́
nɛ, péwɔ vyãh náh mɛ dĩ́ mɛ̀ kònmɔnɔ tyí sɔkɔ.
Kǎh pé tyí kɛ̀.
25 No pól mɛ nɛ, ǹ kònmɔnɔ plɔ pı pépi ànɛ̂ pé
wɛ̃́npȉ tyílɛ wɛ́!
26 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ Barabası fin mɔ pè kɔ̃.
Tɛ́ sràsyíbí kɔ̃ pè Yesu ko yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ ǹ gbàh dɛ
mɔ pè kɔ̃ nɛ pè à syı dahnı yõ.

Sràsyîbî-á kɔ̋lɛ Yesu ko dùkù nɛ̂nɛ

27 Képah tɛ̃nɛ, kwı́ltãm yɔ̏tɛ̃ dı̋ Pilati sràsyı́bı́
mɛ Yesu tɛ̃ de tɔ̃rı́ gbô sɔkɔ, tɛ́ pé no sràsyı́bı́ pól
ye pɔ à mɔ gbı̃.
28 Pè mɛ ǹ flɔ dɛ ǹ wil sɔkɔ, tɛ́ fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃
yɔ́ mɔ à kɔ̃.
29 Tɛ́ pȁn yɔ̏kɔ̃ pı dyı à kɔ̃ tɔ̃rı́ yɔ̋kúrı́ swɔ,
tɛ́ lépéy yɔ́lɛ à kɔ̃ à tɛ̃ yı̃n ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔkɔ. Tɛ́
gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ à kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo
tũ nɛ, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ dı̋, páh n wɛkı ǹ tyı́.
30 Tɛ́ n sı̃n n mɔ ǹ yɔ̃, tɛ́ lépéy mɛ̀ syi à ǹnɛ n
mıkı ǹ yɔ̃ sɔkɔ.
31 Pǎh kɔ̋lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɛ̀ dɛ ǹ tyı́
tɛ́ ǹ flɔ tɔ̃ mɔ à kɔ̃, tɛ́ à tɛ̃ n yuku syı́-ńsah dahnı
yɔ̃.

Yesu syı́nɔ́lɛ dahnı yɔ̃

32 Pǎh kyı n wil kwil sɔkɔ, pè Sirɛnı kwil dı̋ yɔ́
yohnı pè n ye Simolɛ. Sràsyı́bı́ mɛ ǹmɔ kyı̃ mɔ à
kɔ̃ à Yesu syı syı dahnı twah.
33 Pǎh kyı yı̃ni tɛ̃ tyah yɔ́ sɔkɔ, pè n ye
Kɔlkotalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Yɔ̏gbèkè tyahlɛ,
34 pè wil yɔ́nɔ́ kèkô kwâh yɔ́ fɛ̃kı mɔ dı̏vɛ̃ sɔkɔ
Yesu kɔ̃ nɛ à wɔ. Wǎh kè wɔ yah, à kè yahle.
35 Képah náh, pè à syı dahnı yɔ̃. Pǎh à syı tɛ,
pè ǹdan mɔ à ǹ flɔ dibi pé wɛ̃ wrɔ́.
36 Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ nɛ́npɔ́ à ǹnɛ n syıkı nɛ nɛy káh
pɔ à pwah mɔ.

37 Yõ nɛ̂ yõ-á pè syɩ ǹnɛ, pè sɔ̃̀ mɛ kè wãrkɩ
syɩ sah ǹ yɔ̃̀tah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yesu ye yɔ̀, nɛ̂-á
Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ.»
38 Kèlékɛ̃ pɩ́pú nɛ́pɩ̃̂ nɩ́mɩ́ yɩ́syɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ syɩ́nɔ́lɛ
dahlɔ yõ ǹ tnɔ̂. Núkú sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, ní-ò
mɛ ǹ gbɛ̃̆yɩ̃̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ.
39 Wɛ̃̆kɔbɩ nónó-à kɔ pɔ n sɔkɔ, pě pé ywɔ̃lɛ n
mɔ ǹ tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ
40 nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ nɛ páh kɩ Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ kètăr sɔ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kè tɔ̃ mɔ sèpɩ̃̀n tɔ̃́nɩ̀ wrɔ́,
ńkɛ̃́ Liyel Pɩ́dɩ̃́-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ, à ǹ gblɔ̆y pwah mɔ. À
tiki n to dahnɩ yõ kɛ̀.
41 Sɛ̃́ ye, sárká syɩ́nwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú, ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ tɔ sɔ̃̀ mɛ
kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ,
42 wăh túkù pwah mɔ, tɛ́ kɩ tɛ̃ ǹ gblɔ̆y wɔ pwah
mɔ kwlɔ nɩ? Yisrayel yɔ̃̀tɛ̃̀ tɛ̃̀-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ, à tiki n
to dahnɩ yõ núkúnúkú, pé mó sɛ̃ ǹ yõ kɛ̀.
43 À kó ǹ sõnɔ sah Liyel yõ, tɛ́ kè yo ńtɛ̃nɛ nɛ
ǹ Pɩ́dɩ̃́-á pélɛ nɩ? Ǹ tyɩ́-à kɩ mɛ nɔ Liyel tyɩ́, à à
pwah mɔ núkúnúkú wɛ́.
44 Kèlékɛ̃ pɩ́pú nónó tɔ-á sɔ̃̀ syɩ́nɔ́lɛ ǹ tnɔ̂, pépi
tɔ sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n gbyɔ sɛ̃́ntɛ̃̆ ólɛ.

Yesu kúnɔ́lɛ

45 Gbĩ-á mɛ yɔ̃̀tah sɩ́rr sɔkɔ, fɛ̃́ntũ̂ mɔ kèkõyɔ̃́
pól sɔkɔ, pópó à pɔ nɔ lɛ́rɩ́nɔ́ tɔ̃́nɔ́ tyɩ́.
46 Lɛ́rɩ́nɔ́ tɔ̃́nɔ́ nɔ́pi-á sɔkɔ, Yesu kah yo yɩ̃́npɔ̃́
ǹgbɛ̃̆nɛ nɛ: «Yeli, Yeli, lama sabakɩtani?» Nɛ̂ kɔ́r-

á: Ŋ́mɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ń fin mɔ?
47 Nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, pé túkù-á ǹ yónmɔnɔ
mɛ̀ noh, pè nɛ ńkɛ̃́, wǎh mɛ Yelilɛ n ye n yah oo!
48 Nɛ́npɔ́ swɔ, pé sɔkɔ yɔ́ to kyɩ sènsúkúrí tɔkɔ
fõ yɔ̏yɔ̏kè ni sɔkɔ, à dyɩ mɔ gbey yɔ́ vyãh tyɩ́, tɛ́
kè nɔ ǹ tyɩ́ nɛ à wɔ.
49 Pé tɛ́lɔ́ mó mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́, pé ye yĩn sɔ̃́, Yeli
mó pɔ à pwah mɔ pé yah ǎtrɛ.
50 Ǹtɛ Yesu mɛ tɔ̃ kah de syi tɛ́ yah kwlɔ.
51 Képah tɛ̃́nɛ, fwɔ nɛ̂-á dyɩ́nmɔnkàhsàhnɔ́lɛ
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ, kè tɔ tɔ́lɔ́ nɩ́nɔ́ à
tɔkɔ ké yɔ̏tah tyɩ́, à kyɩ dal mɔ ké sètàhkɩ̀ sɔ̏ tyɩ́.
Tɛ́ sétáh mɛ syah, légbyɔ̃́ gboke,
52 léyẫl yɩkɩ mɔ, Liyel yõ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̏ ku
sɔkɔ tɛ, pé náhnáh lékyɩ̂ mɛ yilki mɔ.
53 Képah náh, tɛ́ mɛ wil léyẫl sɔkɔ Yesu lékó
yɩ́lkɩ́nmɔntɛnɔ náh, tɛ́ de Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ
Liyel-á képah nɛ̂ yah tɔkɔ. Névye náhnáh yɩ̃́ tɛ̃
pé yõ.
54 Sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ ànɛ̂ nónó tɔ-á sɔ̏ mɛ Yesulɛ
n syɩkɩ ǹnɛ, pépi-á sétáh syahrɩ mɛ̀ wɛ à tahlɩ tyi
nónó tɔ-á pɩ, tɩ́kɩ́ pè kah tɛ̃. Pè mɛ nɛ ńkɛ̃́: «Kègbɩ
yõ, dɩ̃́ mɛ̀nɛ, Liyel Pɩ́dɩ̃́ ye sɔ̏ ǹnɛ.»
55 Tɛ́ syɔ́ náhnáh tɔ sɔ̏ mɛ yĩn tɛ̃ fɩ̃́ tɛ́ mɛ n yah.
Kalile duku sɔkɔ ye kénɛ syɔ́ Yesu sɔ̏ tɛ̃, à n yah
n dah n mɔ ǹ tyɩ́ sɔkɔ.
56 Makadala kwil Mari sɔ̏ mɛ pé sɔkɔ, à tahlɩ
Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyosɛfu yṹ Mari tyɩ́, ànɛ̂ Nsebede
dɩ̃́npɩ̀ yṹnɛ.

Yesu lékó yɩ̃́nɔ́lɛ

57 Ŋ́vɩ̃́-á pɔ nɔ, tàh dɩ̃́ yɔ́ pɔ de, nɛ̂-á sɔ̃̀ n wil
Arimatɩ kwil sɔkɔ. Kénɛ dɩ̃́ yɩ̃n ye Nsyosɛfulɛ.
Yesu tɔ̃̀ sã́h-ò ye sɔ̃̀ ǹ tɔlɛ.
58 Ŋ̀mɔ mɛ kyɩ wil Pilati tyɩ́, à Yesu lékó ni ǹ
tyɩ́. À mɛ nɛ pè ǹnɛ à kɔ̃.
59 Pǎh ké wɛ̃̆kìlɛ à kɔ̃, à mɛ ǹ lékó tɔkɔ tɛ́ à plo
fwɔ gbró snɔ́lɛ.
60 Nsyosɛfu-á sɔ̃̀ pè kɔ̃ pè diki sã́n nɛ̂ tũ sah
ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ tyɩ́lɛ tɛkɩ sɔkɔ, à kyɩ à dah mɔ képah
sɔkɔ. Képah sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́ pil pɔ ké yah
vike tɛ́ sɔkɔ.
61 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Makadala kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-
ò Mari sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ diki yah
yèsreynɛ.
62 Tɛ́ kénɛ yòh sɔ̃nɔ́ ye ńkɛ̃́nɛ pě pélɛ n vi n
sah pé mɩ mɩ yòh sɔ̃ yɩ̃nnɛ. Ké dɩ̃ndallɛ, sárká
syɩ́nwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃̆kì kɔ́pú mɛ wɛ̃
sɔ̃̀ tɛ̃ kyɩ wil Pilati tyɩ́,
63 tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé dyɔ-á to kɔ̃ nɛ, kénɛ
névye pɩ́lkɩ́-ò-á lésɔ̃ mɛ kè yo sah ǹ kú-ńkɛ̃́ sɔkɔ
nɛ, pâh pɔ ku, ké sèpɩ̀n tɔ̃́-ò sɔ̃lɛ, pé lékó-á kɩ yilki
mɔ.
64 Képah yɩ̃nnɛ, ńkɛ̃́ à sràsyɩ́bɩ́ kɔ̃ pè diki syɩkɩ
pɔ nɔ sèpɩ̀n tɔ̃́nì tyɩ́. Képah-à pɩ́-ńkɛ̃́nɛ, ǹ tɔ̃̀
sã́hpú-á kɩ n syah n pɔ ǹ lékólɛ n yɩ̃ n wilki, tɛ́ kɩ
névye syah nɛ ǹ lékó-á yilki mɔ. Képah tɛ̃́-á kɩ tɔ̃
névye pilki kal gben tɛ̃̀nɛ.
65 Pilati mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, tyah syɩ́kɩ́pú-á yɔ̀. Ŋ́kɛ̃́
pè kyɩ diki mènɛ n syɩkɩ pǎh mɛ ké tyɩ́ sɔ̃́.

66 Pè mɛ sɔkɔ à kyɩ diki yah dáhkì mɛ̀ pɔkɔ mɔ,
tɛ́ tyah syɩ́kɩ́pú kɔ̃ pè kélɛ n syɩkɩ.

28

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, dimansyi sõ séngbɔ̃́ púsɔ́lɛ,
Makadala kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari kyɩ diki yõ.
2 Nɛ́npɔ́ swɔ, sétáh syahrɩ ǹgbɛ̃ pɩ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyel yĩ̂nyõ tȭnpɩ yɔ́ mɛ tiki pɔ dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ pil
to diki yah, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ ké yõ.
3 À sȍ mɛ n kõ kyòo pȕ sɔ̃́ yĩkiri, tɛ́ ǹ flɔ mɛ
píkínɔ́lɛ prɛ́yy.
4 Tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩ tɛ̃ tyí, tyah syɩ́kɩ́pú markɩ.
5 Képah sɔkɔ, yĩ̂nyõ tȭnpɩ mɛ yo syɔ́ tyɩ́ nɛ: «Yé
káh tíkí pɩ. Mé pĩ nɛ Yesu-á yé n yah n kɔ̃, pǎh
nɛ̂ syɩ dahnɩ yõ.
6 À náh mɛ ásȍ̂, ǹ lékó yilki mɔ à yĩnɛ wǎh lésõ
kè yo sah sɔ̃́. Yé pɔ n yah ǹ snɛ́kɩ́nmɔ-ńsahlɛ,
7 yè mó n kyɩ kè yo súú ǹ tȍ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ, ǹ
lékó-á yilki mɔ. Tɛ́ wǎh mɔ pé yahlɛ Kalile mara
sɔkɔ. Pǎh kɩ kyɩ à wɛ nɛ́npɔ́. Nɛ̂-á sȍ mɛ ń tyɩ́ yo
yo tɛ̃̆nɛ yé tyí, képah ye yɔ̀.»
8 Pè mɛ yal súú nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tíkílɛ pé sɔkɔ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ tɔlɛ fɛ̃̆kɩ̀nmɔnɔlɛ ké sɔkɔ, à n to n
yuku yĩ mɛ̀ yɑ̃́h-ńsah Yesu tȍ sɑ̃́hpú tyɩ́.
9 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu núkú pè yohnɩ tɛ́ nɛ: «Mé n
wɛkɩ yé tyɩ́.» Syɔ́ nɔ́pi mɛ nɔ de ǹnɛ, tɛ́ ǹ gbyɛ̂̃h
tɛ̃ à gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.

10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé káh
tíkílɛ n pı. Yé kyı n yo ń yű̃npyé tyí nɛ, pè yuku
Kalile mara sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè kı wɛ ńnɛ.»

Tyah syíkípú tyîpínìnɛ

11 Syɔ́ nɔ́pi-á mɛ wɛ̃̀kì yõ gbɛ̃́ nɛ̂nɛ, tyi nónó
pól-á pı, sràsyíbí nónó-á sɔ̃̀ n syıkı diki mɛ̀nɛ, pé
túkù pɔ kwil sɔkɔ, à pɔ sè yo sárká syínwı̏lkı̏pu
yɔ̃̀tãm syah.
12 Képah sɔkɔ, sárká syínwı̏lkı̏pu yɔ̃̀tãm nɔ́pi
ànɛ̂ kwil yèwàhnì wɛ̃ tuke mɔ à yo sah núkú yõ,
tɛ́ pɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ sràsyíbí kɔ̃,
13 tɛ́ pè syah nɛ pàh kı pı pè yo nɛ, ǹ tɔ̃̀ sã̋hpú-á
pɔ ǹ lékó yĩ wilki lékẫhnɛ tɛ́ pé sah dɔy sɔkɔ.
14 Kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɛ̃́-à kı sɔ̃́ kè noh, pépi-á kı kè
niri pè kɔ̃ pè náh yɔ̃́tír wɛ n pi ké sɔkɔ póllɛ.
15 Tyah syíkípú mó pɔ́ mɛ̀ syi tɛ́ kè pı pé yóré
yõ. Képah tɛ̃̀nɛ, yĩ mɛ̀ tɔ̃ mɔ Nsyifunɔ nıyɔ̃́, fɔ́ɔ́ à
pɔ syı kwɛy mɛ̀ tyí.

Yesu wɛ́nɔ́lɛ ǹ tɔ̃̀ sã̋hpú tyí ǹ lékó yîlkînmɔntɛnɔ náh

16 Yesu tɔ̃̀ sã̋hpú nɛ́pı̂̃ gbɔ̃núkú mɛ sɔkɔ Kalile
mara yɔ̃lı yõ, wǎh lésõ ńyãh tyí yo sah pé tyí.
17 Pǎh kyı à wɛ, pè à gbilki, ǹtɛ pé túkù sɔ̃̀ mɛ
tɔ̀tɔ̀lɛ n pı ǹ tyí sɔkɔ.
18 Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yɔ̃tɔ̃rí
pól ye ńmɔ gbɔ̃̀ dahbı yî̃nyõ ànɛ̂ sétáh yõ sɔkɔ.

19 Yé kyɩ kwlo kwlo pól névye pɩ ńmɔ tȍ̃
sấhpúlɛ, yè mó pè wel n wilki ni sɔkɔ Sú Liyel,
ànɛ̂ Pídɩ́, ànɛ̂ Liyel Mirki yĩn yõ.
20 Máh tyi nónó kõ sah yé kɔ̃, yè mó pè kwɔ sélɛ
pè kɔ̃ pè sélɛ n pɩ. Tɛ́ ńmɔ kɩ mɛ yélɛ sõmɛsṍ, fɔ́ɔ́
kɩ kyɩ syɩ kèkõyṍ tyɛ́nɔ́ tyí.»

wĩn nìvìnì tirlɛ
toussian du sud: wĩn nìvìnì tirlɛ New Testament
Nouveau Testament en toussian

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Toussian, Southern

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
aaf2875e-90b5-5c14-b910-61579d3da2c7